

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Μνημείο Ἡρωίδων Ναούσης
Φωτογραφία Χρήστου Παλιούγκα

Κάρλο Βιγκάτο

**Νέα στοιχεῖα γιά τό
χαλασμό τῆς Νάουσας**

Καρπόκαψα τῆς μηλιᾶς

ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ

Έχετε πρόβλημα τετρανύχων;
Μήν πονοκεφαλᾶτε
Ἡ λύση ὀνομάζεται ΣΙΤΡΑΖΟΝ

Εἶναι προϊόν Ἰαπωνίας
Θά τό βρῆτε στό κατάστημα φυτοφαρμάκων
Ἀντωνίου Μώκιου
τηλ. 27-313
ΝΑΟΥΣΑ

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιά τεύχη μπορείτε νά προμηθευθεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στήν ἀγάπη καί τό
ένδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.

Παρακαλοῦμε νά μεριμνήσετε γιά τήν ἀνανέωση
τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1982

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Έτος ΣΤ' ΤΟΜΟΣ Γ' Τεύχος 18ο — ΔΡΧ. 90

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Όδ. Ντινόπουλος, Έλένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρ. Μουχάγιερ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Πόπη Μουραφετλή
Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσώλης Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22-557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Μνημείο Ηρώδων Ναούσης
Φωτογραφία Χρήστου Παλιούγκα

ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ:

«Μακεδονικά Νέα», Φιλίππου 18, 23-920, Νάουσα

OFFSET:

Σ. Παρόλας Νάουσα

Περιεχόμενα

Ίστορικά — Λαογραφικά

ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΕΩΡ.: Νέα στοιχεία για το χαλασμό της Νάουσας	4
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΑΛΕΞ.: Ένα άγνωστο κείμενο για τη Νάουσα	7
ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ ΕΜ.: Γαλάτες	10
ΤΣΙΩΜΗ ΚΩΣΤΑ.: Ο Σιάτρης ο κουρέας	12
ΣΠΑΡΤΗ ΝΙΚ.: Τότι κι τώρα	14
ΜΠΑΓΓΙΩΝ ΔΗΜ.: Ο Βιγκάτο — Ο Ιταλός της φάρμας	16
ΠΑΠΟΥΛΙΔΗ ΚΩΝ.: Αλέξανδρος και Ρωζάνδρα Στούρτζα	18

Έπιστημονικά — Κοινωνικά Παιδαγωγικά — Λογοτεχνικά

ΣΑΜΑΡΑ ΣΤΑΥΡΟΥ.: Άνεμος — Βαρομετρικά συστήματα	21
ΞΗΡΟΤΥΡΗ ΙΩΑΝ.: Η έλξη των δύο φύλων	24
ΛΟΡΕΖ JOSE.: Η λογοτεχνική τέχνη	26
ΠΑΠΑΝΑΟΥΜ ΖΩΗΣ.: Αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης	29
ΚΑΣΗ ΛΕΩΝ.: Το χρώμα της αρχιτεκτονικής Άγ. Όρους	30

Γεωργικά — Τεχνολογικά Δενδροκομικά

ΜΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ.: Παρασκευή και είδη γιαουρτιού	35
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ ΓΙΑΝ.: Τό καλαμπόκι στην Ελλάδα	36
ΓΑΛΛΗ ΑΝΑΣ.: Προωθούμενα δενδροκομικά είδη	39
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.: Καρπόκαψα της μηλιάς	41

Διάφορα

Λύκειο Έλληνίδων Ναούσης

32

Άγαπητέ φίλε

Σήμερα με ιδιαίτερη χαρά παρουσιάζουμε τό 18ο τεύχος. Στο τεύχος αυτό δημοσιεύονται νέα ιστορικά ντοκουμέντα που έχουν σχέση με τον προσδιορισμό της ήμερομηνίας του «χαλασμού» της Νάουσας τό 1822. Στο τεύχος αυτό δημοσιεύονται επίσης ένδιαφέροντα στοιχεία γύρω από την προσφορά και τον ρόλο της βιομηχανίας της πόλης μας στις αρχές του 20ου αιώνα. Ακόμη στό τεύχος αυτό ή «Νιάουστα» τιμά την οίκογένεια Βιγκάτο που τόσα προσέφερε στην ανάπτυξη της δενδροκομίας στον τόπο μας.

Άγαπητέ φίλε

Όπως κάθε φορά, στό τεύχος αυτό, δημοσιεύονται είδικά άρθρα και συνεργασίες κοινωνικού, εκπαιδευτικού, παιδαγωγικού, λαογραφικού και λογοτεχνικού περιεχομένου. Επίσης, όπως πάντα, δημοσιεύονται άρθρα που αφορούν τούς αγρότες και είδικά τούς δενδροκαλλιεργητές της περιοχής.

Άγαπητέ φίλε

Η «Νιάουστα» συνεχίζει την πορεία της. Η πορεία όμως αυτή δεν είναι καθόλου εύκολη. Οί δαπάνες για την έκδοση ενός περιοδικού καθημερινά αυξάνουν. Η συντακτική επιτροπή όμως αισιοδοξεί. Την αισιοδοξία αυτή δεν τη στηρίζουμε μονάχα στις δυνάμεις τις δικές μας και των συνεργατών μας αλλά σέ σένα φίλε αναγνώστη, που μέχρι τώρα μάς συμπαράσταθηκες με πολλή αγάπη και ζεστασιά.

Άγαπητέ φίλε

Αυτά για τώρα, θά τά ξαναπούμε μετά από τρείς μήνες.

Ό Ντίν

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	350
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝ/ΣΜΟΙ	800
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ	15

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ «ΧΑΛΑΣΜΟΥ» ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΑ 1822

Α'

1. Εισαγωγικά

Είναι γνωστό ότι υπάρχει μεγάλη σύγχυση και ασάφεια γύρω από τη χρονολόγηση των επαναστατικών γεγονότων του 1822 στην περιοχή της Νάουσας — Βέροιας¹. Έτσι υποστηρίζονται διάφορες απόψεις, κυρίως για το πότε ακριβώς άρχισε ή πολιορκία της Νάουσας και πότε έγινε ο «χαλασμός» της². Ακόμα, υφίσταται αμφισβήτηση για το αν προηγήθηκαν τά γεγονότα στην περιοχή της Νάουσας ή στον Όλυμπο³. Τελευταία δημοσιεύθηκαν καινούργια έγγραφα που πλούτισαν βέβαια τις γνώσεις μας γύρω από τά πιο πάνω γεγονότα, χωρίς όμως να απαντήσουν οριστικά και αμετάκλητα στα σχετικά ερωτήματα αν και κάλυψαν πολλά σημεία τους⁴. Συνεπώς χρειάζεται να συνεχισθεί ή προσπάθεια για να φωτισθεί καλύτερα τό πρόβλημα. Άλλωστε, μία παρόμοια μελέτη είναι, νομίζω, ένα μικρό αλλά κατάλληλο πνευματικό μνημόσυνο για τόν Ιωάννη Κ. Βασδραβέλλη σάν συνεισφορά στον αφιερωματικό του τόμο, γιατί ή συμβολή του στην νεοελληνική ιστορία ήταν μεγάλη, ιδιαίτερα για τή Μακεδονία.

2. Δύο νέες ένθυμσεις

Στά πλαίσια της προσπάθειάς μου για τή λύση των προαναφερμένων χρονολογικών προβλημάτων δημοσιεύω τά κείμενα δύο νέων «ένθυμσεων» («μικρών χρονι-

κών»), που είναι άδημοσίευτες, απ' όσο ξέρω, και πλουτίζουν τις γνώσεις μας στο πιο πάνω θέμα.

α. Η πρώτη ένθυμηση

Στήν εκκλησία του αγίου Αντωνίου της Βέροιας υπάρχει αντίτυπο της ακολουθίας του όσιου Αντωνίου του νέου, του Βεροιώτη⁵, και συγκεκριμένα της δεύτερης εκδόσεώς της, που έγινε (1806) στην Κωνσταντινούπολη, διορθωμένη κ.λ. από τόν τότε μητροπολίτη της Βέροιας και ύστερα οίκουμενικό πατριάρχη Χρύσανθο.

Του Γιώργου Χ. Χιονίδη Δικηγόρου

Στήν πρώτη σελίδα του εσωφυλλου του αντίτυπου είναι γραμμένες πολλές ένθυμσεις (για γεγονότα που συνέβηκαν στή διάρκεια του 19ου αι.) με πολυποίκιλο περιεχόμενο.

Έδώ μάς ενδιαφέρει για τό θέμα μας ή πρώτη απ' αυτές που αναφέρεται στα γεγονότα της Νάουσας και έχει (βλ. και εικ. 1) ως εξής:

1822: άπρηλήου: 10
ώτας χαλάστηκεν ηνγάωστα κ(αί)
ταμναστήρηα

Δηλαδή:

1822, Άπριλίου 10,
όταν χαλάστηκεν ή Νιάουστα και
τά μοναστήρια.

Γραφείας της πρώτης αυτής ένθυμσεως είναι ο Μιχαλούςσης, του όποιου δέν ξέρομε τό κύριο ό-

νομα, που γεννήθηκε στά 1818, όπως σημειώνει ο ίδιος σέ άλλη ένθυμηση (στήν άπέναντι σελίδα), και ήταν Βεροιώτης, γόνος της και σήμερα γνωστής οίκογένειας της πόλεως.

Συνεπώς, ήταν 4 χρόνων όταν έγινε τό γεγονός και έπομένως τήν καταγραφή του θά τήν έκαμε ύστερα, γράφοντάς την χρόνια μετά, σύμφωνα μέ τή διήγηση μεγαλύτερων του. Τό γράψιμο και των άλλων, μεταγενέστερων ένθυμσεων, φαίνεται σάν νά έγινε μαζί μέ τήν έξεταζόμενη, τήν ίδια μέρα, γιατί είναι ίδιο τό μελάνι, ο γραφικός χαρακτήρας κ.λ. παραμένει ο αυτός και οι ένθυμσεις καταχωρίστηκαν συνέχεια, ή μία πίσω απ' τήν άλλη, χωρίς κενά και παράγραφους. Η τελευταία αναφέρεται (στή σελίδα τούτη) στά 1850, ενώ στην άπέναντι σελίδα στά 1852. Πρέπει λοιπόν νά συμπεράνουμε, πώς τό πιθανότερο είναι ότι και ή πρώτη ένθυμηση γράφτηκε ύστερα, στά 1850-1852. Έτσι, στίς ήμερομηνίες 12-13 Άπριλίου 1822, που μάς δίνουν άλλες, γνωστές ένθυμσεις, προστίθεται και ή καινούργια, 10 Άπριλίου 1822, που ήταν ήμέρα Δευτέρα, μετά τήν Κυριακή του Θωμά. Ακόμα, πρέπει νά σημειώσουμε, πώς στην ήμερομηνία αυτή τοποθετεί ο γραφείας και τήν καταστροφή των μοναστηριών⁶, αντίθετα μέ όσα γράφονται στην έπομένη ένθυμηση και σέ άλλες, δημοσιευμένες, που τήν τοποθετούν στή Μ. Πέμπτη (30 Μαρτίου 1822).

β. Ἡ δευτέρα ἐνθύμησις
Ἡ δευτέρα ἐνθύμησις εἶναι ἐ-
να πολύ ἐνδιαφέρον «βραχύ χρονι-
κό».

Βρέθηκε⁷ γραμμένη στή σελί-
δα Κ ΙΙΙ ἐνός ἀκέφαλου Εὐχολό-
γιου τοῦ 16ου (:) αἰ., στή συλλογὴ
τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου
τοῦ Κολινδρού⁸.

Στό κενό πού ὑπάρχει μετὰ τό
τυπωμένο κείμενο γράφτηκαν δύο
ἐνθυμήσεις. Ἡ μία⁹ εἶναι τοῦ ἐ-
τους 1604, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀναφέρεται
στό ζήτημα πού μᾶς ἐνδιαφέρει.

Τό (ἀνορθόγραφο) κείμενό
της (βλ. καί εἰκ. 2) εἶναι τό ἐξῆς:
*1822, μαρτίου: κα: τὴν μεγάλη πέμ-
πτη ἔκαυσαν τὸ Ἱερὸν μοναστήριον
τοῦ/Τιμίου προδρόμου τῆς
σκῆτεως Βεῤῥοί(ας), καὶ τὰ λοιπά
ὅλα τὰ μοναστήρια./ μετὰ ταῦτα ἔ-
καυσαν καὶ τὴν νάουσιν. ἐφονεύ-
θησαν πολὺ ἄνθρωποι/καὶ ἔχμα-
λωτήσθησαν. ἐχάλασαν καὶ ἀπὸ
τὴν/Βεῤῥοίαν πολλοὺς ὅσον ἀπὸ ἔ-
ξοδα τόσον καὶ/ἀπὸ σφαγῆν. ἔγινε
μεγάλος θρῆνος καὶ διογμός εἰς
τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τοὺς ὀθωμα-
νοὺς.*

Ἡ ἐνθύμησις αὕτη παρουσιάζει
ὁμοιότητες μετ' ἄλλη παρόμοια,
πού δημοσίευσαν νωρίτερα¹⁰, τῆς ὁ-
ποίας ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀκρίβεια,
μιά καὶ ἐπαληθεύει τὸ γεγονός τῆς
καταστροφῆς τῆς μονῆς τοῦ Προ-
δρόμου, τῆς «Σκῆτεως τῆς Βε-
ροίας»¹¹, τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τοῦ
1822, πού τὴν τοποθετεῖ ὁμως (ἐ-

σφαλμένα) στίς 21 (ἀντὶ στίς 30)
Μαρτίου 1822. Ἀκόμα, ἐπανα-
λαμβάνει τὴν πληροφορία ὅτι οἱ
Τούρκοι κατάστρεψαν καὶ τὰ ὑ-
πόλοιπα μοναστήρια τῆς περιο-
χῆς. Ὑστερα, προσθέτει ὅτι κα-
τόπιν πυρπόλησαν καὶ τὴ Νάουσα
καὶ ὅτι σκότωσαν καὶ αἰχμαλώτι-
σαν πολὺν κόσμον, ὅπως ξέρουμε
ἄλλωστε ἀπὸ τὴ σχετικὴ βιβλιο-
γραφία καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐνθυμήσεις.

Ἐπίσης, ἐπιβεβαιώνεται καὶ
ἡ γνώμη ὅτι καὶ ἡ Βεροία πλήρωσε
μέ πολλὰς θυσίας σὲ ἀνθρώπους
καὶ σὲ οἰκονομικὰς καταστροφές¹², ἐνῶ δίνεται πετυ-
χημένα ἡ τραγικότητα τῶν περι-
στάσεων μετὰ τὸν τονισμό τοῦ μεγά-
λου θρήνου καὶ τῶν πολλῶν διωγ-
μῶν τῶν ραγιαδῶν. Δυστυχῶς ὁ
γραφέας τῆς ἐνθυμήσεως δὲν
προσδιορίζει τὴ συγκεκριμένη
χρονολογία τοῦ χαλασμοῦ τῆς
Νάουσας καὶ τῶν ἄλλων γεγονό-
των, ἀν καὶ φαίνεται πὺς εἶναι
σύγχρονός τους. Πιθανὸν νὰ μὴν
τὴν ἔξερε ἢ καὶ νὰ μὴν τὸν ἐνδιέ-
φερε τοῦτο, γιατί μπορεί νὰ ἔδινε
περισσότερη σημασία στήν κατα-
στροφή τοῦ μοναστηρίου τοῦ Τι-
μίου Προδρόμου, καὶ τοῦτο ἐπει-
δὴ μπορεί νὰ ἦταν, ἴσως, ἱερωμέ-
νος.

3. Ἡ ἀφήγησις τοῦ Καπετάν Ψαροδήμου

Γιὰ τὸ ἐξεταζόμενο πρόβλη-
μα ὑπάρχει καὶ ἡ ρητὴ καὶ ἀξιόλο-

γὴ πληροφορία τοῦ Ὀλύμπιου κα-
πετάνιου Δήμου Νικολάου ἢ Ψα-
ροδήμου, ὁ ὁποῖος γράφει στή (δη-
μοσιευμένη πιά) ἀναφορά του, τῆς
23.6.1865, πού φυλάγεται στό
«Ἀρχεῖον Ἀγωνιστῶν» τῆς Ἐθνι-
κῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, μέ ἀ-
ριθμὸ 7.450 (βλ. καὶ εἰκ. 3) καὶ τὰ
ἐξῆς¹³:

*...εἰς δὲ τὴν τελευταίαν (μάχην) εἰς
τὴν Μηλιάν ἐνίκηθημεν παρὰ πο-
λυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ, τὴν
αὐτὴν δὲ ἡμέραν Ἀπριλίου 4
τοῦ 1822, ἐχαλάσθησαν καὶ οἱ
ὀπλαρχηγοὶ Γέρο Καρτάσος καὶ
Ἀγγελῆς Γάτζου (ὁ δὲ Λογοθέτης
Ζαφειράκης καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γέρο
Καρτάσου ἐφονεύθησαν).*

Ἡ πληροφορία τούτη συν-
δυάζει τὴ μάχη στή Μηλιά τοῦ
Ὀλύμπου¹⁴ μετὰ τὸν χαλασμό τῶν
ἀρχηγῶν τῆς ἐπανάστασεως τῆς
Νάουσας καὶ μάλιστα συνταυτίζει
χρονικὰ τὰ δύο γεγονότα. Συνε-
πὺς ἀποτελεῖ μιά νέα ἀποψη στό
θέμα, πού ἀνατρέπει τὰ ὅσα μέχρι
τώρα ὑποστηρίζονταν, γιατί ἄλ-
λες πηγὲς ἀναφέρουν τὴν 6η Ἀ-
πριλίου, ἄλλες τὴ 18η Ἀπριλίου,
ἄλλες τὴ 12-13 Ἀπριλίου καὶ ἡ πιό
πάνω, πρώτη ἐνθύμησις, τὴ 10η
Ἀπριλίου 1822, σάν ἡμερομηνία
πού ἐγινε «ὁ χαλασμός» τῆς Νά-
ουσας. Γιὰ τὸ θέμα τοῦτο γράφον-
ται σχετικὲς σκέψεις, γιὰ τὰ προ-
βλήματα πού δημιουργοῦνται, στό
τέλος τῆς μελέτης τούτης (βλ. τὴν
5η παράγραφό της).

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Γὰ γεγονότα εἰς τὴν
περιοχὴν Νάουσας — Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822
(προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησιν των), «Μακεδονικά» 8
(1968) 211-220, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Πρβλ. καὶ Ἀ-
ποστόλου Ε. Βακαλόπουλου, Ἱστορία τῆς Μακεδο-
νίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 594-595, τοῦ ἴδιου, Ἱ-
στορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1821, ἐκδοσὴ τοῦ
Ο.Ε.Δ.Β., Ἀθῆναι 1971, σ. 193, πού εἶναι ἡ περίληψις τοῦ ἀρχι-
κοῦ κειμένου τοῦ ἀντιστοίχου ἀναμενόμενου (ΣΤ) τόμου τοῦ πο-
λύτομου καὶ πολυτίμου ἔργου τοῦ «Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνι-
σμοῦ», τοῦ ὁποῦ ἐκδόθησαν μέχρι τώρα οἱ Α-Ε τόμοι (1961-
1980), καὶ Βασιλείου Σφυρόερα, στήν «Ἱστορία τοῦ
Ἑλληνικοῦ ἔθνους», Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, τ. ΙΒ, Ἀθῆναι 1975.

σ. 234-235.

2. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, ὁ.π., σ. 216 κ.ε.

3. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐ-
πανάστασις εἰς τὸν Ὀλύμπον κατὰ τὰ ἔτη 1821-1822 (μετὰ ἀ-
νεκδότων ἐγγράφων καὶ νέων στοιχείων περὶ τῶν Λαζαίων καὶ
τοῦ Διαμαντῆ Νικολάου — Ὀλύμπου), Θεσσαλονίκη 1975, σ.
30, 40 καὶ 58-59.

4. Βλ. Γιώργου Χ. Χιονίδη, Ἀνεκδότα ἐγγράφα καὶ
ἀγνωστα στοιχεία γιὰ κλεφταρματολούς καὶ γιὰ τὴν ἐπανάστα-
σιν (1821-1822) στή Μακεδονία καὶ ἰδιαίτερα στὸν Ὀλύμπο,
«Μακεδονικά» 20 (1980) 103-166 καὶ κυρίως σ. 106 (σημ. 2), 109-
110 καὶ 114-115.

5. Βλ. γιὰ τὸν ἅγιον τοῦτον Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ὁ

όσιος Ἀντώνιος, ὁ νέος, ἐκ τῆς μακεδονικῆς Βεροίας, βάσει ἀνεκδότων βυζαντινῶν ἐγγράφων καὶ λανθανόντων στοιχείων, Βέροια 1965. Φωτοτυπία τῶν ἐνθυμήσεων μου παραχώρησε ὁ φίλος καὶ συμπολίτης θεολόγος κ. Παῦλος Πυρινός (μελετητῆς τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς κ.λ. ιστορίας, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆ θέσθ τούτῃ).

6. Βλ. γιὰ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴ δήμευση τῆς περιουσίας καὶ τῶν μοναστηριῶν Ἰωάννου Κ. Βαρδάρη β.ε.λ.λ. Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας, 1796-1832, ἐκδ. 2η, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 148, 283 κ.ε., ἔγγραφο 79 ἢ σ. 281 κ.ε. τῆς 3ης ἐκδόσεως (1967), ἔγγραφο 32, τοῦ Ἰδίου, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας, Α (Θεσσαλονίκης), Θεσσαλονίκη 1952, σ. 525 καὶ 526, καὶ Β (Βεροίας — Ναούσης), Θεσσαλονίκη 1954, σ. 352, ἀριθ. 383. Πρβλ. καὶ Γιώργου Χ. Χιονίδη, Ζητήματα ἰδιοκτησίας — φορολογίας καὶ διώξεως στὴ Νάουσα στὰ χρόνια 1870-1877 (μὲ βάση τὸ φερμάνι ἐπαναχορηγήσεως (1830) τῆς περιουσίας στοὺς ἐπαναστάτες καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα ἔγγραφα), «Μακεδονικά» 19 (1979) 93-123 καὶ κυρίως τὴ σ. 1 τῆς σελ. 93, ὅπως καὶ Παύλου Δ. Πυρινό, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα, ἀφορῶντα εἰς τὰς ἱεράς μονάς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη Βεροίας) καὶ Μουσιᾶλης, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 44 καὶ 55.

7. Φωτογραφία τῆς σελίδας αὐτῆς μου παραχώρησε ὁ φίλος βυζαντινολόγος, συνεργάτης τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, κ. Θανάσης Παπαζώτος, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ καὶ ἀπ' ἐδῶ.

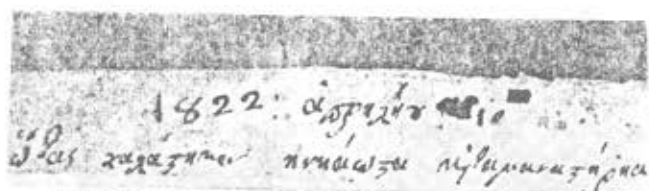
8. Γιὰ τὴν ἐκκλήσια τούτῃ βλ. Κλεοπάτρας Πολύζου — Μαυρίδης, Ἱστορία Κολινδρού, Θεσσαλονίκη 1972, σ. 96, 230, 235-238 καὶ 240. Στὴ σ. 230 γράφει ὅτι στὸν Κολινδρό ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ 100 ἐκκλησιαστικὰ βιβλία (ἐκδόσεως τοῦ 16ου κ.ε. αἰ.), πού περιέχουν πολυτίμες ἐνθυμήσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες δημοσίευσες ἐλάχιστες. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ δημοσιευτοῦν ὅλες, γιατί θὰ προσφέρουν, ἀσφαλῶς, ἐνδιαφέρουσες καὶ ἀγνωστες πληροφορίες. Γιὰ τίς ἐκκλησίες κ.λ. τοῦ Κολινδρού στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας βλ. καὶ Παρθενίου Κ. Βαρδάρη, Περιγραφή κυρίως ἐννέα ἐτῶν τουρκοκρατίας τῆς περιφέρειας ἐπισκοπῆς Κίτρους, ἀπὸ τοῦ 1903-1912, τοπογραφικὴ καὶ ἠθικοθησκευτικὴ, μετὰ ἱστοριογεωγραφικῶν παρατηρήσεων, ἐν Ἀθήναις 1918, σ. 24-31.

9. Εἶναι τοῦ ἔτους ζριβ, «ἀπὸ κτίσεως κόσμου» (= 1604 μ.Χ.), τῆς 12 Μαΐου, ἡμέρας Τρίτης, καὶ ἀναφέρει γιὰ τὴν πτώση καταστροφικοῦ χαλαζιοῦ (βλ. καὶ εἰκ. 2).

10. Βλ. τὴν πρὶν πάνω μελέτη μου, Τὰ γεγονότα..., σ. 217-218.

11. Βλ. Παύλου Δ. Πυρινό, ὁ.π. Πρβλ. καὶ Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα..., σ. 3 τῆς σ. 217, ὅπου ἀναφορὰ σχετικῶν μελετῶν του, καὶ τοῦ Ἰδίου, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τ. 2, Βυζαντινοὶ χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 235-236 (πίνακας κυρίων ὀνομάτων).

12. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Νάουσαν καὶ τὴν περιοχὴ Βεροίας κατὰ τὸ 1821, «Μακεδονικὴ Ζωή», τεῦχος 58 (Μάρτιος 1971) 17-23 καὶ σὲ ἀνάτυπο, Θεσσαλονίκη 1971, καὶ κυρίως τὴν παράγραφο 6, σ. 20-21 ἢ σ. 4-5 τοῦ ἀνάτυπου. Πρβλ. καὶ Μ. Lascaris, La revolution grecque vue de Salonique, rapports des consuls de France et d'Autriche (1821-1826), «Balkanica» VI (1943) 145-168 καὶ συγκεκριμένα τὸ ἔγγραφο XII (τῆς 15.4.1822), σ. 154-156, ὅπου (σ. 155) περιγράφονται ἀπὸ τὸν Γάλλο πρόξενο στὴ Θεσσαλονικὴ οἱ ταλαιπωρίες 74 προυχόντων τῆς Βεροίας, πού συνελήφθησαν πρὶν μερικές ἡμέρες καὶ ὁδηγήθηκαν σιδηροδρόμοι στὸν διοικητὴ τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου καὶ φυλακίστηκαν γιὰ νὰ ἀναγκασθοῦν νὰ καταβάλουν σημαντικὰ ποσὰ γιὰ τὴν ἐλευθέρωσή τους. Ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ὁ Ζακυνθινὸς Δημήτριος, πού ἀσκούσε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γιατροῦ. Μετὰ τοῦτο, οἱ Τούρκοι ὑπεύθυνοι τῆς Βεροίας ἐστεῖλαν στὴ Θεσσαλονικὴ μιά σημαία τῶν ἐπαναστα-

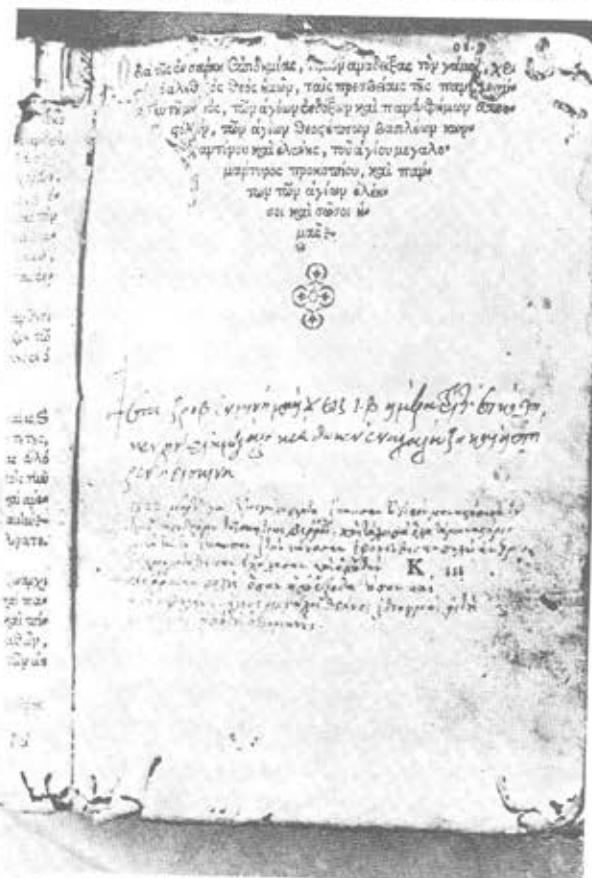
Ἡ ἐνθύμησις τοῦ «Μιχαλοῦση» τῆς 10-4-1822

τῶν καὶ μερικοὺς σάκκους γεμάτους μὲ ἀνθρώπινα κεφάλια καὶ αὐτιά, πού ἦσαν —δῆθεν— ἐπαναστατῶν καὶ συνενόχων τους, ἐνὸς τὸ πρὶν πιθανὸ ἦταν ὅτι ἀνήκαν σὲ συλληφθέντες χωρικοὺς, πού γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴ σύλληψη καὶ τὸν θάνατο, πού παραμόνευαν στὶς δύσκολες ἐκεῖνες ἡμέρες, φοβισμένοι εἶχαν ἐγκαταλείψει τὰ γειτονικά χωριά τους καὶ κρυβόντουσαν στὸν τότε Βάλτο καὶ στὰ βράχια. Τελικά, ἀπὸ τοὺς προαναφερμένους προεστοὺς τῆς Βεροίας πῆθαναν στὶς φυλακὲς οἱ δώδεκα, εἴτε γιατί θεωρήθηκαν πρωταίτιοι, εἴτε ἐπειδὴ δὲν εἶχαν νὰ καταβάλουν τὰ ὑπερόργκα λύτρα πού τοὺς ζητήθηκαν. Βλ. σχετικὰ ὁ.π., ἔγγραφο XV (τῆς σ. 1822), σ. 158-159 καὶ συγκεκριμένα στὴ σ. 159.

13. Βλ. Γιώργου Χ. Χιονίδη, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα..., ὁ.π., σ. 105 κ.ε. καὶ κυρίως σ. 109-110 καὶ 114-115. Πρβλ. καὶ Κώστα

Σπανοῦ, Δεκατέσσερα ἔγγραφα τῶν ἀγωνιστῶν Νικολάου — Ὀλυμπίου, «Μακεδονικά» 20 (1980) 283-306 καὶ κυρίως σ. 303.

14. Οἱ μάχες στὴ Μηλιά ἄρχισαν στὶς 2 Ἀπριλίου 1822 (Κυριακὴ τοῦ Πάσχα) καὶ συνεχίστηκαν καὶ τὴν ἐπόμενη ἡμέρα. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία..., σ. 34-36.

Ἡ σελ. ΚΙΙΙ τοῦ Εὐχολόγιου τοῦ Κολινδρού, ὅπου δημοσιεύεται ἡ ἐνθύμησις τῆς 21-3-1822

συνέχεια στὸ ἐπόμενο τεῦχος

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ Ε. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

Β'

Γ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Πολύ σπουδαιότερος της τε γεωργίας και του εμπορίου οικονομικός παράγων διά την Νάουσαν είναι η βιομηχανία αυτής. Μέχρι του 1875 τα ύδατα της Αραπίσσης έχρησιμευον μόνον προς άρδευσιν των καλλιεργησίμων μερών και λειτουργίαν ύδρομύλων τινών και ύδροκοπάνων. Από του έτους εκείνου συνελήφθη η ευτυχής ιδέα όπως χρησιμοποιηθώσι ταυτα ως κινητήριος δύναμις διά μείζονος είδους βιομηχανίας και έκτοτε ήρξατο η έκμετάλλευσις αυτή. Η ώθησις προς μεγάλην βιομηχανικήν επιχείρησιν προήλθεν εκ της Ελλάδος και δη εκ του Πειραιώς. Εισηγηται δέ υπήρξαν ο προμνημονευθείς Δ. Λόγγος και ιδίως ο Γ. Κύρτσης. Υπάρχουσι νυν εν Ναούση πέντε εργοστάσια, τρία βαμβακοκλωστήρια και δύο έριουργεία λειτουργούντα άπροσκόπτως και παρέχοντα πόρον ζωής εις εκατοντάδας πτωχών είναι δέ ταυτα τά εξής:

1) ΒΑΜΒΑΚΟΚΛΩΣΤΗΡΙΟΝ ΛΟΓΓΟΥ ΚΥΡΤΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΠΑΛΗ

Τούτο ιδρύθη τῷ 1875 υπό όμογενών Ναουσαίων κεφαλαιούχων, οίτινες κατά φυσικόν λόγον είχαν να άντιπαλαίσωσι προς πολλές δυσχερείας, προς προλήψεις και δεισιδαιμονίας και πολλά προσκόμματα να υπερνικήσωσιν, ίνα άγάγωσιν εις πέρας την πρωτοφανή και παράδοξον διά τούς χρόνους εκείνους επιχείρησιν. Η επιμονή των ιδρυτών επί τέλους κατίσχυσε των πολλαπλών κωλυ-

μάτων και ήχθη εις φώς τό πρώτον βιομηχανικόν ίδρυμα του είδους τούτου. Η κινητήριος αυτού δύναμις 270 περίπου ίππων παρέχεται υπό καταρράκτου δι' ύδροκοχλίου (turbine), τό πρώτον είσαχθέντος προελεύσεως των εν Αυστρία εργοστασίων Ganz et C^ο, τά δέ κλωστικά μηχανήματα προέρχονται εξ Αγγλίας. Έχει 7,000 άτράκτων ως έγγιστα καταναλισκόντων έτησίως 400,090 όκάδας βάμβακος. Απασχολεί 200 περίπου εργάτιδας και 70 εργάτας.

Είσαγωγή — επιμέλεια Αλέξανδρου Οικονόμου Αρχιτέκτονα, ιστορικού έρευνήτη

Παράγει έτησίως 90-100,000 πακέτων νήματος άπαλου και κεκλωσμένου αριθμ. 4-24, άξίας 50,000 λιρών. Τό εργοστάσιον τούτο υπό βιομηχανικήν έποψιν πλείστας ωφελείας παρέσχεν εις τόν τόπον. Έχρησίμευσεν οίονει ως βιομηχανική Ακαδημεία, ητις έμόρφωσε πλήθος μηχανικών, ειδικών έργων, προσωπικόν χρησιμοποιηθέν ευστόχως εις τά βραδύτερον ίδρυθέντα παρόμοια βαμβακοκλωστήρια ένταυθά τε και άλλαχού. Όθεν, εάν τούτο, διότι εκ του Πειραιώς έπρομηθεύθη τά πρώτά του μηχανήματα και εκείθεν και μέχρι τούδε προμηθεύεται τά αναπληρωματικά τοιαυτα, όφείλη χάριτας εις την βιομηχανικήν εκείνην της Ελλάδος πόλιν, ή Μακεδονία πάλιν όφείλει χάριτας εις τό εργο-

στάσιον τούτο και τούς ιδρυτάς αυτού, διότι πρώτοι ούτοι είσηγήσαντο την σοβαράν βιομηχανίαν εις την χώραν ήμών και συνετέλεσαν, ίνα πολλοί και εν Ευρώπη μορφωθώσι βιομηχανικώς. Νυν μέτοχοι είναι εν τούτῳ οί δύο των ιδρυτών και οί υιοί Δ. Λόγγου και Κ. Λόγγου.

2) ΒΑΜΒΑΚΟΚΛΩΣΤΗΡΙΟΝ ΜΠΙΛΗ — ΤΣΙΤΣΗ ΚΑΙ Σ^{ας}

Τούτο ιδρύθη τῷ 1891 υπό όμογενών επίσης Ναουσαίων κεφαλαιούχων. Η νυν εν χρήσει κινητήριος του δύναμις 148 ίππων παρέχεται υπό καταρράκτου διά κινητηρίου τροχού (engrenage). Κέκτληται δέ και έτέραν τοσαύτην δύναμιν διαθέσιμον. Τά κλωστικά του μηχανήματα Αγγλικής προελεύσεως αριθμούσι 4,008 άτράκτους κατεργαζομένους έτησίως 300,000 όκ. περίπου βάμβακος. Παράγει νήματα των συνήθων αριθμών και απασχολεί 160 περίπου εργάτιδας ως τά πολλά και εργάτας έγχωρίους. Τό ποσόν της έτησίας παραγωγής άνέρχεται εις 60-70,000 πακέτων άξίας 30-35,000 λιρών.

3) ΒΑΜΒΑΚΟΚΛΩΣΤΗΡΙΟΝ ΥΙΩΝ Α. ΚΑΙ Κ. ΓΚΟΥΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΑΤΖΙΑ

Τούτο κείται επί θέσεως μαγευτικής διότι ένθεν μέν ύψούται ό δασώδης λόφος του Αγ. θεολόγου, ένθεν δέ και όπισθεν εις απόστασιν ύψούνται οί κλάδοι του Βερμίου, προς ανατολάς δέ τό έδαφος ταπεινούμενον βαθμηδόν καταλήγει εις την πεδιάδα της Θεσσαλονίκης, ής ή άποψις από του ύψους τούτου είναι εξόχως

τερπνή. Τό κλωστήριον ιδρύθη τῷ 1903 ὑπὸ Ναουσαίων ὁμογενῶν κεφαλαιούχων ἡ κινητήριός του δύναμις εἶναι πλέον τῶν 500 ἵππων ἕκ ταύτης ὁμως νῦν χρησιμοποιεῖται 200 ἵππων μόνον, παρέχεται δὲ ὑπὸ καταρράκτου ὡς ἑξῆς: Τό ὕδωρ τοῦ βαθυτάτην κοίτην ἔχοντος ποταμοῦ παρεκτρέπεται ἀπὸ τῆς κοίτης δι' ἀποφράξεως αὐτῆς (δέσεις) καὶ εἰσαγωγῆς εἰς ὑδραγωγὸν ὀρυσσόμενον εἰς ἀρκετὸν βάθος. Τό ὕψος τοῦ ὕδατος βαθμηδὸν ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὀρίζοντιως ἐπὶ τοῦ ἐπικλινούσῃ ἐδάφους αὐξάνεται καὶ καθίσταται εἰς ἀρκετὴν ἀπὸ τὴν δέσιν ἀποστασιν ἱκανὸν νά παράσχη τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν. Παρέχεται δὲ αὕτη διὰ τοῦ ὀριζοντιοῦ ὁδοντωτοῦ τροχοῦ συγγομφουμένου καθέτω ὁδοντωτῷ τροχῷ (engrenage), ὅστις καὶ παρέχει τὴν κίνησιν εἰς τὰ λοιπὰ μηχανήματα, ἅτινα εἶναι ἐπίσης ἀγγλικῆς προελεύσεως. Ἀριθμεῖ 3,200 ἀτράκτους παράγοντας ἐτησίως 50,000 πακέτων ἀξίας 25,000 λιρῶν. Τὰ νήματα εἶναι ἀπαλά ἢ κεκλωσμένα τῶν συνήθων ἀριθμῶν. Παρέχει ἐργασίαν εἰς 160 πρόσωπα ἄρρενα καὶ θήλεα.

Ὀλίγον κατωτέρω μὲν τοῦ ἐργοστασίου τούτου ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ τινος ἢ ἀνέγερσις ἐτέρου τοιοῦτου, τοῦ τῶν Ἀδελφῶν Κ. Κοκκίνου καὶ ἀδελφῶν Γ. Λαπαβίτσα, ἀπέναντι δὲ τούτου ἐτέρα ἐταιρεία τοῦ Ἀν. Μπίλη — Σαμαρᾶ καὶ Σ^{ας} μελετᾷ νά ιδρύσῃ ἐργοστάσιον ἡλεκτρισμοῦ.

4) ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΕΙΟΝ ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΟΥ ΚΑΙ Σ^{ας} (ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΤΟΝ)

Τοῦτο κεῖται ἐπὶ λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ παρά τὴν ἐξοχικὴν Πλατεῖαν τοῦ Κιοσκίου. Ἰδρύθη ὑπὸ ἐταιρείας ὁμορρύθμου ἀποτελουμένης ἐξ ὁμογενῶν κεφαλαιούχων Ναουσαίων καὶ Θεσσαλονικέων.

Ἡ κινητήριός του δύναμις εἶναι 300 ὡς ἐγγιστα ἵππων, παρεχομένη ὑπὸ καταρράκτου κατὰ τὸν αὐτὸν τῷ ἀνωτέρω τρόπον δι' ὑδροκοχλίου αὐστριακῆς κατασκευῆς τοιαύτης εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ μηχανήματα. Ὁ δὲ ἡλεκτρισμὸς ὁ πρὸς φωτισμὸν τοῦ χρησιμοποιούμενος παρασκευάζεται διὰ μηχανήματος εἰδικοῦ 120 Volts. Περιλαμβάνει τὸ ἐργοστάσιον πέντε τμήματα: 1) *πλυντήριο*, ἐνθα πλύνονται τὰ ἔρια, 2) *βαφεῖον*, 3) *κλωστήριον* (περιλαμβάνον 1080 ἀτράκτους), 4) *ὕφαντήριο* καὶ 5) *τμήμα ἀπαρτισμοῦ* (arrageage), ἐνθα συμπληροῦται ἡ παρασκευὴ τοῦ ὑφάσματος διὰ τῆς στιλβώσεως καὶ λοιπῆς συμπληρωματικῆς ἐργασίας. Ἀπασχολεῖ 150 πρόσωπα ἄρρενα καὶ θήλεα ἐγχώρια καὶ ἐκ τῶν πλησιοχώρων. Τούτων ὀλιγιστοὶ εἶναι Εὐρωπαῖοι καὶ δὴ Αὐστριακοί. Ὁ λόγος τούτου εὐνόητος εἶναι τὸ ἀρτισύστατον τοῦ ἐργοστασίου καὶ τὸ ἀρτιφανές τοῦ εἶδους τούτου τῆς βιομηχανίας. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀξιέπαινος ἡ ἐταιρεία Χατζηλαζάρου διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς καὶ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα. Ἐξέτρεψε τὴν ἐπιχειρηματικότητα αὐτῆς ἀπὸ τῆς συνήθους τοῦ βάμβακος βιομηχανίας εἰς νέον εἶδος, τὴν τῶν ἐρίων, ἄγνωστον εἰς τὸν τόπον καὶ εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ Κράτος, ἀνεκμετάλλετον καὶ πολλὰ ἐπαξίως ὑποσχόμενον εἰς τοὺς εὐφυῶς τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ ἀναλαμβάνοντας.

Τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίας παραγωγῆς νῦν ἀνέρχεται εἰς 100,000 μέτρων ὑφάσματος μαλλίνου πλάτους 1,40 τοῦ μέτρου, ἀξίας 35-45,000 λιρῶν. Τὸ ἐργοστάσιον Χατζηλαζάρου εἶναι τὸ πρῶτον εἰς τὸ εἶδος τοῦ τὰ προϊόντα αὐτοῦ εἶναι περιζήτητα ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐφάμιλλα δὲ τῶν εὐρωπαϊκῶν τοιούτων. Προετιμήθησαν ἐσχάτως διὰ

τάς στρατιωτικὰς στολὰς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ παραγωγή εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς ζητήσεως.

5) ΕΡΓΟΤΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΛΑΝΑΡΑ ΚΑΙ ΠΕΧΛΙΒΑΝΟΥ

Καὶ τοῦτο πρὸ ἑτους ιδρύθη ὑπὸ ἐταιρείας ὁμορρύθμου ὁμογενῶν Ναουσαίων. Ἡ κινητήριος αὐτοῦ δύναμις 75 ἵππων παρέχεται ὑπὸ καταρρακτῶν διὰ τοῦ γνωστοῦ κινητηρίου τροχοῦ, τὰ δὲ κλωστικά καὶ ὕφαντικά μηχανήματα εἶναι Γερμανικῆς καὶ Ἀγγλικῆς προελεύσεως. Περιλαμβάνει τὰ αὐτὰ τῷ ἀνωτέρω τμήματα ἀπασχολεῖ περὶ τὰ 75 πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἐτησίως παράγει 90,000 μέτρων ὑφάσματος μαλλίνου πλάτους 0,33 τοῦ μέτρου, ἀξίας 8-9,000 λιρῶν. Καταναλίσκονται δὲ τὰ ὑφάσματα ἐν Μακεδονίᾳ, Ἑλλάδι, Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ.

Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ λεγομένη μεγάλη βιομηχανία, ἐξ ἧς ἀποζῶσι περὶ τὰ 800 πρόσωπα, ἀποτελοῦσα σπουδαιότατον οἰκονομικὸν καὶ πλουτολογικὸν παράγοντα τοῦ τόπου.

Πρὸς μόρφωσιν ὁμως ἀκριβεστερας ἰδέας τῆς βιομηχανίας τῆς πόλεως ταύτης ἀπαιτεῖται μνεῖα καὶ τῆς λεγομένης μικροτέρας ἢ ἰδιωτικῆς τρόπον τινά βιομηχανίας.

Καὶ πρῶτον εἰς συμπλήρωσιν τῶν περὶ ἐριουργίας πληροφοριῶν γνωστὸν ἔστω ὅτι περὶ τὰς 32,000 ὀκάδων ἐρίου κατεργάζονται αἱ οἰκογένειαι εἰς ὑφάσματα (σιαγιᾶκια). Τὸ ποσὸν τοῦτο παρέχει 66,640 μέτρα ὑφάσματος, ἀξίας 3-4,000 λιρῶν. Διὰ τὴν παρασκευὴν δὲ τούτου καὶ διὰ τὴν βαφὴν μέρους αὐτοῦ δαπανῶνται περὶ τὰς 800 λίρας, αἱ ὁποῖαι εἴτε ὡς κλωστικά, εἴτε ὡς ὕφαντικά, εἴτε ὡς βαφειάτικα διανέμονται εἰς τὰς ἐργαζομένας αὐτὸ οἰκογενείας.

Ἐκτός τούτου σημειωτέον ἐν-

ταῦθα καὶ οἱ ὑδρόμυλοι, οἱ ὑδροπρίονες, τὰ σησαμοτριβεῖα καὶ τὰ ὑδροκόπανα (μπατάνια).

1) Ὁ μεγαλύτερος τῶν ὑδρομύλων εἶναι ὁ τῆς ἐταιρείας Λόγγου, Κύρτση καὶ Τουρπάλη συστήματος Α. Millot, λειτουργῶν δι' ἰδιαιτέρου καταρράκτου δυνάμεως 100 ἵππων καὶ ἀπασχολῶν 15 ἐργάτας· κατεργάζεται δὲ σίτον ἀξίας 10-15,000 λιρῶν. Τὰ ἀλευρα καταναλίσκονται ἐπιτοπίως καὶ πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας. 2) Ὑδρόμυλος ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Διαμαντῆ Μπίλη καὶ 3) Ὑδρόμυλος Ἀναστ. Μπίλη. Οἱ τρεῖς οὗτοι εἶναι οἱ λόγου τινός ἀξιοὶ ὡς ἔχοντες εὐρωπαϊκὰ μηχανήματα.

Δύο ὑδροπρίονες τὸ γε νῦν ὑ-

πάρχουσιν, ὁ τῶν Ἀδελφῶν Κ. Τσίτση καὶ ὁ τοῦ Γ. Λόγγου, κατεργαζόμενοι παντοῖα ξύλα καὶ παράγοντες σανίδας καὶ λοιπὰ εἶδη τῆς οἰκοδομησίμου ὕλης. Ὑπὸ μελέτην δὲ κατασκευῆς μνημονεύετός ὁ ἠλεκτροκίνητος πρίων Κανέλλη καὶ τὸ ἐργοστάσιον τανίνης εἰς τὸ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ΒΔ^{ως} τῆς Ναούσης ῥωμαντικώτατον Περισιόρι, ὅστις μέλλει νὰ διανοίξῃ νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ Κράτους. Εἰς δὲ τὰ τέσσαρα σησαμοτριβεῖα, Χατζηνῶτα, Χριστίδου, Ν. Πλατσούκα καὶ Ε. Νικολάου, τὸ χρησιμοποιοῦμενον σῆσαμον εἶναι ἀξίας 2,000 λιρῶν περίπου.

Ἐν γένει ὑπὸ βιομηχανικὴν ἔ-

ποψιν ἡ Νάουσα εἶναι ἡ πρώτη σχεδὸν πόλις τῆς Τουρκίας καὶ ἡ τροφὸς τοῦ βιομηχανικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐκ ταύτης ἐξεπορεύθη καὶ εἰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις καὶ δὴ καὶ εἰς Βέροιαν καὶ εἰς Ἐδεσσαν, ἥτις ὑπὸ βιομηχανικὴν ἔποψιν ἔχει πολὺ εὐρύτερον μέλλον καὶ ἐντὸς ὀλίγου μέλλει ἴσως νὰ υπερβάλῃ τὴν Νάουσαν, διότι εἶναι πεπρoικισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως δαψιλέστερον διὰ πλειόνων ὑδάτων καὶ μεγαλυτέρων καὶ σπουδαιότερων καταρρακτῶν, ἥτοι πλείονος ἐκμεταλλευσίμου κινητηρίου δυνάμεως.

συνέχεια στό ἐπόμενο τεῦχος

Τό κρασί τῆς Νάουσας μέσα ἀπό τή Δημοτική ποίηση

Στίς ἱστορικές πηγές, πού ἀναφέρθηκαν σέ προηγούμενα τεύχη τῆς «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» γιά τό κρασί τῆς Νάουσας, ἐρχεται νά προστεθεῖ ἄλλη μία ἀπό τό στόμα τῆς δημοτικῆς μας ποίησης.

Πρόκειται γιά ἓνα δημοτικό τραγούδι, πού ἔχει τή ρίζα του στό Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου. Ὅπως προκύπτει ἀπό τὴν πηγὴ αὐτὴ ἡ φήμη τοῦ κρασιοῦ μας παρὰ τὰ περιορισμένα μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας τῆς ἐποχῆς περιέτρεξε ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τραγουδήθηκε σέ γιορτές καὶ πανηγύρια.

Τότε, πάνω ἀπὸ 100 χρόνια πρὶν, σέ ἐποχές πού τό κρασί ἦταν τὸ μόνο στοιχεῖο πού ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ξεχνοῦν τὰ βάσανά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκδηλώνουν τὴ χαρὰ τους, ἀρκετοὶ ἴσως ἦταν ἐκεῖνοι, πού εὐχόταν νὰ ἔχουν ἓνα ἀμπέλι στὴ Νάουσα. Αὐτὸ βλέπουμε καὶ πιο κάτω.

Ν' ἓνα παλληκαρά-νάκι
Ροῦσο κι ὦμορφο Βαγγελίτσα μ'
Ροῦσο κι ὦμορφο

Καβάλλα περβατουνοῦσε
σέ ψηλὸ βουνό μούρ' Βαγγελίτσα μ'
σέ ψηλὸ βουνό

Καί μέ τό νοῦ του λέ-νέει
Νά εἶχα πρόβατα, μούρ' Βαγγελίτσα μ'

Νά εἶχα κ' ἓνα ἀμπελά-νάκι
Μέσ' τὴ Νάουσα, μούρ' Βαγγελίτσα μ'
Μέσ' τὴ Νάουσα

Νά κάν' ἄσπρα σταφύ-νύλια
Καί γλυκὸ κρασί, μούρ' Βαγγελίτσα μ'
Καί γλυκὸ κρασί

Νά ἦταν καὶ πανηγύ-νυρι
Κάθε Κυριακὴ, μούρ' Βαγγελίτσα μ'
Κάθε Κυριακὴ

Νά εἶχα καί τ' Βαγγελί-νίτσα μ'
Νά κερνάη κρασί, μούρ' Βαγγελίτσα μ'
Νά κερνάη κρασί

Κέρνα μας Βαγγελί-νίτσα μ'
Κέρνα μας κρασί, μούρ' Βαγγελίτσα μ'
Κέρνα μας κρασί

Τὸ τραγούδι αὐτὸ ὑπάρχει σέ μία συλλογὴ τοῦ Θ. Πουσιῦ μετ' «Λέξεις, Παραμῦθια καὶ ἄσματα τοῦ ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἡπείρου Ἑλληνικοῦ λαοῦ», ἡ ὁποία ἔχει καταχωρισθεῖ στὴν περιοδικὴ ἐκδόση τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Κων/πόλεως τοῦ ἔτους 1878-79.

Ἑλένη Μήτσιαλα Ζεγκίνη

ΓΑΛΑΤΕΣ

Γ

Ο Σωσθένης μπροστά στην αριθμητική υπεροχή των Γαλατών αποφεύγει την κατά μέτωπο αναμέτρηση. Παρενοχλεί συνεχώς τους Γαλάτες και τελικά τους υποχρεώνει να αποφασίσουν την εγκατάλειψη της Μακεδονίας.

Αυτή τη φορά όμως οι Γαλάτες δεν αποχωρούν από την Ελλάδα. Προχωρούν νοτιότερα προς την Κεντρική Ελλάδα με στόχο το Μαντείο των Δελφών.

Πόση είναι η αριθμητική δύναμη των Γαλατών είναι αμφιλεγόμενο.

Τό γεγονός όμως ότι 28.000 ή 29.000 Έλληνες συγκεντρωμένοι στις Θερμοπύλες δεν μπόρεσαν τελικά να αντιμετωπίσουν τον Βρέννο δείχνει πως η δύναμη των Γαλατών ήταν μεγάλη.

Οι Έλληνες που συγκεντρώθηκαν στις Θερμοπύλες ήταν: 11.000 — 12.000 Αιτωλοί, 10.500 Βοιωτοί, 3.500 Φωκείς, 1.500 Αθηναίοι και ανά 500 μισθοφόροι σταλμένοι από τον Αντίοχο τον Α και τον Αντίγονο Γονατά που αυτή την εποχή ήταν αντιμέτωποι στον Μικρασιατικό χώρο.

Με τό πέρασμα των Θερμοπυλών ο Βρέννος, στρατοπεδευμένος στην Ηράκλεια της Οίτης, μέ ένα τμήμα του στρατού του βαδίζει εναντίον των Δελφών πιστεύοντας πως θα βρει την πόλη άφύλακτη.

Την πόλη όμως των Δελφών υπερασπίζονται 4.000 Έλληνες υπό τον στρατηγό των Φωκίων Αλεξίμαχο. Η μάχη είναι φονικότατη. Πέφτει ο Αλεξίμαχος, αποδεκατίζονται οι υπερασπιστές των Δελφών. Οι Δελφοί όμως δεν πέφτουν στα χέρια των βαρβάρων.

Ο Βρέννος αποχωρεί, ενώνεται με τους δικούς του στην Ηράκλεια, που τους βρίσκει καταπονημένους από Αιτωλικό ιππικό και υποχωρεί προς τη Θεσσαλία.

Κατά την υποχώρηση βρίσκουν τον θάνατο πολλοί Γαλάτες από τις συνεχείς επιθέσεις των Ελλήνων. Ο ίδιος ο Βρέννος τραυματισμένος βαριά αυτοκτονεί.

Του Έμμ. Βαλσαμίδη Γυμνασιάρχη

Στή Δήλο, στο Αρχαιολογικό Μουσείο, υπάρχει ένα αντίγραφο αγάλματος που το πρωτότυπό του είχε αφιερωθεί στον Απόλλωνα, στο Μαντείο των Δελφών σέ ανάμνηση αυτής της νίκης. Παρουσιάζει τον Απόλλωνα νά πατάει θριαμβευτικά πάνω σέ μία Γαλατική ασπίδα.

Παράλληλα έχουμε τή μαρτυρία ότι με πρωτοβουλία των Αιτωλών σέ ανάμνηση αυτής της νίκης καθιερώθηκαν θυσίες και αγώνες τά «ΣΩΤΗΡΙΑ», που τελούνταν κάθε δύο χρόνια στους Δελφούς.

Στή Θεσσαλία οι Γαλάτες χωρίζονται σέ δύο τμήματα. Στο ένα είναι αρχηγός ο Ακίχωριος και στο άλλο κάποιος Κομοντόριος. Και τά δύο τμήματα έφτασαν στον προορισμό τους όχι χωρίς απώλειες. Τό ένα ανέβηκε στο Δούναβη και τό άλλο πήγε στή Θράκη, ή οποία είχε ήδη καταληφθεί από άλλα Γαλατικά φύλα.

Στή Μακεδονία ο στρατηγός Σωσθένης, που για δύο χρόνια

μπόρεσε νά βάλει κάποια τάξη, πεθαίνει, φαίνεται από βίαιο θάνατο.

Στά νότια της Νάουσας, δίπλα στο δρόμο Βέροιας — Έδεσσας, μετά τό χωριό Κοπανός υπάρχει και φαίνεται ανοιχτός ο τάφος που ανέσκαψε ο Δανός αρχαιολόγος Κίνκ.

Στήν απέναντι από την είσοδο πλευρά υπήρχε μία σύνθεση που έχει ξεθωριάσει, είναι όμως δημοσιευμένη. Ένας επιφανής Μακεδών, έφιππος, κονταρίζει την ασπίδα ενός βαρβάρου σάν Αγώργης ή Αγιαδημήτρης, όπως θάλεγε ο κύριος Φώτης Πέτσας.

Ποιός είναι ο Μακεδών; Άγνωστο. Ποιός είναι ο βάρβαρος; Επίσης άγνωστο. Η άμφιση, ή μορφή, ή ασπίδα δημιουργούν προβλήματα. Δεν είμαι ειδικός. Μπορώ νά παρατηρήσω όμως ότι τά παραπάνω στοιχεία είναι διαφορετικά και ίσως αποτελούν σύνθεση θεληματικά συμβολική.

Με τό θάνατο του Σωσθένη ακολουθεί χάος στή Μακεδονία από τό οποίο έπωφελείται ο Αντίγονος ο Γονατάς.

Ο Αντίγονος ο Γονατάς, γιός του Δημητρίου του Πολιορκητή και έγγονός του Αντίγονου του Μονόφθαλμου, στρατηγού του μεγάλου Αλεξάνδρου συνάπτει ειρήνη με τον Αντίοχο στον οποίο προσφέρει τή Θράκη, που όμως έχει καταληφθεί στο σύνολό της από τους Γαλάτες, παντρεύεται την αδελφή του Αντίοχου και ξεκινάει από τον Ελλάδα σποντο για την Μακεδονία σάν βασιλιάς της, άναγνωρισμένος από τον στρατό του και τον Αντίοχο.

Κοντά στή Λυσιμάχεια συ-

ναντάει 20.000 Γαλάτες καί κερδίζει μία μεγάλη νίκη. Έτσι με τη φήμη του νικητή ο δρόμος για το θρόνο της Μακεδονίας γίνεται για αυτόν πιο εύκολος.

Έπειδή στη Μακεδονία ανακηρύχθηκαν ταυτόχρονα τρεις βασιλείς· ο Αντίπατρος, άνεσιός του Κάσσανδρου, ο Αρριδαίος καί ο Πτολεμαίος, γιός του Πτολεμαίου καί της Αρσινόης της Αιγύπτου, ο Αντίγονος ο Γονατάς ενισχύει τό στρατό του με μισθοφόρους Γαλάτες με τη βοήθεια των οποίων καταβάλλει τούς σφετεριστές του θρόνου.

Βρισκόμαστε στό 276 π.Χ. Η ιστορία στην οποία αναφερθήκαμε είναι μόλις πέντε ετών.

Τό 275, μετά την άμφίρροπη μάχη του Βενεβέντου στην Ιταλία έναντιόν των Ρωμαίων, ο Πύρρος αφήνοντας τό γιό του Έλενο με μία φρουρά στον Τάραντα επιστρέφει στην Ήπειρο. Γνωρίζει τη νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα, δέν αναγνωρίζει τόν Αντίγονο τόν Γονατά σαν βασιλιά της Μακεδονίας καί για τήν αντιμετώπισή του φέρνει μαζί του ισχυρή Γαλατική μισθοφορική δύναμη.

Αυτοί οι Γαλάτες, οι Γαλάτες του Πύρρου, είναι κατά τόν καθηγητή κ. Ανδρόνικο οι αίτιοι των καταστροφών της Βεργίνας. Τοποθετημένοι σαν φρουρά στις Αιγές στά 274 μετά κάποιες πρώτες επιτυχίες του Πύρρου έναντιόν

του Αντίγονου Γονατά κατέστρεψαν καί λεηλάτησαν ιερά καί άνέσκαψαν καί σύλησαν τάφους.

Πέρα από τό πρόβλημα άν ή Βεργίνα είναι οι αρχαίες Αιγές, οι καταστροφές των τάφων της Βεργίνας, αλλά καί οι καταστροφές στην ευρύτερη περιοχή ιερών καί τάφων είναι έργο Γαλατικό.

Ο Πausanias στό βιβλίο του Ελλάδος περιήγησις, στά Φωκικά (X, 19, 12) γράφει: «Τοίς δέ γε έλλησι κατεπεπτώκει μέν εις άπαν τά φρονήματα... τά τε εις μακεδόνας καί θράκας καί παίονας τά επί της προτέρας καταδρομής των γαλατών έτι σφίσιν έκειτο εις μνήμη, καί τά έν τώ παρόντι τά εις θεσσαλούς παρανομήματα άπηγγέλετο».

Οι καταστροφές στη Μακεδονία καί στην άλλη Ελλάδα καί τά έγκλήματα των Γαλατών ήταν πράγματι πρωτάκουστα για τούς Έλληνες καί προκαλούσαν φρίκη καί τρόμο. Γι' αυτό λέει ο Πausanias οι Έλληνες πολέμησαν τούς Γαλάτες όχι για τήν έλευθερία, αλλά για να έπιζήσουν.

Πρόσφατα με ανακοινώσεις του ο καθηγητής Μανώλης Ανδρόνικος μάς κάνει γνωστό ότι έντόπισε τόν περίβολο Γαλατικού στατοπέδου πάνω στό αρχαίο νεκροταφείο της Βεργίνας.

Αυτοί οι Γαλάτες, οι Γαλάτες του Πύρρου, όπως καί οι Γαλάτες του Αντίγονου Γονατά δέν είναι βέβαια επιδρομείς. Είναι μισθοφό-

ροι. Έφόσον όμως πληρώνονται πολεμούν. Όταν δέν πληρώνονται καταστρέφουν. Κι όταν τό έργο τους τελειώσει, καταστροφικό ή πολεμικό, αποχωρούν από τά θέατρα του πολέμου με τη λεία τους καί επιστρέφουν στις κοιτίδες τους.

Παρακολουθώντας τούς Γαλάτες σε σχέση καί με τούς αποδέκτες της προς Γαλάτες επιστολής του Αποστόλου Παύλου είμαστε υποχρεωμένοι να μεταφερθούμε στη Θράκη.

Έδώ στη Θράκη έχει συγκεντρωθεί όλο τό Γαλατικό μελίσσι της Ανατολής καί έχει ξαπλωθεί στό χώρο του θρακικού βασιλείου του Λυσιμάχου.

Από δω οι Γαλάτες συνεχίζουν τις ληστρικές τους επιδρομές, επιβάλλουν σε πολλούς ήγεμόνες Έλληνικών πόλεων τήν υποχρέωση καταβολής ετήσιων φόρων, ενώ είναι πάντοτε έτοιμοι για προσφορά στρατιωτικών υπηρεσιών σαν μισθοφόροι.

Αυτό θα κρατήσει στη Θράκη γύρω στα 70 χρόνια.

Από αυτούς τούς Γαλάτες ένα μεγάλο τμήμα θα μεταφερθεί με πρωτοβουλία των βασιλέων της Βιθυνίας καί του Πόντου στην Ασία καί θα εγκατασταθεί στα όρεινά εδάφη της Μ. Φρυγίας άναμεσα στους ποταμούς Σαγγάριο καί Άλυ.

τό τελευταίο μέρος στό έπόμενο τεύχος

Οι άναμνήσεις, πολλές φορές σε κατέστρεψαν
Τά όνειρά σου ποτέ δέ βγήκαν άληθινά
Μ' ένα κόκκινο τριαντάφυλλο στό χέρι
Προχωράς.
Σκέφτεσαι τό χθές, τό σήμερα, τό αύριο
Δέν άξίζει, όμως, να σκέφτεσαι τίποτα
Τό τριαντάφυλλο μαράθηκε

Έλιωσε μέσ' τά χέρια σου
Κι έσύ τό έσφιξες
Τό έσφιξες, λές καί σου έκανε κακό
Τό βλέπες να λιώνει
Καί μέσα σου κάτι έσταζε
Η πρώτη σταγόνα του πάγου, που έλιωνε.

Ιρις

ΜΕΡΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

Β

Ο ΣΙΑΤΡΗΣ Ο ΚΟΥΡΕΑΣ

Νά ένα περίεργο φαινόμενο, που δέν ξέρω αν καί σ' άλλες πόλεις τής περιφέρειάς μας εμφανιζότανε.

Ἡ Νιάουστα σάν μέ τό χρόνο γινότανε πολιτεία, μεταξύ τῶν πάμπολων μπακάλικων, εἶχε καί τό ὄνομα «Ἡ Μαγαζούπολις». Δέν χτιζόταν σπίτι, πού νά μήν εἶχε στό ἰσόγειό του καί ἓνα τουλάχιστον μαγαζί μπακαλικῆς. Ἦτανε τόσα πού νόμιζες ὅτι τά εἶχαν γιά τίς ἀτομικές τους ἀνάγκες καί μόνο.

Ἐκεῖνο στό ὁποῖο ὑστεροῦσε περιέργως ἦταν τό «κουρεῖο». Τρία κουρεῖα ὅλα κι ὅλα, κι αὐτά στό δρόμο τῆς ἀγοράς.

Τό ἓνα, τό πρῶτο ἦτανε τοῦ Τσικιτικίου. Αὐτό ἦτανε στό σπίτι τοῦ Βαλταδώρου. Ἡ ἰδιομορφία του συνίστατο μόνο στόν κουρέα. Ἦτανε ψηλός ἀδύνατος ἀλλά... σπανός. Εἶχε πλούσια ἄσπρα (καίτοι νέος) μαλλιά. Τό πρόσωπό του ὁμως ἦτανε... γουλί. Οὔτε μιά τρίχα στή θέση τοῦ μουστακιού, οὔτε δυό τρίχες στίς σιαγόνες ὅπου φυτρώνουν τά γένια. Σπανομουρία μέ τά ὅλα τῆς.

Τό δεύτερο κουρεῖο ἦτανε τῶν Κούληδων. Κληρονομικό τό ἐπάγγελμα. Ἀπό παπού σέ μπαμπά καί ἀπό μπαμπά σέ παιδιά καί... τράβα κορδέλλα.

Ἐπειδὴ ὁμως μέ τίς διαδοχικές μεταλλαγές καί τήν πρόοδο τοῦ χρόνου, ἀφῆσαν ἱστορία, τόσο ἐπαγγελματικῆς, ὅσο καί ἐξωε-

παγγελματικῆς δραστηριότητος, θά πρέπει σέ ξεχωριστό σημείωμά μου νά ἀναφερθῶ.

Θά σταθῶ σήμερα στό τρίτο κουρεῖο. Τό κουρεῖο τοῦ Σιάτρη, ἢ μάλλον στόν κουρέα τῶ Σιάτρη τόν ἰδιόμορφο αὐτό ἄνθρωπο.

Πρὶν ὁμως περιγράψω, αὐτόν καί τά ἔργα του, θά πρέπει νά πῶ, γιά τό περίεργο φαινόμενο, πού μιά φορά τῇ βδομάδα, ἡμέρα Σάββατο, μέρα παζαριοῦ, τά τρία μόλιμα κουρεῖα, γινόταν δεκατρία, εἰκοσιτρία, καί βάλε...

Τοῦ Κώστα Τσιώμη

Ἀγροτικός κόσμος ἡ Νάουσα. Ἀπό τίς χαραές ὡς τό βράδυ, στόν μπαχτσέ, στ' ἀμπέλι, δέν νοιαζόταν γιά εὐπρεπισμό τοῦ προσώπου. Μοιάζαν σάν τόν λύσταρχο Νταβέλη ἢ συνηθέστερα χίππεις. Ὅλοι στήν μορφή ἦτανε ἓνα πράγμα, καλή ὥρα ὅπως σήμερα. Δέν εἶσαι ΠΑΣΟΚΤΣΗΣ ἂν δέν ἔχεις γένεια καί μουστάκια.

Σέ κάθε χάνι, σέ κάθε πεταλοτζίδικο καί μιά καρέκλα, μιά σερβέτα, μιά λεκάνη κοφτή στό ἓνα μέρος, γιά νά μπαίνει ὁ λαιμός τοῦ πελάτη, κι ἓνα καλούπι σαποῦνι μέσα, τό γκιούμι, μέ νερό στό μαγγάλι καί τό κουρεῖο στήνόνταν τό πρωί.

Ἐρχότανε, ἀπ' τά χωριά τοῦ κάμπου μας, μέ τήνπραμάτεια τους οἱ χωριάτες, ἄλλος μέ ἓνα καλάθι αὐγά, ἄλλος μέ πέντε δέκα κοτόπουλα, ἄλλος μέ σιτάρι, κριθάρι κ.λ.π. ὡς καί Κατραντισιώτες μέ λιπαρίδες ἢ τσιρόνια παραγωγῆς τῆς λίμνης τοῦ Ὀστροβου, διασχίζοντας μέ τό γαῖδαρο τό Βέρμιο.

Ξεφόρτωναν καί δένανε τό γαῖδαρό τους σ' ἓνα ἀπό τά χάνια, καί πρώτη τους δουλειά, νά κουρευτοῦν, νά ξυριστοῦν νάναι εὐπρεπεῖς.

Ἀπέναντι ἀπ' τό κουρεῖο τοῦ Σιάτρη ἦτανε τό χάνι τοῦ Γρηγόρη τῆς Σιανῶς καί τό μπακάλικό του. Διάπλατα ἀνοιχτό τό χάνι, σέ μιά ἄκρη του τό πεταλοτζίδικο μέ τά ἰδιότροπα μαχαίρια του, γιά τό κόψιμο τῶν νυχίων τῶν τετραπόδων, κρεμασμένα σ' ἄρμαθιά τά διαφόρου μεγέθους πέταλα, χύμα τά καρφιά. Καί μιά στό καρφί καί μιά στό πέταλο, ὁ γαῖδαρος παπουτσώνονταν καί δένουνταν στό ἄχουρι.

Τήνπραμάτεια του ὁ χωριάτης τήν πούλαγε στό μπακάλικό τοῦ Γρηγόρη τῆς Σιανῶς, κι ὁ ἱδιος πῆγαινε στοῦ Σιάτρη τό κουρεῖο, γιά δικό του εὐπρεπισμό.

Αὐτό ἦταν! Τό λάθος του. Δέν τῷξερε πῶς ὁ Σιάτρης ἀπό βραδύς, κοιμόταν μέ τό Βάκχο του στήν ἀγκαλιά. Τόν εἶχε κλεισμένο σ' ἓνα μπουκάλι ὑπὸ τή μορφή τοῦ κονιάκ. Γιά νά μήν χά-

σει τήν παρέα του, τόν έπαιρνε μαζί του στή μέσα τσέπη του σακακιού του. Σταματούσε πού καί πού σέ κανένα μαγαζί, έτσουζε ένα — δυό κονιάκ παραπανίσια, νά περισσέψει στό μπουκαλάκι καί νάσου τον στό κουρείο. Κεφάτος καί σιγομουρμουρίζοντας έβγαζε τά κιουπέγκια κι άνοιγε τή μικρή πόρτα.

Μικρό τό μαγαζί του, κολλητό στήν πόρτα του Μίτση — Άγγελάκη. Μιά πολυθρόνα, σκοροφαγωμένη, έποχής λουδοβίκου, στό χρώμα τής σκόνης του δρόμου, στή μιά της άκρη κρεμασμένο ένα πέτσινο λουρί (άκονιστήρι), πάνω στό τραπέζι ένα — δυό ξουράφια, ένα πινέλο καί ένα μπουκαλάκι μέ κολώνια. Στήν άλλη μεριά μιά καρέκλα σκεπασμένη μ' ένα κομμάτι πανί γιά δυό δουλειές. Μιά γιά να σκεπάζει τή φαγωμένη ψάθα τής καρέκλας, κι άλλη γιά νά τυλίγεται στό λαιμό του πελάτη.

Καί ή δουλειά άρχιζε. Σαπουνάδα πρώτα καί μιά γουλιά κονιάκ, τό ξουράφι έπειτα τό περνούσε άπ' τό λουρί. Μιά στό λουρί καί μιά γουλιά, δυό στό λουρί καί δεύτερη γουλιά, ώσπου φούντωνε πιά τό κονιάκ κι έβγαине στό πεζοδρόμιο κραδαίνων τό ξουράφι σάν άποκριατική πάλα, βρίζοντας καί άπειλώντας, τόν κάθε περαστικό.

Σάν του ξεθύμανε κάπως, ξανάμπαινε στό μαγαζί ν' άρχίσει τό ξουράφισμα, αλλά δέν έβλεπε άνθρωπο στήν πολυθρόνα. Δέν πίστευε στά μάτια του κι έψαχνε μέ τά χέρια στό κάθισμα.

— Τό νά πάψεις νά ζεις δέν είναι καί τόσο σπουδαίο τό τραγικό είναι νά πάψεις ν' αγαπάς

Χάινε

Τά Τρία Πηγάδια

Ο ύφυπουργός Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Γ. Κατσιφάρας συνομιλεί μέ τούς μικρούς χιονοδρόμους στόν ξενώνα «Τρία Πηγάδια»

Οί ύφυπουργοί κ. Γ. Λιάνης καί Γω. Κατσιφάρας μέ τόν πρόεδρο του Ε.Ο.Σ. Μιχ. Ξανθίδη

ΤΟΤΙ ΚΙ ΤΩΡΑ

ΑΛΛΑΞΙΕΣ — ΑΝΤΥΜΑΤΑ — ΖΝΤΡΑΝΙΑ

Β

Πώς αντύνουνταν οί γιανίτσαροι κι οί μπούλες

Τότι στ' άντυμα του γιανίτσαρου βουθοῦσαν οί παλιές οί μπούλες π' άχινούσαν άπ' τίς βαθές τίς χαραές, άπ' τίς ντιγίό ή τίς τρείς μιτά τά μισάνυχτα. Άχινούσαν άπ' του μπινιβρέκι πού φουριέται πανουθιό άπ' του συντρόφι κι τά άσπρα τά καλά άπού ρούντου μαλλί σκουφούνια. Του μπινιβρέκι είνει άσπρου μαλίτικου μί ψιλουγνιμένου ρούντου μαλί. Πανουθιό φουριούνται οί μπέτσφεις οί άσπρεις πού σκαλώνουν μή θυλήκι κι φόλα άπού κά τή φτέρνα. Γιά γιμινιά φουριούνται τσαρούχια μή τρανή φούντα κι όχι λιάπικα μή δίχους φούντα, τά καλύτερηρα τάβρισκαν άπ' τους τσιουλάδεις στην Άνθήνα.

Τώρα αυτός πού δά γένει Γιανίτσαρους παγαίνει του βράδυ κι στη ντισκουτέκ κι κοιμάται ίσιαμι νά πάνει ού ήλιους ντιγίό άξιάλεις ψηλά στούν ουρανό.

Τότι λαχαρνιούνταν άπ' τίς μαύρεις τίς χαραές κι όλου του σπίτι ήταν στού πουδάρι κι γένουνταν νταρμαντάν. Άναφτειν του τζιάκι μή μπόλικους νόμους άπού μουριές κι τάντυμα γένουνταν άμπρουστά στού τζιάκι γιά νά ζισταίνηται ή μπούλα κι αυτός πού τούν άντυνείν. Τίς μπέτσφεις τίς δένουν μί βουδέτεις μαύρεις μί μικρές φούντες ούλίγου πάρα κάτου άπ' του γόνату. Άπανουθιό στού κουρμί φουριέται του κατασάρκι, ύσταρνας του πουκάμισου πού λέγηται κουντέλλα μή φαρδιά, κουντά μανίκια σάν του ράσου

του παλά ραμένου άπού χασέν μί μικρόν γιακάν, κινημένου μή κόκκινου ψαρουκόκαλου στίς άκρεις κι στού γιακά. Στά χέργια φουριούνται μανικάκια πλιγμένα μί τσιγκιλάκι μί μπαμπακένιου νήμα. Ύσταρνας φουριέται ή φουσταννέλλα ή άσπρη, φκιασμένη άπού καλόν χασέν. Οί καλύτηρεις φουσταννέλεις είνει μή τριακόσια λαγκιόλια. Τέτοιεις φουσταννέλεις στη Νιάουστα ήταν του Στουμπιάρη, του Φίδαρη, του Τσιούκα, του Μανάκα κι άπού μινικους άλλουνους. Στη μέση δένηται μουραϊτικου ζουνάρι μί ίσεις άσπρεις κι γαλάζιεις λόντρεις, κι σιλιάχι πιτσιένου μί μαφέσι καλό άπανουθιό.

Του Ν. Σπάρτση Καθηγητου KATEE

Στην πλάτη φουριέται του πισλί. Του καλύτηρου στη Νιάουστα ήταν του πισλί του Κατατάσιου. Στου χέρι δένηται κι μαντηλάκι χιριού καλαματχιανό. Πανουθιό στού πισλί ράφτουταν τότι μί τή σειρά τάσημικά κι αυτό του ράψιμου άργούσειν πουλύ κι γένουνταν μί μαστουργιά γιά νά σκιπάζει του στήθους κι τήν πλάτη καλά. Όλου του σπίτι στού πουδάρι, αυτός πού άντυνείν τή μπούλα γύριβειν βιλόνι, ράματα κι όλα τά ουνέκια άπ' τά άσημικά.

Τώρα δέν κάθουνται γιά κανά άρακι οί νέοι, νά ραφτούν έτσι άπού μνιά — μνιά οί άρμαθιές τά

σημικά, τάχουν ραμένα έτοιμα στού πισλί, του βάνουν άπανουθιό τους κι άι. Του άντυμα μπιτίζει ώσου νά πείς πέντι.

Τότι άμά κι τώρα εικείνου πού θέλει ούλίγη φασαρία είνει του σκέπασμα άπ' του κιφάλι. Φουριέται πρώτα ού πρόσουπους πού γένηται μί πανί βριμένου μί γύψου άπανουθιό σί καλούπι. Άπού μέσα άλείφηται μί κιρί κι στούς κιουσέδεις, έχει ντιγίό τρύπεις γιά νά δένηται μί του σπάγγου στού κιφάλι. Καλά προυσουπάντγια έφκιανείν ού Τζιουτζιούρους, ού Γκούρκας κι άλλοινοι. Ού πρόσουπους δένηται μί μαφέσι τρουγιούρου — γιούρου κι άπανουθιό φουριέται του ταράμπουλου του ζουνάρι. Αυτό είνει τρανό, μί μπακλαβουτά σκέδια κι γένηται ντιγίό ντουράδεις πού δένουνται άμπρουστά στού γκλέφαρου. Ή πάλα δένουνταν, μί λουρί κι τουκάντγια μικρά, τώρα δένηται μί κουρδόνι κι κριμνιέται στην άριστηρή τή μιριά άπ' του διζί τούν όμου.

Άμπρουστά στού πισλί ράφτουταν τά ρούπχια. Αυτά μιρικοί τά ράφτουν, σί ξιχουριστό πανί γιά νά μήν τά ράφτουν στού πισλί. Στην πλάτη ούπίσου βάνουν τά λιανόματα, πού είνει λιανά άσημικά πιασμένα σί άλυσίδεις, ράφτουν τά μπαίρια, τά μαχλιουκοντάργια, τούς κουσιάδεις, τά χαίμαλιά κι τίς παϊαντζίδεις ή κι τίς άλυσίδεις. Στη φουστανέλλα βάνουν άλυσίδεις, τουκάδεις ή κι σταυρούς. Στου λιμό βάνουν γκιουρντάνι. Μνιά καλή μπούλα πρέπει νά έχει δώδικα μί δικαπέντε ούκάδεις άσημικά.

Τώρα άμά πούντα τά καλά τάσημικά, πάν χαντακώθηκαν. Γιόμουσαν τά σπίτχια άπ' τίς μπούλεις μί φράγκα, δίφραγκα κι τάληρα.

Τότι γιά νά βρούν καλά άσημικά τρουγιουρνούσαν όλα τά χουργιά τής Νιάουστας κι έφταναν κι ώς τού Ρουμπλούκι κι πάρα πέρα.

Είχα άκούσει τάχα τού τχίο μου τούν 'Αλέξη πούχειν άργήσει ούλίγου νά ξυπνήσει, άπ' τήν άντγιά τους νά προφτάσουν τού άλαγμα, μαζί μί τάσημικά, τούν έραψαν κι τού τσιτσι κι όλην τήν Κυριακή χόρηβειν ραμένους έτσι. 'Απ' τήν παραφασάδα του δέν κατάλαβειν κán τίπουτας κι μούγκι τού βράδυ πού ξιαπόστασειν ούλίγου κι άχیرهσαν τά πουνίντγια, πήρειν χαμπάρι.

Τού βράδι τής Κυριακής δέν ξιαντύνουνταν ού γιανίτσαρους. Τότι κοιμούνταν στήν καρέκλα ούδέτσι άντυμένους κι τήν καθαρή Διφτέρα ήταν έτοιμους γιά τού μπουλούκι. Τώρα άντύνουνται κι ξαναντύνουνται μί ηύκουλία οί μπούλεις κι δέ χρειάζεται νά κοιμηθούν στήν καρέκλα.

Οί νύφεις πού πρέπει νά τίς λέμει μπούλεις φουρούν φανταχτηρό φουστάνι, δίχους σούρεις μί φαρδύν πουδόγυρου, πού παράστηνειν τίς ηύρουπαίεις. Αυτό είχειν ντγίο στιφάνια, ένα ούλίγου πάρα κάτω άπ' τή μέση, κι ένα κάτω στούν πουδόγυρου. Στού φουστάνι, είνει ραμένεις κουρδέλεις σά λόντρεις γιά νά φαντάζει.

Στή μέση φουρούν ζόστρα μί κουλάνια άπανουθιό. Ού κουρμός έχει άνοιγμα άπανουθιό γιά νά φαίνεται κι νά φουριέτε η τραχιλιά κι η άρμαθιά μί τά φλουριά η λιανά άσημικά. Στού χέρι τού διζί δένουν μαντήλι καλαματιανό, γιά νά χουρεύει τή μακρυνίτσα, λυγιστά. Τότι νύφεις γένουνταν μούγκι άντρεις. Τώρα άχیرهσαν νά γένουνται κι γυναίκες. Ού πρόσσους τής νύφης γένηται όπους τού γιανίτσαρου, άμά δίχους μουστάκια, κι μί στρόγγυλα, κόκκινα μάγουλα.

Τώρα στού κιφάλι η νύφη βάνει φρού — φρού μή άφρουλέξ κι τσίπα μί τού λιακί μί πουλές κουρδέλεις.

Τότι έβαναν δάφνεις κι λουλούντγια μή τσίπα κι καμάρουναν πλειότρηου. 'Από πανουθιό άπ' τίς δάφνεις κρέμουνταν τέσηρα πέντι ούρνέκια κουρδέλεις.

'Απού κάτω άπ' τού φουστάνι φουριέτε φούστα πού ράφτουνται τά στιφάνια. Κανάς άντρας φαρδύς, πού δέ βρίσκει σαλταμάρκα, βάνει μνιά τρανή σιάρπα η σιρβέτα η τραπιζουμάντηλου μή κρόσκια. Παπούτσια φουρούν, άλαφριά, πατίκια, η πέδειλα, η λαστιχένια τώρα τηλευταία.

Οί μπούλεις μαζώνουνται άπ' τά σπίτχια μί τού νταούλι κι τού ζουρνά, άπού μνιά — μνιά μί έναν ληπητηρόν σκουπόν κι όλοινοι μαζί τότε πήγηναν στού κουνάκι τού Μουντήρη, τώρα παγαίνουν στού Δημαρχείου, χουρεύουν δίχους πάλεις ξιχουριστόν μπουλή βασι πατινάδα «Κάτου στή Ροί-

δου» κι ζαλίζονται σάν νά προυσκηνούν τούν Τούρκου κατά ούπίσου ντεμέτι σά νά σκύφουν τού κιφάλι στούν Τούρκου. 'Υσταρνας μί τού τραγώδι «ώς πότι παλικάργια δά ζούμε στά βουνά» βγάζουν τίς πάλεις κι άχिरνούν τόν ξιχουριστό. Σάν νά είληγαν, στούν Τούρκου μήν τηράτει πού σάς προυσκηνάμει άμπουρούμι κι νά βγάλουμε τίς πάλεις κι νά σηκώσουμε νταούλι.

'Απ' τού νταούλι ηρίου οί μπούλεις παγαίνουν στού τριώδι τού Λάμνια κι στά καμένα παίζοντας «Ού Κάλιους ού Νταμπεύσκα» άπ' τήν Πουλιάνα μί τού τριώδι η νύφη καμένη Μαρούτση κι νύχτα κλαίς» τής «Υσταρνας παγαίνου νταάνια κι άπ' τά καμένα τού άπ' τού φαρδύ τού τριώδι (Βασ. Κων/νου) στού τριώδι. Σί' όλεις τίς πλατείεις χουρεύουν κι σ' όλα τά σπίτχια άπ' τίς μπούλεις.

Τότι όλα τά σπίτχια, καρτιρούσαν τίς μπούλεις νά πιράσουν μί τίς πόρτεις άνοιχτές κι τού δίσκου μί τά πουτηράκια κι τ' άρακί, έτοιμα στή σκάλα, κάτω στήν αύλή. Μιρικοί έβαναν κι μνιά βαρέλλα μί κρασί κι όποιους πιρνούσειν κερνιούνταν οί μπούλεις, τά καρναβάλια τά Τουρκάκια μί τά φέσκια τά κόκκινα κερνούσαν κι αυτούς πού δέν τούς ήξηραν ντίπ. Τότι γένουνταν τά κουρίτσκια βουσκουπούλεις μή τσίπινου κι άσπρου κόκκινου άντρωμα μί πούλεις.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τό διοικητικό συμβούλιο τού Συλλόγου 'Αποφίτων Ναούσης εύχαριστεί θερμά τήν οικογένεια Γεωργίου 'Αλ. Πάντσιου γιά τή δωρεά 3.000 δρχ. πρós τό Σύλλογο στή μνήμη τής γιαγιάς τους Εύαγγελίας Σαμαρά.

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
Τό περιοδικό
κάθε Ναουσαίου

«ΝΙ-Ο΄ΣΤΑ»
Τό περιοδικό
κάθε Ναουσαίου

ΒΙΓΚΑΤΟ Ο ΙΤΑΛΟΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΣ — ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΙΪΚΗΣ ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑΣ

Τό 1935 αρχίζει μία νέα εποχή, αποφασιστική για τή Νάουσα. Ἡ δένδροκαλλιέργεια εἶναι αὐτή πού ἀλλάζει ριζικά τήν οἰκονομική καί παραδοσιακή ζωή τῶν ἀνθρώπων της. Ἡ σηροτροφία καί ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια τήν περίοδο ἐκείνη περνᾶνε μία σοβαρή κρίση. Φεύγουν ἀπ' τά σπίτια τό μετᾶξι καί τά κρασιά. Τή θέση τους παίρνουν πλέον τά φρούτα.

Σ' αὐτή τήν ἀλλαγὴ συνετέλεσε σημαντικά καί ἡ οἰκογένεια τῶν Βιγκάτο, πού ὅσα χρόνια καί νά περάσουν δέ θά ξεχαστοῦν ἀπό τοὺς Ναουσαίους. Ἀξίζει ὅμως νά δοῦμε ἀπό πῶς κοντά τή ζωὴ καί τό ἔργο, αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καί νά τοὺς τιμήσουμε μέ τίς λίγες αὐτές σειρές, γιατί εἶναι πραγματικά λίγες μπροστά στή μεγάλη προσφορά τους.

Οἱ Βιγκάτο εἶναι ἰταλικῆς καταγωγῆς. Γεννήθηκαν στή Βενετία καί ἔμειναν σέ μία μικρὴ κωμόπολη κοντά στήν Πάδοβα. Ὁ πατέρας τους ὀνομαζόταν Αἰμίλιο καί ἡ μητέρα τους Μαρία. Γιὰ τοὺς Βιγκάτο πού γίνεται λόγος, ἦσαν τρία ἀδελφία ὁ Φραντζέσκο (1884-1976) ὁ Κάρλο (1886-) καί ἡ Τζοβάννα (1895-). Τά ἀγόρια μεγάλωσαν στήν Πάδοβα καί σπούδασαν σέ κάποια γεωργικὴ σχολή. Τήν περίοδο αὐτὴ ἔτυχε νά ἐργάζεται στό χωριό τους σάν παιδιάτρος ὁ Σωτήρης Γκοτζαμάνης ἀπ' τὰ Γιαννιτσα. Αὐτός ἔκανε μεταπτυχιακές σπουδές στήν Πάδοβα.

Ἐπειδὴ ἡ Ἰταλία μετὰ τὸν Α παγκόσμιον πόλεμον βρισκόταν σέ

ἀσχημη κατάσταση, καί οἱ νέοι Βιγκάτο εἶχαν ὄρεξη γιὰ τὴ δουλειά τους, παρακινήθηκαν ἀπ' τὸν Γκοτζαμάνη καί ἔτσι τό 1919 ἀφύοντας τήν Ἰταλία ἤρθαν στή Μακεδονία ὅπου ἐγκαταστάθηκαν στὰ Γιαννιτσα. Ὁ Κάρλο Βιγκάτο, ὁ μόνος παντρεμένος, ἀπ' τὰ ἀδελφία, ἔφερε μαζί του καί τήν οἰκογένειά του. Μὲ τὴ γυναῖκα του Ἀμαλία ἀπόκτησαν ἑξὶ παιδιά (τά δύο γεννήθηκαν στήν Ἑλλάδα) τοὺς Φίλιππο, Μπάνκα, Μαρία, Ἰωσήφ, Πιπίνα καί Αἰμιλία.

Τοῦ Τάκη Μπαΐτση

Ἀπὸ τήν Ἰταλία ἔφεραν μέ τό πλοῖο ὅλον τὸν ἀπαραίτητο μηχανικὸ ἐξοπλισμὸ γιὰ τίς γεωργικὲς ἐκμεταλλεύσεις. Τρακτέρ σπαρτικές καί ἄλωνιστικές μηχανές, ψεκαστικά μηχανήματα κ.ἄ. Ἐκεῖ κοντά στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν νοίκιασαν μερικά χωράφια καί ἔτσι ἀρχισαν τήν καλλιέργεια στό νέο τόπο. Τοὺς Βιγκάτο βοηθοῦσαν στίς ἐργασίες τους οἱ ντόπιοι κάτοικοι (Ἕλληνες καί Τούρκοι). Ἡ ζωὴ ἦταν δύσκολη. Τά ἔλη τῆς λίμνης καί τὰ κουνούπια δέν ἦταν δυνατό νά ἀφήσουν τοὺς Βιγκάτο ἀπρόσβλητους ἀπ' τὴν ἐλονοσία.

Ὁ Κάρλο στέλνει τὰ παιδιά του στό Γαλλικὸ σχολεῖο καθολικῶν καλογραιῶν στή Θεσ/νίκη οἰκότροφα γιὰ νά σπουδάσουν.

Μετὰ λίγα χρόνια μὴ μπο-

ρώντας νά συνηθίσουν τίς κλιματολογικὲς συνθήκες τοῦ τόπου, ἐγκαταλείπουν τὰ Γιαννιτσα γιὰ νά ἐγκατασταθοῦν στήν περιοχή Σταυρουπόλεως Θεσσαλονίκης. Ἐδῶ νοικιάζουν ἀρκετὰ στρέμματα καί ἐπιδίδονται σέ νέες καλλιέργειες καί εἰδικά στήν ἀνθοκομία. Εἰσάγουν ἀπὸ τήν Ἰταλία βελτιωμένες ποικιλίες λουλουδιῶν (κυρίως τριανταφυλλίες) καί χτίζουν ἓνα πολὺ μεγάλο θερμοκήπιο γιὰ τὴν χειμερινὴ παραγωγή.

Τό 1924 εἰσάγουν ἀπὸ τήν Ἰταλία τρεῖς βελτιωμένες ποικιλίες σταριοῦ τὴν Μεντάνα, τὴν Βίλλα Γκλόρι καί τὴν Ἔντα. Κάνουν τίς σχετικὲς προεργασίες καί τό Νοέμβριο γίνεται ἡ σπορά. Ἐδῶ γιὰ πρώτη φορά γίνεται στήν περιοχή μας χρῆση ἐπιφανειακῶν λιπασμάτων καί ἔτσι τό χωράφι τῶν 60

Κάρλο Βιγκάτο

**Ο Φραντζέσκο Βιγκάτο
μέ την ἀνηψιά του Μπιάνκα**

στρεμμάτων έχει τεράστια ἀπόδοση γιά τά τοπικά δεδομένα. Αυτό γίνεται αἰτία νά προσελκύσει τό ἐνδιαφέρον τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καί ἀργότερα καί τῆς Ἀγροτικής Τράπεζας (ἀπό τήν λειτουργία τῆς τό 1929) ἡ ὁποία ἀγοράζει ὅλο τό στάρι γιά σπόρο.

Ἡ ἐταιρεία Λιπασμάτων διαθέτει δωρεάν τά λιπάσματα γιά νά ἐπαναληφθεῖ τό πείραμα. Τήν περίοδο ἐκείνη τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας στέλνει τοὺς πτυχιούχους τῆς Γεωπονίας στήν Ἰταλία γιά μετεκπαίδευση καί ὑπαλλήλους γιά τήν ἀγορά μεγάλων ποσοτήτων σταριοῦ τῆς ποικιλίας Μεντάνα.

Μετά τό στάρι οἱ Βιγκάτο ἐπιδίδονται στήν δενδροκαλλιέργεια. Φτιάχνουν φάρμα 15 στρεμμάτων μέ ροδάκινα καθώς μήλα καί ἀχλάδια σέ λιγότερη ἔκταση.

Τό 1935 ὁ Κάρλο φέρνει ἀπό ἓνα ταξίδι του στήν Ἰταλία τήν ποικιλία μήλων Μπελφόρ (μέ πολύ καλή ἀπόδοση) καθώς καί ποικιλίες ροδακίνων.

Τήν ἴδια χρονιά στή Νάουσα ἀρχισε νά δημιουργεῖται ὁ ὁπωρῶνας τῶν ἀδελφῶν Λαναρά καί

Φωκίωνος Πεχλιβάνου κοντά στό σταθμό. Μαθαίνοντας ὁ Σταῦρος Λαναράς ἀπό τή Θεσ/νίκη ὅτι ὑπάρχει φάρμα Ἰταλῶν στή Σταυρούπολη τήν ἐπισκέπτεται καί βλέποντας τήν πρόοδο καλεῖ τόν Φραντζέσκο νά ἀναλάβει τήν τεχνική ἐπίβλεψη τοῦ κτήματος. Ὁ Βιγκάτο δέχεται καί ἔτσι τό 1936 ἀρχίζει ὁ ἀγώνας του γιά τήν ἐξάπλωση τῆς δενδροκομίας στόν τόπο μας.

Τό 1937 πηγαίνουν στήν Ἰταλία ὅπου φέρνουν γιά τή φάρμα 2.000 δενδρύλια μελφόρ.

Ἡ φάρμα τήν περίοδο αὐτή στέκεται τό σχολεῖο τοῦ Ναουσαίου Ἀγρότη. Ἀκούραστος μέ προθυμία καί ἀγάπη ὁ Ἰταλός δέν ἀρνεῖται τίς ὑπηρεσίες του σέ κανένα. Ὑποδεικνύει σέ ὅλους πλούσιους καί φτωχοὺς πῶς νά γίνουν κτηματίες καλλιεργητές καί νά βγοῦν ἀπ' τή φτώχεια τῶν προϊόντων τους (πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι τό 1928 καταστράφηκαν ὅλα τ' ἀμπέλια τῆς Νάουσας ἀπό φυλλοξήρα).

Ὅλα πηγαίνουν καλά ὡς τίς 28 τοῦ Ὀκτώβρη 1940, ὅποτε λόγω τοῦ πολέμου ἡ οἰκογένεια Βιγκάτο συλλαμβάνεται καί στέλνεται σέ στρατόπεδο συγκεντρώσεως πολιτικῶν κρατουμένων. Λίγο πρό τῆς εἰσβολῆς τῶν Γερμανῶν μέ τήν ἀνταλλαγή τῶν πολιτικῶν κρατουμένων στέλνεται στήν Ἰταλία. Ἐπιστρέφει μετά ἓνα ἐξάμηνο γιά τή συνέχιση τοῦ ἔργου στή φάρμα.

Αὐτή ἡ μεγάλη φάρμα στέκεται αἰτία τῆς φρουτοκαλλιέργειας στήν περιοχή μας καί ὁ Βιγκάτο πατέρας τῆς.

Δένεται μέ τοὺς ἀνθρώπους τῆς καί ὁ κόσμος μ' αὐτούς. Ὁ γιός τοῦ Κάρλο Φίλιππος παίρνει γιά γυναῖκα του τή Ναουσαία Ἐλένη Ἀντώνη Τριανταφύλλου.

Μετά ἀπό μιά ζωή γεμάτη ἀ-

γώνα ὁ Φραντζέσκο πεθαίνει ἡρεμὸς στό κτῆμα του στό Μαρούσι σέ ἡλικία 91 χρόνων. Θά ταφεῖ στό καθολικό νεκροταφεῖο Θεσ/νίκης ξεχασμένος ἀπό ὅλους τοὺς φίλους καί μαθητές του.

Ὁ Κάρλο καί ἡ Τζιοβάννα ζοῦν σήμερα στήν Ἀθήνα στό Μαρούσι σέ ἡλικία 96 καί 87 χρόνων ἀντιστοίχως.

Ὁ Δήμος τῆς πόλης μας τό 1980 τοὺς ἀπονέμει τό μετάλιο τῆς πόλης καί ὀνομάζει ἓναν ἀπό τοὺς δρόμους τῆς «Ὁδὸς Φραντζέσκο Βιγκάτο».

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας κ. Γκρόνκι τοῦ ἀπονέμει τό μετάλιο τῶν Ἱπποτῶν τῆς Ἑργασίας.

Καί ὁ Λαὸς τῆς Νάουσας ὁ λαὸς μας τοὺς ἔχει βαθεῖα στή μνήμη του καί στέκεται μ' εὐγνωμοσύνη μπροστά στοὺς Ἰταλοὺς τῆς φάρμας τοὺς Βιγκάτο.

Εὐχαριστοῦμε θερμά τόν κ. Φίλιππο Βιγκάτο γιά τίς πληροφορίες πού μᾶς ἔδωσε.

**Τό μετάλιο Ἱπποτῶν Ἑργασίας
πού πήρε ὁ Βιγκάτο ἀπὸ τόν πρόεδρο
τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας Γκρόνκι**

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΞΑΝΔΡΑ ΣΤΟΥΡΤΖΑ

Στό Πάνθεο του απόδημου Έλληνισμού πρέπει να συμπεριλάβουμε και τον Άλέξανδρο με την αδελφή του Ρωξάνδρα Στούρτζα. Οί δυο εξαίρετοι αυτοί Έλληνες «ξεχάστηκαν» κάπως από την ιστορία της νεοελληνικής γραμματείας: Ο Άλέξανδρος Στούρτζα (1791-1854), πού υπηρέτησε στη διπλωματική υπηρεσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, είναι λόγιος και δόκιμος συγγραφέας ιστορικών φιλολογικών και θεολογικών έργων, αλλά ο ανώνυμος συντάκτης της Μεγάλης Έλληνικής Εγκυκλοπαιδείας τον θεωρεί άδικαιολόγητα Ρώσο. Το ίδιο συμβαίνει και με την αδελφή του την Ρωξάνδρα Στούρτζα (1786-1844), σύζυγο του κόμη Έντλινγκ, την οποία νεώτερη ιστορικός παρουσιάζει σαν «φιλελληνίδα»!

* * * * *

Η Ρωξάνδρα Στούρτζα γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 2 Οκτωβρίου 1786. Είναι θυγατέρα του Σκαρλάτου Στούρτζα, Μολδαβού βογιάρου, και της Σουλτάνας, τό γένος Μουρούζη, της γνωστής Φαναριώτικης οικογένειας. Τό 1792, μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Ίασιου, ή οικογένεια Σκαρλάτου Στούρτζα εγκατέλειψε τή Βεσσαράβια και εγκαταστάθηκε στην Πετρούπολη. Ήταν θυγατέρα πλούσιας οικογένειας, μορφωμένη και όμορφη. Σέ ηλικία 17 χρονών έγινε δεσποινίδα επί των τιμών της τσαρίνας της Ρωσίας Έλισάβετ. Είχε μολδαβικό αίμα στις φλέβες της από τόν πατέρα της, αλλά ελληνικό από τή μητέρα της. Στό σπίτι μιλούσαν ελληνικά. Ο πατέρας

της ήταν μαθητής του Νικηφόρου Θεοτόκη. Άλλωστε, ή παραμύνα της ή Μαρία Σανταμούρα καταγόταν από τή Σύρα και ό πρώτος της δάσκαλος στό σπίτι ήταν ό Ίωάννης Δοπάγνης. Στην Πετρούπολη ή Ρωξάνδρα Στούρτζα γνωρίστηκε μέ τόν Ίωάννη Καποδίστρια. Τό 1815 στό Συνέδριο της Βιέννης ό Ί. Καποδίστριας συνόδεψε τόν Τσάρο Άλέξανδρο Α και ή Ρωξάνδρα Στούρτζα τήν τσαρίνα Έλισάβετ. Άν ή Ρωξάνδρα Στούρτζα δέν υπάκουε στην υπόδειξη της Αύλης της Πετρούπολεως νά

Του Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδη

Επιστημονικού συνεργάτη
του ΙΜΧΑ

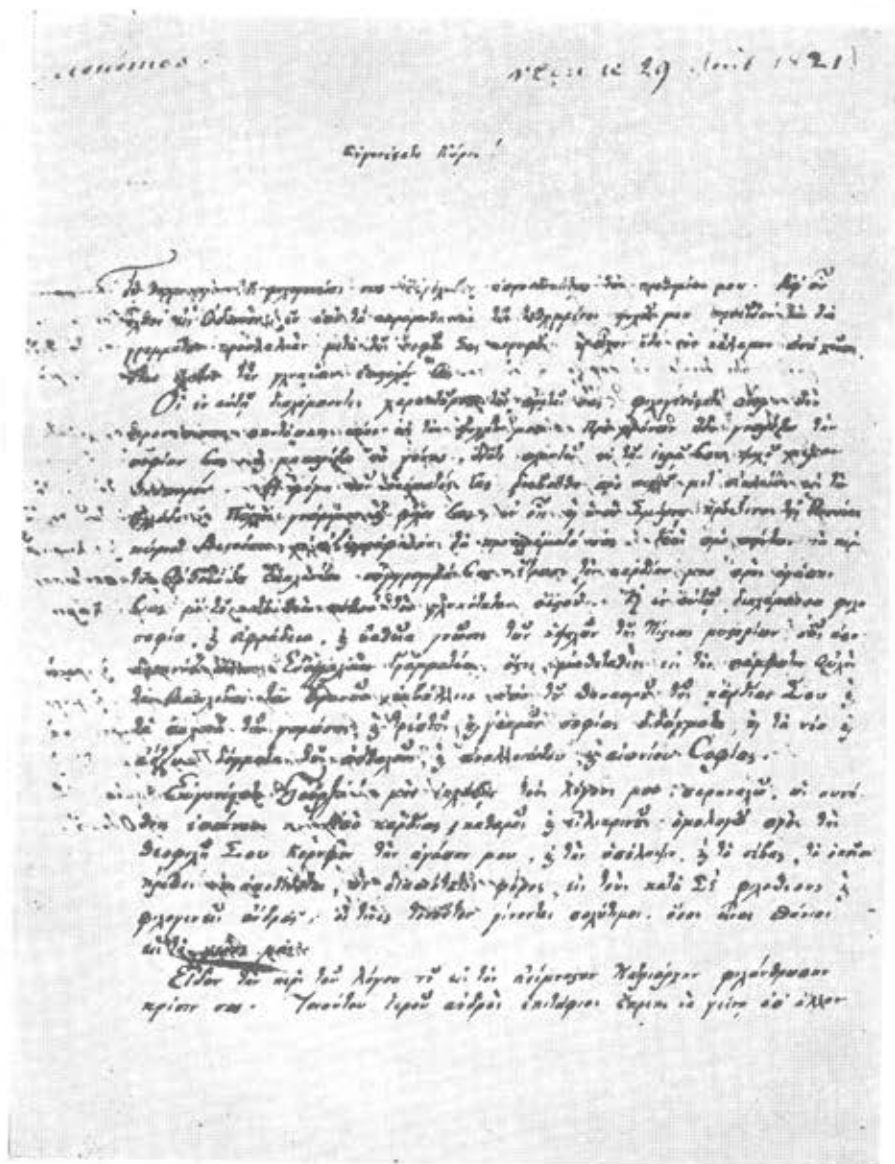
παντρευτεί τό Γερμανό κόμη Έντλινγκ μάλλον θά ήταν ή σύζυγος του Κυβερνήτη της Ελλάδος Ίωάννη Καποδίστρια. Μπορούμε, νομίζω, νά πούμε πώς ή σκοπιμότητα της Αύλης της Πετρούπολεως αλλά και ή απασχόληση του Ί. Καποδίστρια και της Ρ. Στούρτζα πάνω στά καυτά ελληνικά θέματα στέρησαν τήν Ελλάδα από μία προικισμένη και δυναμική σύζυγο του πρώτου Κυβερνήτη. Ο έρωτας των δύο Ελλήνων όσο σιωπηρός κι' άν ήταν δέ διέφυγε τήν προσοχή της άριστοκρατικής κοινωνίας της Πετρούπολεως. Μέσα από τις γραμμές της αλληλογραφίας του Ίωάννη Καποδίστρια μέ τή Ρωξάνδρα Στούρτζα, πού τή δημοσίευσε πριν από τόν πόλεμο ό Γεώργιος Γατόπουλος, αναδύ-

ονται τέτοια τρυφερότητα και συμπάθεια πού δικαιολογούν τις διαπιστώσεις μας. Από τό 1816 ή Ρωξάνδρα Στούρτζα έφερε τόν τίτλο της κόμησας Έντλινγκ, μιά και έγινε σύζυγός του αφού υπάκουσε στις υποδείξεις της Αύλης της Πετρούπολεως. Τό ζευγάρι δέν απέκτησε απογόνους. Τό 1814 στη Βιέννη πρωτοστάτησε στην ίδρυση, μαζί μέ τόν Άνθιμο Γαζή και τό μητροπολίτη Ούγγροβλαχίας Ίγνάτιο, της «Φιλομούσου Έταιρείας» και όταν αυτή διαλύθηκε από τήν τακτική του Μέττερνιχ, ή κόμησσα Έντλινγκ συνέχισε τή δραστηριότητά της στη Γερμανία πάνω σέ διάφορα ελληνικά προβλήματα, κυρίως όμως στη μόρφωση νεαρών Ελλήνων, στους όποιους έδινε ύποτροφίες. Καί μετά τό γάμο της εξακολούθησε νά είναι σέ συνεχή επαφή μέ τόν αδελφό της τόν Άλέξανδρο Στούρτζα. Τό 1824 ή Ρ. Στούρτζα εγκαταστάθηκε μέ τό σύζυγό της στην Όδησσό, όπου μαζί μέ τόν αδελφό της αφιερώθηκαν στη βοήθεια των Ελλήνων στό «Ίδρυμα Στούρτζα» στά κτήματά τους έξω από τήν πόλη. Πέθανε τό 1844. Στό Πανεπιστήμιο Αθηνών ύπάρχει ή προτομή της.

* * * * *

Ο αδελφός της Ρωξάνδρας, ό Άλέξανδρος Στούρτζα γεννήθηκε στό Ίάσι στις 18 Νοεμβρίου 1791. Ήταν βρέφος ακόμα όταν ή οικογένειά του εγκατέλειψε τή Βεσσαράβια και εγκαταστάθηκε στην Πετρούπολη, όπου παρακολούθησε μαθήματα στην Θεολογική Ακαδημία και στό Πανεπιστήμιο. Τό 1809 μπήκε στην ύπηρεσία του Υπουργείου των Έξωτερικών της

Ρωσίας ως δόκιμος υπάλληλος και τό 1811 ονομάστηκε διερμηνέας. Τό 1812 συνόδευσε τό ναύαρχο Τσιτσάγκωφ, άρχηγό τών ρωσικών δυνάμεων στό Δούναβη, ως γραμματέας και διερμηνέας του. Άργότερα τό διπλωματικό γραφείο του ναυάρχου στό Βουκουρέστι τό ανέλαβε ό Ι. Καποδίστριας μέ βοηθό τόν Α. Στούρτζα. Τό 1815 στό Παρίσι πάλι ό Α. Στούρτζα συνόδευσε τόν Ι. Καποδίστρια. Στην άρχή της σταδιοδρομίας του συνέταξε ύπομνήματα στό Υπουργείο Έξωτερικών πού ανάγονται στη σφαίρα τών πολιτικών και θρησκευτικών προβλημάτων. Τόν επόμενο χρόνο ή σύζυγος του Έλένη, Ρωσίδα στην καταγωγή, πέθανε ενώ έφερνε στον κόσμο τό πρώτο παιδί τους, τό όποιο άκολούθησε στον τάφο τή μητέρα του. Άργότερα ό Α. Στούρτζα παντρεύτηκε τήν Πρωσίδα Έλισάβετ, θυγατέρα του Ουφαλάνδου, πού ήταν προσωπικός γιατρός του Φρειδερίκου Γ της Πρωσίας. Ο Α. Στούρτζα θά άποκτήσει μία θυγατέρα, τή Μαρία. Τόν ίδιο χρόνο και ενώ πάντα ήταν υπάλληλος του Υπουργείου Έξωτερικών και μάλιστα μέ πολλούς τίτλους και διακρίσεις (Αυλικός Σύμβουλος — Σύμβουλος του Κολλεγίου — Σύμβουλος του Κράτους) θά χρησιμοποιηθεί και στις υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας ως μέλος της Γενικής Διευθύνσεως τών Σχολείων της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Από τό 1818 τόν άπασχολούν θέματα παιδείας και ή τύχη τών συμπατριωτών του. Στα θέματα παιδείας ήταν συντηρητικών άρχών. Είναι χαρακτηριστικό τό παράδειγμα ότι φοιτητές γερμανικών πανεπιστημίων θέλησαν νά τόν σκοτώσουν τό 1818 στην Ίένα της Γερμανίας γιατί κατηγορήσε τις κάπως φιλελεύθερες άρχές τών γερμανικών

Έπιστολή πού έστειλε ό Κων/νος Οικονόμου
στον Αλέξανδρο Στούρτζα στις 16 Αυγούστου 1821
Τό χειρόγραφο βρίσκεται στη βιβλιοθήκη του IRLI

πανεπιστημίων μετά τή γαλλική επανάσταση. Για τά έλληνικά θέματα ενδιαφερόταν πάντοτε. Παρόλο ότι από τόν πατέρα του είχε μολδαβικό αίμα έντούτοις θεωρούσε τόν έαυτό του Έλληνα. Στη βιογραφία της αδελφής του: Φό-

ρος εις τήν μνήμην της κομήσεως Ροζάνδρας Σκαρλατίδος γράφει ότι οι Έλληνες είναι «εκ πίστεως και έξ αίματος άδελφοί» του. Τέλος, σέ γράμμα του στον Ι. Καποδίστρια δίνει γιά τόν έαυτό του τόν παρακάτω χαρακτηρισμό: «Χριστιανός Όρθόδοξος Έλληνας εκ

Ο Αλέξανδρος Στούρτζα. Φωτογραφία του 1852

γενετής, πιστός υπήκοος, και τολμῶ νά πῶ, ἀφοσιωμένος υπηρέτης τοῦ Αυτοκράτορα». Ο Καποδίστριας τόν πληροφοροῦσε πάντοτε γιά τήν τύχη τῶν συμπατριωτῶν του. Ο Α. Στούρτζα ἤθελε νά εἶχε πάντοτε πληροφορίες γιά τήν κατάσταση τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων. Πρίν ἀπό τό 1821 ἀνῆκε, ὅπως καί ὁ Καποδίστριας, στή συντηρητική καί μετριοπαθή μερίδα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι πίστευαν ὅτι πρίν ἀπό τήν ἀποτίναξη τοῦ ξένου ζυγοῦ πρέπει νά συντελεσθεῖ ἡ πνευματική ἀναγέννηση. Μετά τό 1821, ὅπως καί ὁ Ι. Καποδίστριας, βοήθησε μέ τή γραφίδα, μέ τίς διπλωματικές του ἐνέργειες, ἀλλά καί μέ τά χρήματά του, τόν Ἀγώνα. Τό 1819 μέ 1821 ἔζησε στή Βεσσαραβία ὅπου συνέταξε διάφορα ὑπομνήματα

γιά τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας καί τό 1822 σοβαρή ἀσθένεια τῶν ματιῶν του ἔγινε αἰτία νά ζητήσει ἀπεριόριστη ἄδεια ἀπό τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καί νά ἐγκατασταθεῖ στά κτήματά του σέ προάστιο τῆς Ὁδησσού. Τό 1823, μαζί μέ τήν ἀδελφή του καί τό γαμπρό του, ἀπό τή θυγατέρα του, Ρῶσο πρίγκηπα Γκολίτσιν, συνέστησαν ἐπιτροπή καί συγκέντρωσαν χρήματα γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος. Ἀπό τό 1825 ὡς τό 1829 ἐπισκέφθηκε γιά λόγους υγείας τή Γερμανία, τήν Ἑλβετία, τήν Ἰταλία καί τή Γαλλία. Ἡ ἀσθενική ὄρασή του δέν τόν ἐμπόδιζε νά γράφει καί νά μεταφράζει διάφορα θρησκευτικά κυρίως ἔργα. Τό 1828 ἐπέστρεψε στή Ρωσία ἀπ' ὅπου στάλθηκε καί πά-

λι ἀπό τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ὡς ἐκπρόσωπος στή μεταβατική διοίκηση τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν. Τό 1830 μέ αἴτησή του ἀποσύρθηκε ἀπό τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν μέ τό βαθμό τοῦ Μυστικοῦ Συμβούλου τοῦ Κράτους καί ἐγκαταστάθηκε ὀριστικά στήν Ὁδησσό, ὅπου μέ τήν ἀδελφή του διοίκησαν τό «Ἰδρυμα Στούρτζα». Ἀπό τό 1830 καί ὕστερα ἀφιέρωσε τόν ἑαυτό του στήν μελέτη καί συγγραφή ἀλλά κυρίως στή φιλανθρωπία καί ἐνδιαφερόταν πάντοτε γιά τοὺς Ἕλληνες. Τό 1852 ἀρρώστησε βαριά ἀπό ἡμιπληγία καί στίς 13 Ἰουνίου 1854 πέθανε σέ ἡλικία 63 χρονῶν. Βιογραφία του στά ἐλληνικά καί κατάλογο τῶν ἔργων του δημοσίευσε ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμου.

Υπάρχει ἀρκετό ἀνέκδοτο ὑλικό γιά τοὺς ἀδελφοὺς Στούρτζα τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στή Σοβιετική Ἐνωση. Τέλος ἡ Ἀμερικανίδα Πατρίτσια Κένεντυ — Γκρίμστεντ ἐτοιμάζει μονογραφία γιά τόν Αλέξανδρο Στούρτζα.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, **Ἀλέξανδρος Στούρτζας**· Βιογραφικόν σχεδίασμα, Ἀθήνα 1855.
2. Ἐμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, **Ἰγνάτιος Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας (1766 — 1828)**, 1: Βιογραφία, Ἀθήνα 1959 (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν — Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Τόμος Δ, τεῦχος Ι).
3. Κ. Κ. Παπουλίδης, «Τρία ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμου στή Ρωξάνδρα καί στόν Ἀλέξανδρο Στούρτζα», **Κληρονομία** 11 (1979) 451 — 475 ὅπου καί περισσότερη βιβλιογραφία.
4. Χ. Λ(αμπρινός), «Κοινὴ προσπάθεια Ἑλλήνων», ἔφημ. **Μακεδονία** 4.10.1980.

ΑΝΕΜΟΣ — ΒΑΡΟΜΕΤΡΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ — BEAUFORT (ΜΠΟΦΩΡ)

1. Μυθολογία

Οί άνεμοι στην Άρχαία Έλληνική μυθολογία ήσαν τερατόμορφες ή ανθρωπόμορφες προσωποποιήσεις μετεωρολογικών φαινομένων.

Οί πρώτες ήσαν οί βίαιες και άχαλίνωτες δυνάμεις της φύσης που τρόμαζαν και εξέπληταν τόν άνθρωπο, οί δεύτερες ήσαν ήρεμες θεότητες ευεργετικές στους ανθρώπους.

Στήν κατηγορία τών πρώτων π.χ. περιλαμβανόταν ο Τυφάκνας που κατά τήν μυθολογία γέννησε μόνη της ή Ήρα χωρίς τόν Δία σέ μία στιγμή όργης έναντίον του. Κατανοώντας οί Άρχαίοι Έλληνες τήν επίδραση που άσκούσαν οί άνεμοι της δεύτερης κατηγορίας στό κλίμα και στην θαλασσοπλοία τούς θεοποίησαν και γιά νά αποφύγουν τήν όργή τους ή νά αποκτήσουν τήν ευνοιά τους έστησαν βωμούς και πρόσφεραν θυσιές. Έτσι π.χ. ο Βορέας είχε στην Άθήνα και στή Μεγαλόπολη βωμούς.

Άπό τούς μύθους γιά τούς άνεμους έμπνεύστηκαν οί καλλιτέχνες και τούς απεικόνισαν σέ διάφορα μνημεία. Έτσι οί άνοιξιάτικες αύρες απεικονίζονταν στά άρχαία μνημεία σάν γυναίκες μέ εύκίνητο έλαφρό σώμα καθισμένες πάνω σέ κύκνους. Άπό τούς άρχαίους ποιητές, πληροφορούμαστε πώς σύμβολο τών ανέμων ήταν κυρίως τά άλογα.

2. Όρισμός και προέλευση του άνεμου

Σάν άνεμο όρίζουμε τήν μετακίνηση μαζών του άτμοσφαιρικού

άέρα μέ κάποια ταχύτητα και σέ κάποια διεύθυνση. Γενικά ο άέρας που μετακινείται παράλληλα μέ τήν επιφάνεια της γής είναι άνεμος ενώ αυτός που μετακινείται κατακόρυφα είναι ρεύμα (άνοδικό ή καθοδικό). Η ταχύτητα του άνεμου μετριέται σέ ναυτικά μίλλια τήν ώρα, σέ μίλλια ξηράς τήν ώρα ή και σέ χιλιόμετρα τήν ώρα (1 ναυτικό μίλλι = 1812 μέτρα, 1 μίλλι ξηράς = 1600 μέτρα). Η μέτρηση της ταχύτητας του άνεμου

Του Σταύρου Σαμαρά Καθηγητού

στην επιφάνεια του εδάφους γίνεται μέ άνεμόμετρα και μέσα στην άτμόσφαιρα μέ αερόστατα που παρακολουθούνται από ραντάρ που βρίσκονται στό έδαφος ή από ειδικούς μετεωρολογικούς δορυφόρους.

Ο άνεμος δημιουργείται άπό τήν διαφορά άτμοσφαιρικής πίεσης που προκαλείται τίς περισσότερες φορές άπό τήν άνιση θέρμανση της επιφάνειας της γής άπό τόν ήλιο. Ο άέρας μετακινείται άπό περιοχή μεγαλύτερης πίεσης σέ μία άλλη χαμηλότερης πίεσης και ή κίνηση αυτή είναι ο άνεμος. Η διεύθυνση που άκολουθεί ο άνεμος επηρεάζεται και άπό τήν περιστροφική κίνηση της γής. Άν ή γή ήταν άκίνητη ο άνεμος θα άκολουθούσε μία ευθύγραμμη πορεία μέ όρισμένη κατεύθυνση. Η πορεία αυτή, έπειδή ή γή περιστρέφεται γύρω άπό τόν άξονά

της αποκλίνει στό Βόρειο ήμισφαίριο της γής δεξιά και στό Νότιο άριστερά. Οί τοπικοί άνεμοι αυτοί δηλαδή που επικρατούν σέ σχετικά μικρή έκταση της γής προκαλούνται συνήθως άπό θερμότητα άγωγής.

Η άκτινοβολία του ήλιου δέν επιδρά πολύ στή θέρμανση του άέρα. Ο άέρας θερμαίνεται κυρίως άπό τήν άμεση έπαφή του μέ τά στρώματα της γής. Έντονη θέρμανση της γής έχει σάν άποτέλεσμα τήν θέρμανση τών στρωμάτων του άέρα που βρίσκονται σέ άμεση έπαφή και κατά συνέπεια τήν διαστολή τους όποτε μερικές μάζες άέρα που θερμάνθηκε μετακινούνται έλαττώνοντας έτσι τήν άτμοσφαιρική πίεση και αυξάνονται, τήν πίεση στίς γειτονικές μάζες. Τότε ο ψυχρότερος άέρας μετακινείται γιά νά πάρει τήν θέση του θερμού.

3. Βασικές ζώνες ανέμων

Ο άέρας δέν μετακινείται μόνο σάν τοπικός άνεμος αλλά και σάν γενικό κυκλικό σύστημα πάνω σ' όλόκληρη τή γή. Η κίνηση αυτή γίνεται σέ δύο βαθμίδες μία στην επιφάνεια της γής και μία σέ ύψος μέσα στην άτμόσφαιρα. Οί άνεμοι πάνω στην άτμόσφαιρα κινούνται γενικά άπό τόν ίσημερινό στους πόλους.

Οί άνεμοι στην επιφάνεια της γής έχουν διαφορετικές διευθύνσεις στά διάφορα γεωγραφικά πλάτη. Έτσι ή επιφάνεια της γής διαιρείται σέ ζώνες. Η πρώτη ζώνη που φτάνει μέχρι 5° πάνω και κάτω άπό τόν ίσημερινό είναι ή ζώνη που δέχεται τήν μεγαλύτερη

Βαθμός	Όνομασία Ανέμου	Ταχύτητα σε μίλια τὴν ὥρα	Ταχύτητα σε χιλιόμετρα τὴν ὥρα	Χαρακτηριστικά γνωρίσματα ανέμου
0	Μηνεμία	0	0	Ἄπνοια
1	Ὑποπνέων	1-3	3	Ὁ κοπνός ὑψώνεται σχεδόν κατακόρυφα
2	Ἀσθενής	4-7	8	Πόλιν αἰσθητός
3	Λεπτός	8-12	16	Κουνάει λίγο τὰ φύλλα τῶν δέντρων
4	Μέτριος	13-18	24	Κυματίζει σημαία καὶ κουνάει τὰ μικρά κλαδιά τῶν δέντρων
5	Λαμπρός	19-24	34	Κουνάει τὴ μεγάλη κλαδιά τῶν δέντρων καὶ εἶναι λίγο δυσόρεστος
6	Ἰσχυρός	25-31	44	Προσβάλλει τὰ σπεί- τια καὶ ταρσέων χοντρά κλαδιά δέν- τρων
7	Σφοδρός	32-38	56	Κουνάει λεπτοὺς κορμούς δέντρων καὶ προκαλεῖ ζώ- ηρό κυματισμό στὴ θάλασσα
8	Ὀρμητικός	39-46	68	Ταράσει ὅλα τὰ δέντρα καὶ ἄνθρω- πος δύσκολα προ- χωρεῖ στὴ διεύθυν- σὶ του
9	Θύελλα	47-54	81	Ἀρπάζει ἀντικείμενα π.χ. κεραμίδια κ.λ.π.
10	Ἰσχυρή θύ- ελλα	55-63	96	Ρίχνει δέντρα
11	Σφοδρὴ θύ- ελλα	64-75	110	Προκαλεῖ σοβαρὰς καταστροφὰς
12	Λαίλαψ ἢ Τυφώνας	75 καὶ πόνω	120 καὶ πόνω	Καταστροφὰς ἐξε- ρετικά σοβαρὰς

ποσότητα θερμότητας ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση στὴ ζώνη αὕτὴ εἶναι γενικά χαμηλὴ καὶ ὁ ἀέρας σ' αὕτὴ μετακινεῖται κατακόρυφα. Σὲ ἀρκετὰ μεγάλο ὕψος ἡ ἀνύψωση αὕτὴ σταματᾷ καὶ ὁ ἀέρας μετακινεῖται βόρεια καὶ νότια πρὸς τοὺς ἀντίστοιχους πόλους τῆς γῆς. Οἱ ἐπιφανειακοὶ ἀνεμοὶ στὴ ζώνη αὕτὴ εἶναι ἀδύνα-

τοι καὶ μεταβλητοί. Σὲ μιά ζώνη μέχρι 30° Βόρειο καὶ νότιο γεωγραφικὸ πλάτος ἐπικρατοῦν οἱ Ἀληγεῖς ἀνεμοὶ πού δημιουργοῦνται ἀπὸ ἀνεμους ἐπιφανειακοὺς πού μετακινοῦνται ἀπὸ περιοχὰς ὑψηλῆς πίεσης γιὰ νὰ ἀντικαταστήσουν τίς μᾶζες τοῦ ἀνοδικοῦ ρεύματος τῆς προηγούμενης ζώνης. Ἡ διεύθυνσή τους ἐπηρεασμένη

ἀπὸ τὴν περιστροφικὴ κίνηση τῆς γῆς εἶναι ΒΑ στό Βόρειο ἡμισφαίριο καὶ ΝΑ στό νότιο. Οἱ ἀνεμοὶ αὗτοὶ εἶναι σταθεροὶ εἰδικὰ πάνω στοὺς Ὠκεανούς καὶ ἡ ἐντασὴ τους χαρακτηρίζεται μέ 4-5 βαθμούς στὴν κλίμακα Beaufort (Μποφώρ) καὶ ἡ σημασία τους γιὰ τὴ ναυτιλία ἰδίως στά χρόνια τῆς Ἱστοιπλοίας ἦταν πολὺ μεγάλη.

Στή ζώνη των 30° βόρειο και νότιο γεωγραφικό πλάτος μερίς από τις αέρινες μάζες που βρίσκονται στα ψηλά στρώματα της γης και μετακινούνται στους πόλους κατεβαίνουν στην επιφάνεια της γης και έπειδή συμπιέζονται θερμαίνονται με αποτέλεσμα να δημιουργούν περιοχές μεγαλύτερης ατμοσφαιρικής πίεσης και κατά συνέπεια ανέμους ένα μέρος από τους οποίους τροφοδοτεί τους αληγείς ανέμους. Σέ μία ζώνη που στή συνέχεια φτάνει στίς 60° Βόρειο και νότιο γεωγραφικό πλάτος επικρατούν άνεμοι μέ αντίθετη κατεύθυνση των αληγών και τελικά στους πόλους έχουμε ανέμους που διευθύνονται πρός τήν ζώνη των 60° όπου επικρατεί χαμηλή πίεση.

4. Πολικό μέτωπο, πολικό κύμα

Στήν μετεωρολογία χρησιμοποιούμε τίς έκτοτε, ισόθερμες ισο-

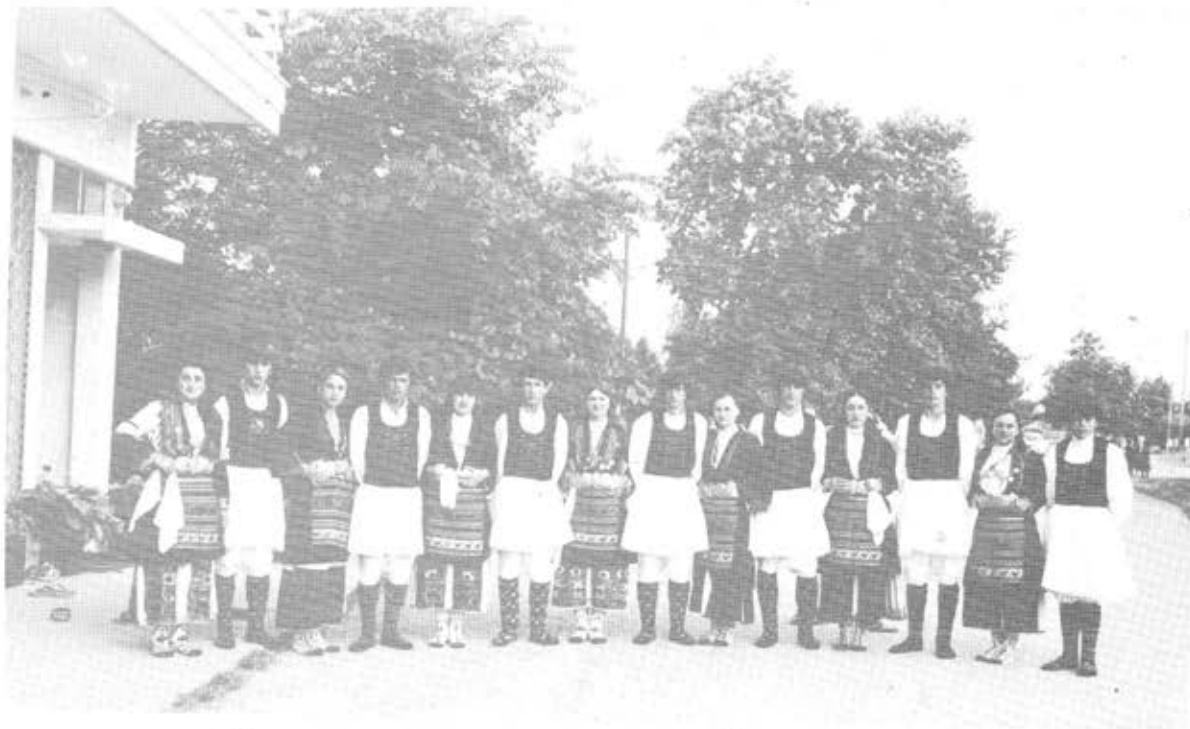
βαρείς καμπύλες. Σάν ισόθερμη καμπύλη έννοούμε τήν καμπύλη που ένώνει σημεία (τόπους) που έχουν ίδια θερμοκρασία αντίστοιχα ισοβαρείς είναι καμπύλες που ένώνουν σημεία (τόπους) που έχουν τήν ίδια πίεση. Ένα σύνολο ισοβαρών καμπύλων που ή τιμή τους αυξάνεται γύρω από κέντρο χαμηλών πιέσεων λέμε πώς είναι ένα βαρομετρικό χαμηλό ή κυκλώνας ή ύφεση αντίθετα ένα σύνολο ισοβαρών καμπύλων που ή τιμή τους ελαττώνεται γύρω από κέντρο ύψηλων πιέσεων αποτελεί ένα βαρομετρικό ύψηλό ή αντικυκλώνα.

Αν ή θερμοκρασία της γης ελαττωνόταν κανονικά από τόν ισημερινό στους πόλους δέν θά είχαμε στήν επιφάνεια της γης καμιά θύελλα. Στήν πραγματικότητα όμως όσο πλησιάζουμε στους πόλους συναντάμε τοπικά μάζες αέρα ψυχρές (πολικός αέρας) άλ-

λά και μάζες θερμές (τροπικός αέρας). Οί μάζες αυτές χωρίζονται από νοητή επιφάνεια, τό πολικό μέτωπο. Η τριβή των ρευμάτων ψυχρού και θερμού αέρα μετασχηματίζει τό πολικό μέτωπο μέ αποτέλεσμα θερμός αέρας νά περισφίγγεται από μάζες ψυχρού αέρα και τό πολικό μέτωπο νά παίρνει κυματοειδή μορφή μέ αποτέλεσμα εισβολή ψυχρών μαζών αέρα σέ χαμηλότερα γεωγραφικά πλάτη που τήν λέμε πολικό κύμα.

5. Άνεμομετρικές κλίμακες

Γιά τήν μέτρηση της ταχύτητας του ανέμου έχουν προταθεί κλίμακες από τίς όποιες σήμερα χρησιμοποιείται ή κλίμακα που προτάθηκε τό 1806 από τόν Άγγλο ναύαρχο Sir Francis Beaufort (Σίρ Φράνσις Μποφόρ). Στήν κλίμακα αυτή ή ταχύτητα του αέρα εκφράζεται σέ χιλιόμετρα ανά ώρα ή σέ μίλλια ανά ώρα.

Χορευτικό συγκρότημα Χαρίεσσας

Ἡ ἑλξη τῶν δύο φύλων

(ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ)

Γ'

Ἡ ὁμορφιά

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀπὸ τὴ φύση ἓνα πρόσωπο, ἀλλὰ ἐξαρτάται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ πὼς θὰ εἶναι αὐτὸ τὸ πρόσωπο. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος δίνει μορφή στὸ πρόσωπό του, δίνει τὴν ὁμορφιά του, δίνει σ' αὐτὸ μορφή μὲ τὴν ψυχὴ του. Μία ὁμορφὴ ψυχὴ, μέσα στὴν ὁποία βρίσκονται καλές, καθαρές ὑψηλές ἀνθρώπινες σκέψεις δίνει τὴν ἀνάλογη ἐκφραση στὸ πρόσωπο. Δίνει μιά τέτοια ἐκφραση, πού ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ τὴ μιμηθῇ κανένας μὲ κανένα φκιασιδί, ἀλλὰ καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ ἀντισταθῇ στὴν ἑλξη.

Κανένα τεχνητὸ μέσον δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἐκφραση πού δίνει ἡ ἡρεμὴ ἡσυχία, καλὴ ὥψη τοῦ ἀνθρώπου στὸ πρόσωπό του. Κανένα μασσάζ, καμιά πούδρα, κανένα ἀκριβὸ χρῶμα δὲν μπορεῖ νὰ προσελκύσῃ τόσο, ὅσο ἡ γαληνεμένη ἡρεμὴ, ἡσυχία, καλὴ ψυχὴ τοῦ ἄλλου φύλου. Ἡ σοφία εἶναι παλιά, οἱ πρόγονοί μας, πού σημεῖωσαν τὰ πάντα εἶπαν: «Ὅποια ἡ ψυχὴ, τέτοια καὶ ἡ μορφὴ».

Πάντα μιά ἀρχοντικὴ μορφὴ, μιά μεγάλη ψυχὴ, ἔχει ἓνα ὁμορφὸ πρόσωπο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ καλύτερη περιποίηση τοῦ σώματος, ἡ καλύτερη φροντίδα γιὰ τὸ πρόσωπο, εἶναι ἡ ἐγνοία γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου. Ἡ ψυχικὴ ἀγάπὴ τὸ ἡσυχό, τὸ ἡρεμό. Ἀκόμη καὶ στὴ μεγαλύτερη ἐξαρσὴ τῆς κρατιέ-

ται, δὲν γίνεται ποτὲ φορτικὴ, ἐνοχλητικὴ, πομπώδης, φραστικὴ. Δὲν τείνει ποτὲ νὰ τραβᾷ τὴν προσοχὴ τῶν ἄλλων. Ἀγαπᾷ τὸ σιγᾷ, αὐτὸ πού σημειώνει τὴν παρουσία τοῦ ἀπλά, τρυφερά, εὐγενικά. Ἀγαπᾷ τὴν προσεκτικὴ συγκράτηση, δὲ βεβηλώνεται. Κρατᾷ πάντα κάτι γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς, δὲ βγάνει ὅ,τι ἐσώκαρδο καὶ μυστικὸ ἔχει, στὴν ἀγορὰ, παρὰ τὸ κρατεῖ καὶ τὸ ἀποκαλύπτει, τὸ ξεσκεπάζει σὲ μιά ὥρα ἐορταστικὴ μόνο σὲ στενὸ τῆς ψυχῆς τῆς κύκλο.

Τοῦ Ἰωάννου Ξηροτύρη

Ὁμότιμου Καθηγητοῦ
τῆς Κοινωνιολογίας
στὴν Α.Β.Σ. Θεσσαλονίκης

Μιά στάση, πού προκαλεῖ, μιά ἀντίληψη ζωῆς πού προσελκύει, ἔλκει ἐντονα. Αὕτὴ εἶναι ἡ ἀρχοντιά μιάς ἀρχοντικιάς, εὐγενικῆς μορφῆς. Εἶναι κάτι τὸ ἡρεμό, τὸ σιγανό, τὸ συγκρατημένο, τὸ ντροπαλό, ὅποτε ἡ ὁμορφιά κρύβει περισσότερα ἀπ' ὅσα δείχνει. Ἐτσι κλείνει τεράστια δύναμη ἑλξης.

Εἶναι καθήκον τῆς γυναίκας νὰ εἶναι ὁμορφὴ. Νὰ εἶναι ὁμορφὴ ἐξω καὶ μέσα στὸ σπίτι τῆς, μὰ προπαντὸς μέσα σ' αὐτὸ. Νὰ εἶναι ὁμορφότερη μέσα στὸ σπίτι τῆς, ὅσο πουθενά ἄλλου κι ὄχι νὰ μένῃ μέσα σ' αὐτὸ ἀκατάστατη καὶ ἀπεριποίητη. Εἶναι ἀσχημὸ καὶ ντροπὴ νὰ δέχεται στὸ σπίτι τῆς τοὺς ξένους μὲ τὴν καλύτερη ἐμφάνιση καὶ τὸν ἄνδρα τῆς πάντα

σάν σταχτοπούτα. Αὐτὸ δὲν εἶναι φυσικὰ ἐλκυστικὸ, ἀλλὰ ἀποκρουστικὸ, ἀπωθητικὸ, ἀδικο καὶ ... κουτό.

Ἡ ἐκφραση τοῦ προσώπου

Ἐνα ἄλλο σπουδαῖο μέσο πού συντελεῖ στὴν ἑλξη τῶν δύο φύλων εἶναι ἡ ἐκφραση τῆς ὁποίας παίρνει τὸ πρόσωπό μας. Τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο εἶναι ἀρκετὰ ἐκφραστικὸ μέσον. Πολλές φορές μάλιστα μᾶς λέγει περισσότερα ἀπὸ κάθε ὁμιλία, ἀλλὰ καὶ μᾶς μιλεῖ εὐγλωττότερα καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ γλώσσα. Ἡ ἐκφραση τοῦ προσώπου, ἡ ἐπιδοκιμασία, πού κινεῖται καὶ διαγράφεται στὴν ἐπιδερμίδα τοῦ προσώπου μας, ἡ εὐχαρίστηση, πού αἰσθανόμαστε γιὰ κάποιον πρόσωπο, ζωγραφίζεται στὴν ἐκφραση τοῦ προσώπου, τὸ χαμόγελο, αὐτὸ πού μεταχειρίζεται καλλιτεχνικότητα ἡ γυναίκα καὶ πού εἶναι ἓνα σπουδαῖο μέσον γιὰ τὴν ἑλξη καὶ τὴν κατάκτηση τοῦ ἄλλου φύλου. Τὸ χαμόγελο καὶ γενικότερα αὕτὴ ἡ στάση δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιληψιμο, ἐφ' ὅσον δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ψυχρὴ καὶ ὑπολογισμένη κοκετταρία, ἀπὸ φιλαρέσκεια, παρὰ ἀπὸ ἐσωτερικότητα καὶ φυσικότητα, ἀπὸ κάποιον ἐνθουσιασμό πρὸς τὸ ἄλλο φύλο.

Ἡ κοκετταρία

Ἡ κοκετταρία γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἔχομε βέβαια στὴ γλώσσα μας ἀντιστοιχὴ λέξη, ἀν καὶ ἡ οὐσία καὶ τὸ περιεχόμενό τῆς δὲ μᾶς εἰ-

Ἡ ἔλξη των δύο φύλων

ναι άγνωστα, παρουσιάζεται κυρίως στις γυναίκες-χωρίς βέβαια νά λείπη κι ολότελα από τούς άντρες-μέ δυό μορφές: ή μία μορφή της είναι άπλώς ένα είδος έρωτοτροπίας, δηλαδή μία προσπάθεια για προσέλκυση του άλλου φύλου, χωρίς καμιά σοβαρή πρόθεση. Ἡ άλλη πάλι μορφή της είναι εκείνη, μέ τήν έξωτερικά ψυχρή και άυστηρή δήθεν όψη και εμφάνιση ή μέ τή μάσκα τής σεμνοτυφίας. Αύτή ή μορφή έχει μέσα της έντονο τό αúτοσυναίσθημα και άρκετή ματαιοδοξία. Καί φορά κανένας αúτό τό είδος τής μάσκας για νά προσελκύση, νά προκαλέση τήν έλξη του άλλου φύλου. Νά έρεθίση τό αúτοσυναίσθημα και τή ματαιοδοξία του άλλου. Ὑπολογίζει λοιπόν στή φιλαρέσκεια και στή ματαιοδοξία του άλλου. Ἐνα μέσον όμως πού έχει μέσα του μεγάλη δόση ματαιοδοξίας δέν είναι ποτέ κατάλληλο για τήν προσέγγιση, για τήν έλξη των δύο φύλων μέ αποτέλεσμα ένα μόνο δεσμό, όπως είναι ο γάμος. Ἐπειτα ακόμη ή κοκετταρία, ή είναι ή καταλήγει στήν ύποκρισία ή σέ άσύνειδο παίξιμο ενός θεάτρου μεταξύ δύο προσώπων διαφόρου φύλου.

Ἡ γαλαντομία

Ὅ,τι είναι ή κοκετταρία, δηλαδή ή φιλαρέσκεια για τή γυναίκα, είναι ή γαλαντομία για τόν άντρα. Ἡ γαλαντομία δέν είναι πλήρης εúγένεια: έχει βέβαια κάποια σχέση μ' αúτην, αλλά δέν είναι τόσο μεστή και σταθερή, όπως αúτη. Ὁ γαλαντόμος παίρνει και άναλαμβάνει άπέναντι τής γυναίκας τό ρόλο του πάντα πρόθυμου νά τής προσφέρει στό κάθε τι τήν ύπηρεσία του, τή βοήθειά του. Παίρνει τό ρόλο του πάντα κολακεύοντος, αλλά μέ κάποια, άς

πούμε, εúγένεια. Ὅλοι μας βέβαια ξέρομε πόσο εκτιμούν οι γυναίκες μία τέτοια συμπεριφορά, αλλά άπό τήν άλλη πάλι πλευρά γνωρίζουμε όλοι και πόσο μάς φαίνεται άηδής και γλοιώδης, ο άντρας, ο όποιος θά διαβή ώρισμένα όρια του σημείου αúτου, ο όποιος δέ θά κρατηθή μέσα στά περιθώρια τής συμπεριφοράς και τής στάσης του πραγματικού γαλαντόμου, πράγμα κάπως δύσκολο γιατί ύπάρχει μέσα στό ίδιο νόημα τής γαλαντομίας, όπως και τής κοκετταρίας, κάτι τό παιγνιδιάρικο, κάτι τό ρευστό, κάτι τό όποίο δέν μπορεί, πάρα πολλές φορές νά προκαλή τήν παρέκκλιση πρós κάτι πού δέ δίνει ολόκληρο τόν άντρα.

Ἡ γλώσσα

Ειδικότερο και καθ' αúτό μέσον προσέγγισης και έλξης του άλλου φύλου είναι στόν άνθρωπο ή γλώσσα. Ἡ ανθρώπινη γλώσσα είναι ένα, άτέλειωτα πλούσιο όργανο συνεννόησης μεταξύ των ανθρώπων και συνεπώς και ένα από τά πιό αξιόλογα μέσα τής προσέλευσης και έκφρασης τής συμπάθειάς μας για τό άλλο φύλο. Κι αúτη ή έκφραση μπορεί νά παρουσιάζεται τόσο έμμεση όσο και άμεση, δηλαδή μπορεί κανένας νά μιλή τελείως έμμεσα και κατά πλάγιο τρόπο: π.χ. για τόν καιρό ή για τόν πλησίον μας και νά δίνη νά καταλαβαίνη ο συνομιλητής τό πρόσωπο του άλλου φύλου, τό θερμό γι' αúτόν ενδιαφέρον. Ὁ τόνος, ο ρυθμός τής φωνής, ο ήχος και ή μουσικότητα, ή κρυμμένη μελωδία πού βρίσκεται άνάμεσα στις λέξεις, όλα αúτά σέ τέτοιες περιστάσεις σημαίνουν πολύ περισσότερο και σοβαρότερα, άπό ό,τι σημαίνει ή άμεση κουβέντα, ο κατ' εúθειαν λόγος.

Ὁ κάπως χιουμοριστι-

κός τόνος τής όμιλίας είναι συνήθως τό πιό σπουδαίο μέσον για προσέγγιση των δύο φύλων και επιτρέπει ή κάπως σέ μορφή άστείου κουβέντα νά έγγίση κανέναν προβλήματα και ζητήματα πού δέν είναι ώριμα για σοβαρή άναμέτρηση μ' αúτά. Ὑπάρχουν πολλοί και πολλές, πού μέ πρόσχαρη, έξυπνη και χαριτολόγο κουβέντα, κερδίζουν πολύ στή ζωή, στις σχέσεις τους και άκόμα περισσότερο στή ζωή του γάμου, γιατί έτσι κερδίζουν τήν καρδιά του συντρόφου. Ὡστόσο, στό σημείο αúτό κάνομε κάποιο λάθος κι αúτό τό λάθος μας είναι: νά νομίζουμε πώς άφού κερδίσαμε μία φορά τήν άγάπη, τήν καρδιά του συντρόφου μας στό γάμο, θά τήν κρατούμε πάντα στήν ίδια διάθεση, στό αúτό ύψος τής θερμότητας. Κι όμως τίποτε δέν είναι τόσο άβέβαιο, όσο αúτό πού νομίζουμε. Ἡ άγάπη του άλλου φύλου πρέπει νά κατακτιέται κάθε φορά, κάθε ήμέρα, κάθε φορά κι άπό τήν αρχή...

Μία άδέξια κουβέντα, ή έλλειψη τάκτ και κάποιας λεπτής αίσθησης έχουν πολλές φορές, σαν αποτέλεσμα όχι τήν έλξη του άλλου φύλου και τήν άπόκτηση τής συμπάθειας του, παρά τήν άπομάκρυνση, τήν άποξένωση και τήν άποτυχία για ένα σοβαρό σύνδεσμο, όπως είναι ο γάμος. Ἐπειτα πάλι όπου δέν ύπάρχει ή σοβαρή πρόθεση για ένα σοβαρό δεσμό δέν είναι καθόλου έξυπνο, αλλά ούτε και τίμιο νά άφήνη κανένας νά προχωρή κάτι κι έπειτα νά ζητά τή διακοπή τό σταμάτημα. Τέτοιες καταστάσεις τίς διακρίνει πάντα ή άπερίσκεψία, ή ματαιοδοξία, ή έντονη φιλαρέσκεια και ο άπρεπος έγωισμός μας. Ὑπάρ-

συνέχεια στή σελίδα 38

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

Β'

Στόν ψυχολογικό τύπο που σκιτσάραμε αναγκαστικά αντιστοιχεί ένα όραμα της τέχνης διαφορετικό από εκείνο που είχε δημιουργήσει η παραγωγή του 18ου αιώνα. Άς δούμε τα βασικά του σημεία.

Η έλευθερία της έμπνευσης

Ο όξυς υποκειμενισμός του ρομαντικού ανθρώπου δημιουργεί στον συγγραφέα την επιθυμία να άγνοήσει, να ξεπεράσει τους σιδερένιους κανόνες του κλασικισμού, γιά να φτάσει στη δημιουργία ενός έργου απόλυτα προσωπικού. Οί «παλιοί κανόνες θεωρούνται εμπόδια χωρίς νόημα» που κάνουν την τέχνη καθαρά μηχανική, καί διακηρύσσεται ή λογοτεχνική έλευθερία μέ νεανικό ένθουσιασμό. Τώρα ό ποιητής θά άφεθει μέ έμπιστοσύνη να παρασυρθεί από τη φαντασία του, τά συναισθήματά του, τό προσωπικό του ένστικτο. Η αντίληψη της «μεγαλοφυΐας» που δέν δέχεται πιέσεις, γιανί είναι πάνω από τόν κόσμο τών κανόνων, συναντάται στο πνεύμα όλων.

Στό πεδίο της ποίησης ξεπηδούν, δίπλα στην παραδοσιακή μετρική «νέοι τύποι στιχουργίας», νέοι ρυθμοί, νέες στροφές. Μιά ποικίλη πολυμετρία είναι τό αποτέλεσμα του να θέλουν να δώσουν σε κάθε κατάσταση τη μουσική έκφραση που της ταιριάζει. Όμως ή συνεχής αναζήτηση πρωτοτυπίας καί έντυπωσιασμού έχει σαν άποτέλεσμα σε όρισμένες περιπτώσεις ή ποίηση να ξεπέφτει σε πομπώδεις ήχους.

Στό θέατρο «ξεχνιούνται οι περίφημες τρεις ένότητες» τόπου,

χρόνου καί δράσης. Η δράση μπορεί να διατρέξει τούς πιο άπομακρυσμένους τόπους, να διαρκέσει πολλά χρόνια καί να χωριστεί σε δύο παράλληλες δράσεις. «Έξαφανίζεται ή ένότητα ύφους», συγχέονται τά είδη καί ανακατεύονται — μέ σκοπό να δώσουν μεγαλύτερη ζωντάνια στο έργο — τό τραγικό καί τό κωμικό, τό ύψηλό καί τό γκροτέσκο, ή πρόζα καί ό στίχος. Ένας τρομερός δυναμισμός κατακλύζει έτσι τό θέατρο, που φτάνει στη μεγαλύτερη έπιτυχία.

Του JOSE G. LOPEZ

Μετάφραση Α.Κ.

Όλη ή τέχνη στοχεύει τώρα στην «έκφραση του ιδιαίτερου», της ατομικής απόχρωσης, του μη κανονικού, αυτού που ξεφεύγει από τόν λογικό κανόνα. Άν ό νεοκλασικισμός είχε βάλει σαν σκοπό του να εκφράσει τό καθολικό, τό γενικό, ή ρομαντική έποχή θά προτιμήσει να υπογραμμίσει τό είδικό, τη νότα τη γραφική καί τη μοναδική. Περισσότερο από τό ανθρώπινο άφηρημένα, την ένδιαφέρουν οι άνθρωποι περισσότερο από τό κοινό, τό ξεχωριστό. Γι' αυτό καί χρησιμοποιεί τό «άσχημο», που είχε ξεγράψει ή κλασική αισθητική, όχι μόνο σαν στοιχείο αντίθεσης, αλλά καί σαν ζωντανή έκδήλωση του παράλογου, αυτού που έρχεται σε αντίθεση μέ την ιδέα της άρχετυπικής τελειότητας.

Μαζί μέ τούς κανόνες «έξαφανίζεται επίσης καί ή αντίληψη

της ήθικοπλαστικής τέχνης», καί της άποδίδεται τώρα ένας άπλός σκοπός αισθητικός. Τό πρωταρχικό θέμα θά είναι ή έκφραση του «εγώ», καί σκοπός του έργου να διεγείρει έντονα την ευαισθησία του αναγνώστη μέ τις πιο ποικίλες συγκινήσεις: τη θλίψη, τόν ένθουσιασμό, τη συμπόνια, τόν τρόπο, την έκπληξη.

Τά πρότυπα

Τά νέα γούστα έκαναν αδύνατο να εξακολουθούν να θεωρούνται οι κλασσικοί αναντικατάστατα πρότυπα. Υπάρχει ή άποψη ό-τι «κάθε έποχή πρέπει να έχει λογοτεχνία καί κατά συνέπεια πρότυπα που να συμφωνούν μέ τό ιδιαίτερό της αίσθημα»: «Κάθε αιώνας έχει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, ανεξάρτητη σε όλα από τις φυσιογνωμίες άλλων εποχών, ή όποία διαποτίζεται από τά βίτσια του, τά πάθη του, τις άρετές καί τις πεποιθήσεις του». Μ' αυτό τόν τρόπο σπάζει ή κλασικιστική γραμμή, καί ό λογοτεχνικός ζήλος προσανατολίζεται σε άλλα πλάτη, αν καί ή περιφρόνηση γιά τό κλασσικό στρέφεται περισσότερο έναντίον του γαλλικού κλασικισμού παρά έναντίον της έλληνολατινικής αρχαιότητας: «Τί σχέση έχουν οι τραγωδίες του Σοφοκλή καί του Εύριπίδη μέ τις άνιარές τραγωδίες του σύγχρονου κλασικισμού»; Στά πρώτα χρόνια του 19ου αιώνα, συγκεκριμένα, σημειώνεται ένας ένθουσιασμός γιά τόν έλληνικό κόσμο, παράδειγμα του όποιου είναι ό Γκαίτε, ό Μπάυρον καί τόσοι άλλοι.

Όπως καί να 'ναι όμως, ή λογοτεχνία που προτιμάται είναι, εύλογα, εκείνη που, επειδή απέχει πολύ από τό κλασσικό, ανταπο-

κρίνεται καλύτερα στο γούστο της εποχής: η βιβλική, η μεσαιωνική, του 17ου αιώνα (όχι του γαλλικού), και η σύγχρονη ξένη. Από τον Μεσαίωνα παρουσιάζουν ενδιαφέρον ο ψευδο — Όσσιαν, ο Δάντης, η λαϊκή ποίηση — τό ι-

σπανικό ρομανθέρο, οι γερμανικές μπαλάντες. Από τό θέατρο ξεχωρίζουν τὰ όνόματα του Σαίξπηρ, του Λόπε και του Κολντερόν. Από τούς συγχρόνους είναι της μόδας ο Γκαίτε, ο Μπάυρον και ο Χάινε στην ποίηση, ο Βίκτωρ Ουγκώ και ο Δουμάς στο θέατρο, ο

Ουώλτερ Σκώτ στο μυθιστόρημα.

Στόν γεωγραφικό χώρο μπορεί νά παρατηρήσει κανείς, άπέναντι στην αιώνια γοητεία της νότιας Ευρώπης, ένα νέο κέντρο έλξεως: οι βόρειες χώρες — Γερμανία και Άγγλία.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο έσωτερικός κόσμος του ποιητή

Η ρομαντική λογοτεχνία προσφέρει σάν βασικό θέμα την ίδια την προσωπικότητα του συγγραφέα: «ο ποιητής προσφέρεται σάν θέαμα στόν έαυτό του», επιδεικνύοντας τὰ αισθήματά του, τούς πόθους τους, τίς άμφιβολίες του, τὰ βάσανά του. Τό έργο του περιορίζεται σέ μιά δημόσια όμολογία στην όποία έκδηλώνονται επιδεικτικά όλα εκείνα πού, έπειδή ανήκουν στην σφαίρα του ιδιωτικού, τὰ είχε κρύψει ο άνθρωπος του 18ου αιώνα. Άκόμα κι όταν ο ρομαντισμός μιλά για τόν έξωτερικό κόσμο, ένας ειδικός λυρισμός χρωματίζει τὰ λόγια του, πού μέσα τους εύκολα μαντεύεται τό συναισθηματικό του περίγραμμα. «Όλη η λογοτεχνία άποκτά μιά έντονη ύποκειμενική χροιά», και η λυρική ποίηση γίνεται έτσι τό πιο χαρακτηριστικό είδος της εποχής.

Η ανακάλυψη του τοπίου

Τό ένθουσιώδες όραμα της ελεύθερης Φύσης και η άγάπη για τό άγροτικό τοπίο πού έκδηλώνεται κιόλας στά μέσα του 18ου αιώνα στους Άγγλους προρομαντικούς ποιητές, και έμμεσα στους Ίσπανούς, φτάνει στό άπόγειό του μέ τόν ρομαντισμό. Στην ρουσσική εκτίμηση της φύσης βρίσκει η άρχή της εγκατάλειψης των κλισέ του βουκολισμού — τό πράσινο λιβάδι, όπου ειρηνικά

πρόβατα κοιμούνται τό μεσημέρι... —, για μιά νέα αντίληψη του τοπίου. «Οι ρομαντικοί, έίπαν, «ανακαλύπτουν» τό τοπίο»: όμως, θά έπρεπε νά προσθέσει κανείς, «κυρίως τό άγροτικό τοπίο»: τίς ψηλές κορφές, τὰ άδιαπέραστα δάση, τή φουρτουνιασμένη θάλασσα. Είναι λοιπόν, τό δικό τους τοπίο, ένα τοπίο πού ταιριάζει τέλεια μέ τὰ ταραχώδη τους συναισθήματα, των όποίων συνήθως είναι καθαρή άντανάκλαση.

Η στατική και άρμονική φύση των κλασσικών ή η έπιμελημένη κομψότητα του κήπου των Βερσαλλιών μόλις πού συμφωνούν μέ τή δυναμική πνευματική τους άνησυχία: γι' αυτό προτιμούν — λέει ένας συγγραφέας της εποχής — «ένα παρθένο δάσος του νέου κόσμου, μέ όλη του την άταξία, την τραχύτητα, και την επιβλητική του μεγαλοπρέπεια, μέ τούς καταρράκτες του, τούς γκρεμούς και τὰ φουρτουνιασμένα ποτάμια του, από ένα πάρκο μέ τούς δρόμους χαραγμένους μέ σχοινί και σκεπασμένους μέ άσπρη και ψιλή άμμο, μέ τὰ δέντρα χτενισμένα και κλαδεμένα σύμφωνα μέ τό καπρίτσιο του κηπουρού...». Αυτό έξηγει και την έλξη πού άσκούν «τό νυχτερινό τοπίο», «τό φεγγάρι», «η άτμόσφαιρα των τάφων», «τά έρείπια», σάν πλαίσια κατάλληλα για τὰ μελαγχολικά αισθήματα του ποιητή.

Άς σημειώσουμε επίσης τή

συχνότητα ενός μυστικού πόθου μπροστά στην φύση, μέσα στην όποία ο ρομαντικός άρέσκειται νά βλέπει τόν έαυτό του βυθισμένο, «μέ διαθέσεις άόριστα πανθείστικες» πράγμα πού μäs έξηγει, έξάλλου, τίς πικρές επικλήσεις του, όταν εκείνη, μέ σκληρή άδιαφορία, δέν φαίνεται νά συμμερίζεται τόν πόνο του ποιητή. Άς επισημάνουμε, τέλος, πώς «τό τοπίο παύει νά είναι άπλό φόντο — όπως στόν κλασσικισμό — για νά άποκτήσει ενδιαφέρον αυτό τό ίδιο.

Τά έξωτικά μοτίβα

Ο ποιητής νιώθει τόσο έντονα την προσωπικότητά του, πού καταλήγει νά συγκρουστεί μέ ό,τι τόν περιβάλλει. Άπ' αυτό ξεκινά τό άνικανοποίητό του και η τάση του για φυγή. Η φανταστική φυγή πρós τό μακρινό πραγματοποιείται στό χώρο και στόν χρόνο.

Οι χώρες πού υποβάλλουν περισσότερο τή φαντασία του είναι οι χώρες της Άνατολής και οι βόρειες. Από την Άνατολή παρουσιάζουν ενδιαφέρον τό λαμπερό χρώμα και η πολυτελής μεγαλοπρέπεια. Από τίς βόρειες χώρες — κελτικές και γερμανικές — τό όμιχλώδες και νοσταλγικό τοπίο τους, τὰ μυστηριώδη δάση τους και οι μυθολογικές παραδόσεις τους.

Η έπιστροφή στόν Μεσαίωνα όφείλεται στις σοφές μελέτες του 18ου αιώνα, στην έξαρση των έ-

θνικῶν παραδόσεων καὶ στήν ἐκτίμηση τῆς ἀξίας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπέναντι στὸν κλασικιστικὸ παγανισμό... Ἡ μεσαιωνικὴ περίοδος βλέπεται τώρα σάν μιὰ ὄνειρική ἐποχή, γεμάτη περιπλανώμενους ἱππότες, ἐρωτευμένους τροβαδούρους καὶ μοναχοὺς μέ ἡρωικές ἀρετές.

Ἡ ἔξαρση τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ

Ὁ ρομαντικός βεβαιώνει τὸ «ἐγώ» του καὶ μ' αὐτὸ ὀργανώνει τὸ περιβάλλον του. Γι' αὐτὸ ὁ 19ος αἰ. εἶναι ἡ ἐποχή πού τὸ «ἐθνικὸ», ἀκόμα καὶ τὸ «τοπικὸ», ἀποκτοῦν ἐκπληκτικὴ σημασία. Ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία,

αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Γαλλία, ψάχνουν στήν παράδοσή τους τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς πολιτιστικῆς τους προσωπικότητας, ἐνῶ ξεπηδᾷ μιὰ σειρά ἀπὸ νέες λογοτεχνίες, πού σέ ὀρισμένες περιπτώσεις ἐπανασυνδέουν τὸ νῆμα, πού εἶχε διακοπεῖ ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα: Προβηγκία, Καταλωνία, Γαλικία, Ἰρλανδία...

Ἡ ἔξαρση τοῦ ἐθνικοῦ γεννᾷ ἓνα ἄλλο φαινόμενο: τὴ σπουδαιότητα πού ἀποδίδεται στὸν Λαό, σάν διατηρητὴ καὶ φορέα τῶν πιὸ αὐθεντικῶν παραδόσεων. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ λαϊκὸ καὶ τὸ φολκlorικό ἀποκτοῦν μεγάλη γοητεία καὶ γεννοῦν τὸ ἠθογραφικὸ εἶδος.

ΤΟ ΥΦΟΣ

Ἡ ἐκτίμηση τῆς ἀξίας τοῦ ὑποκειμενικοῦ δημιουργεῖ ἓνα εἶδος ἔκφρασης, πού ἐπιχειρεῖ νά εἶναι ἡ ἀντανάκλαση τῆς προσωπικότητας τοῦ συγγραφέα. Τώρα, ἐάν λάβουμε ὑπόψη μας τὴν ψυχολογία τῆς ἐποχῆς, δέν πρέπει νά μᾶς παραξενεύει ἡ ἐμφάνιση ἐνός ὕφους βίαιου καὶ δυναμικοῦ, πού δέν φοβᾶται νά φτάσει στοὺς μεγαλύτερους θορύβους. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ πρωτότυπου εἶναι ἓνα ἄλλο μέσο μέ τὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νά βεβαιώσει τὸ «ἐγώ» του. Ἀντίθετα, ἐξαφανίζεται ἡ ἐννοια τῆς τελειότητας, τῆς σαφήνειας, τοῦ καλοῦ γούστου,

γιά νά δώσει τὴ θέση της στήν ἐντονη ἔκφραση, τὴν ἀνιση ἢ συγκεχυμένη, ὅμως ἐντονα συγκινησιακή.

Ὁ πρωταρχικὸς σκοπὸς εἶναι νά συγκινήσουν, νά διεγείρουν βίαια τὴν εὐαισθησία τοῦ κοινοῦ, καταφεύγοντας στὰ πιὸ ποικίλα μέσα. Μερικὲς φορές αὐτὸ ἐπιχειρεῖται μέσω τοῦ λαμπροῦ χρώματος, ἄλλες φορές μέσω τοῦ μουσικοῦ χαϊδέματος μέ νέους ρυθμούς καὶ ἤχους ἄλλες, τέλος, χτυπώντας δυνατὰ τὴ συναισθηματικὴ χορδή.

Εἶναι λοιπὸν ἓνα ὕφος ρητορικό καὶ ἐφετζήδικο, πού προσπαθεῖ

νά κάνει τὴν ἀντίθεση μιὰ ἀπὸ τίς ἀγαπημένες του μεθόδους — τὸ ἄσχημο δίπλα στὸ ὠραῖο, τὸ ὑψηλὸ δίπλα στὸ ἀποκρουστικό — καὶ πού ψάχνει πάντοτε τὴ φόρμα τὴν πιὸ χρωματισμένη καὶ τὴν πιὸ ἐκφραστική.

Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι τὸ κοινὸ τοῦ ρομαντικοῦ δέν εἶναι ἡ μειονότητα τοῦ νεοκλασσικοῦ αἰῶνα. Ἡ τέχνη τοῦ ρομαντισμοῦ εἶναι μιὰ τέχνη μαζῶν, πού φιλοδοξεῖ νά προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον μιᾶς πλειονότητας, στρατολογημένης κυρίως μεταξύ τοῦ ἀστικοῦ στοιχείου, μεταξύ τῆς μεσαίας τάξης.

ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΟΥΦΕΙΣ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Πρέπει νά διακρίνουμε, τουλάχιστον, δύο βασικὲς τάσεις: τὴν παραδοσιακὴ καὶ τὴν ἐπαναστατική.

Ἐπάρχει, πράγματι, ἓνας ρο-

μαντισμὸς προσανατολισμένος πρὸς τὴν ἀποκατάσταση τῶν παλιῶν παραδοσιακῶν ἀξιών, πού ἐξαίρει τὸ ἐθνικὸ καὶ στρέφεται μέ νοσταλγία πρὸς τὸ ἱπποτικὸ καὶ

χριστιανικὸ μεσαίωνα. Εἶναι αὐτὸς πού ἐκπροσωποῦν οἱ WALTER SCOTT, CHATEAU-

συνέχεια στή σελίδα 38

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Το θέμα των εξετάσεων είναι ένα από τα πιο καυτά προβλήματα της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας. Γυμνάσιο και Λύκειο έχουν μετατραπεί σε διαρκή εξεταστικά κέντρα: κύριο μέλημα εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών είναι η απόκτηση υψηλής βαθμολογίας και η επιτυχία στις ποικίλες εξετάσεις με αποτέλεσμα να παραμεριστεί στα σχολεία μας το ενδιαφέρον για την ουσιαστική μάθηση.

Ο θεσμός των εξετάσεων έχει αποτελέσει από χρόνια αντικείμενο κριτικής στο εξωτερικό. Οι εξετάσεις απέκτησαν ουσιαστικό ρόλο στα σχολεία όταν καθιερώθηκαν ως το μοναδικό κριτήριο κοινωνικής ανόδου (αρχές 20ού αι.) και σκοπό είχαν την απονομή βαθμών (για πιστοποίηση — κατάταξη — επιλογή).

Πρώτη αναπτύχθηκε η μεθοδολογική κριτική που αμφισβήτησε τους τρόπους εξέτασης ως μη αντικειμενικούς και αξιόπιστους. Στη θέση τους αναπτύχθηκαν νέοι τρόποι εξέτασης, κυρίως αντικειμενικά τεστ. Πιο πρόσφατα (από το 1950 περί.) αμφισβητήθηκε ο θεσμός των εξετάσεων από κοινωνιολογική άποψη: υποστηρίχθηκε ότι οι εξετάσεις πρέπει να καταργηθούν διότι αντιβαίνουν στο αίτημα της κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας, δεδομένου ότι οι μαθητές δεν έχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης πριν εισαχθούν στο σχολείο αλλά και κατά την φοίτησή τους σε αυτό. Οι εξετάσεις δέχτηκαν ακόμη κριτική και από παιδαγωγική σκοπιά, για τις αρνητικές παιδαγωγικά συνέπειες τους

όπως είναι α) επιβλαβείς επιδράσεις στην εξέλιξη της προσωπικότητας των μαθητών που προέρχονται από την συνεχή ένταση, το άγχος, το πνεύμα ανταγωνισμού και την μείωση των κινήτρων των αδύνατων μαθητών. β) ο αποπροσανατολισμός της διδασκαλίας που οφείλεται στο ότι οι στόχοι της διδασκαλίας προσαρμόζονται στη μορφή και στο περιεχόμενο των εξετάσεων, και στο ότι ο βαθμός έχει γίνει το βασικό κίνητρο μάθησης στο σχολείο.

*Της Ζωής
Παπαναούμ — Τζίκα
Βοηθού στο Α.Π.Θ.
Θεσ/νίκης*

Σήμερα γίνεται πλατιά συζήτηση γύρω από τον ρόλο των εξετάσεων στη διαδικασία μάθησης με πυρήνα την πεποίθηση ότι παιδαγωγικά αποδεκτή είναι μόνο η εξέταση — αξιολόγηση που ευνοεί την ατομική διαδικασία μάθησης κάθε μαθητή. Η στροφή αυτή σχετίζεται και με ένα γενικότερο ενδιαφέρον για την ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται στους μαθητές. Συγχρόνως αποδείχτηκε ότι η σχολική επίδοση δεν είναι συνάρτηση μόνο της νοημοσύνης των μαθητών και επιδέχεται βελτίωση. Στην κατεύθυνση αυτή αναπτύχθηκαν νέοι τρόποι διδασκαλίας και αξιολόγησης.

Από το 1960 περίπου η αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης

άρχισε να αντιμετωπίζεται ως μία πολύπλευρη διαδικασία με πολλές δυνατότητες. Η αξιολόγηση με αυτή την έννοια δεν έχει ως στόχο την απονομή βαθμών, γίνεται με την ολοκλήρωση μικρών εννοτήτων διδασκαλίας, ελέγχει σταδιακά τη μάθηση των μαθητών και όπου διαπιστώνεται μειωμένη επίδοση δίνει στοιχεία για να εντοπιστούν οι λόγοι (διάγνωση αδυναμιών μάθησης). Σε περίπτωση που πολλοί μαθητές υστερούν δίνει στοιχεία για να επανεκτιμηθεί ο τρόπος διδασκαλίας. Η συνεχής αυτή αξιολόγηση είναι απαλλαγμένη από το άγχος της βαθμολογίας, δίνει κίνητρα στους μαθητές και επανατροφοδοτεί τη διδασκαλία.

Είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει και στη χώρα μας γνωστή η νέα αυτή δυνατότητα της αξιολόγησης στο σχολείο με στόχο να βελτιωθεί η επίδοση όλων των μαθητών πριν φτάσουν στις τελικές αποφασιστικές εξετάσεις. Πιστεύω ότι πρέπει α) να γίνει συνείδηση σε γονείς και εκπαιδευτικούς ότι δεν είναι υπεύθυνος μόνο ο μαθητής για την επίδοσή του. β) να αποδεσμευτεί η έννοια αξιολόγηση — εξέταση από τον στόχο της βαθμολογίας και να διαχωριστούν οι σχολικές εξετάσεις σε δύο είδη: σε εκείνες που στοχεύουν στη βαθμολογία και διεξάγονται στο τέλος της χρονιάς ή και ενδιάμεσα (το πολύ μία φορά κάθε τρίμηνο) και σε εκείνες που παρέχουν πληροφόρηση σε μαθητή και εκπαιδευτικό, με σκοπό τη βελ-

συνέχεια στη σελίδα 40

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΧΡΩΜΑ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ένα από τα βασικά στοιχεία που παίζουν ρόλο στη διαμόρφωση της αισθητικής του αρχιτεκτονικού χώρου είναι η χρησιμοποίηση του χρώματος στα κτίσματα, τόσο στο εξωτερικό τους όσο και στο εσωτερικό τους.

Όλη η Ελλάδα είναι γεμάτη από χρώμα, μά το Άγιο Όρος προσφέρει λόγω της πολυδιάστατης προσωπικότητάς του ένα πλατύ πεδίο για παρατηρήσεις, σκέψεις, και συμπεράσματα, πάνω στο ειδικό αυτό θέμα του χρώματος που χρησιμοποιείται στη λαϊκή αρχιτεκτονική.

Υπάρχει μια πληρότητα στοιχείων και μια συμπύκνωση παραδόσεων, διαφορετικών μεταξύ τους, μά που συνάμα καθοδηγούνται από μια κοινή αρχή, για έναν κοινό σκοπό, έτσι ώστε να απλώνονται μπροστά σου τόσο οι αντιθέσεις μεταξύ των κτισμάτων, του Αγίου Όρους και αυτών του έξω κόσμου, όσο και οι ομοιότητες.

Έχοντας κανείς υπ' όψη του, ότι το Άγιο Όρος είναι ένας χώρος λατρείας, της χριστιανικής ορθόδοξης θρησκείας, περιμένει ίσως να βρεί ένα φτώχημα της αισθητικής και ότι εκτός από το μαύρο και άσπρο χρώμα, τό ήμίφως, αν όχι τό σκοτάδι, δέν υπάρχει τίποτα περισσότερο.

Συμβαίνει όμως τό αντίθετο. Χρώμα παντού, χρώμα καθαρό, αμόλυντο από τή στεγνή οργανωμένη καλλιτεχνική διανόηση, ένα χρώμα βγαλμένο μέσα απ' τήν παράδοση δύο χιλιάδων χρόνων.

Χωρίς φόβο οί μοναχοί έβαφαν και εξακολουθούν νά βάφουν τά πάντα μέ χρώματα φωτεινά, βγαλμένα από τήν Έλληνική γή. Χαρά στους μοναχούς είναι ή ώρα του θανάτου τους γι' αυτό και τόν χώρο της προσωρινής κατοικίας τους τόν έχουν φωτεινά χρωματισμένο.

Αντίθετα σήμερα στίς πόλεις και τά χωριά οί χώροι είναι σκοτεινοί και καταπιεστικοί, γιατί ό κόσμος φοβάται και τή ζωή που ζεί, και τόν θάνατο που τόν περιμένει.

Του Λεωνίδα Κάση Συντηρητή αρχαιοτήτων Άγ. Όρους

Σχεδόν πουθενά στή σημερινή αρχιτεκτονική δέν υπάρχει χρώμα, κι αν υπάρχει είναι φοβισμένο, περασμένο μέσα από μία θεωρητική στείρα σκέψη ή όποια δέν έχει βάσεις αισθητικής γιατί δέν πατάει στήν παράδοση.

Σήμερα υπάρχουν χρώματα από πλευράς κατασκευής τέλεια, μά τά κτίρια που βάφονται μέ αυτά είναι νεκρά και τούτο συμβαίνει γιατί τά χρώματα αυτά, δέ βγαίνουν από τά σπλάχνα τής γής που πάνω της φιλοξενείται τό κτίσμα. Οί άνθρωποι τά βάφουν σήμερα όχι από ανάγκη έκφρασης των αισθήσεων τους, αλλά μονάχα για μία φανταχτερή πολυχρωμία.

Κι όμως τό Έλληνικό φώς υπήρχε και υπάρχει τό ίδιο. Αυτό τό Έλληνικό φώς που δίνει στήν κάθε κτισμένη επιφάνεια, μία τόσο λαμπερή όψη. Τό Έλληνικό αυτό φώς, τό διάφανο, ανάλαφρο, όλο πνεύμα που ντύνει και γδύνει τά πάντα, όπως λέει ό Καζαντζάκης.

Και ή φύση, αυτό τό Έλληνικό τοπίο, τό κατεστραμμένο από τόν πολιτισμό και τό κοινωνικοοικονομικό σύστημα των πόλεων, στό όρος δεσπόζει και παίζει πρωτεύοντα ρόλο στή διαμόρφωση και διατήρηση τής καθαρής αισθήσεως του χρώματος.

Ανάμεσα στον τεχνίτη — καλλιτέχνη, και στό τοπίο, δέν υπάρχει κανένας κλειστός και αδιαπέραστος μεσότοιχος. Τό τοπίο μπαίνει μέσα στό κορμί του καλλιτέχνη και πλάθει τίς αισθήσεις του και πλάθοντάς τες πλάθεται συνάμα κατ' εικόνα τους και όμοίωση. Παρατηρώντας πώς έχει χρησιμοποιηθεί τό χρώμα στ' Αγιορίτικα κτίσματα, αισθάνεσαι νά πηγαίνεις πολύ πίσω, στα κτίσματα τής αρχαίας Ελλάδας, που από τότε οί άνθρωποι τά θέλανε χρωματισμένα.

Τά ίδια μέ τότε χρώματα χρησιμοποιούνται κι έδώ. Τά γαιώδη, (τό κόκκινο, ή ώχρα, τό μαύρο, τό καφετί, μέ εξαίρεση τό λουλακί που προέρχεται από φυτικές ουσίες) αυτά προέρχονται από τά σπλάχνα τής Έλληνικής γής. Ονομάζονται και πολυγνώτεια, γιατί έχουν πάρει τό όνόμα τους από έναν μεγάλο ζωγράφο τής αρχαιό-

τητας, τόν Πολύγνωτο (480-445 π.χ.).

Κι αυτά τὰ χρώματα είναι τὰ μόνα κατάλληλα, γιατί ἡ παράδοση καί ἡ ἐμπειρία τῶν μαστόρων, ἀπόδειξαν πῶς μιά καί βγαίνουν μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα τοῦ Ἑλληνικοῦ τοπίου εἶναι καί τὰ ἱκανά γιά νά χρωματίσουν τὰ κτίσματα ἔτσι ὥστε αὐτά νά στέκουν ἀρμονικά μέσα στό φυσικό τους περιβάλλον.

Χρησιμοποιώντας φωτεινά καθαρά χρώματα αὐτόματα τό ἄσπρο, ὅπου ὑπάρχει παίρνει μιά δική του ξεχωριστή ἀξία καί μιά χάρη παρθενική.

Παράλληλα οἱ διάφοροι ἀρχιτεκτονικοί χώροι ξεχωρίζουν, τονίζονται καί ἐξαίρεται ἡ ξεχωριστή λειτουργικότητα τοῦ καθενός. Τό χρώμα βαλμένο ἐπάνω σ' ἓνα κτίσμα ἔχει πάντα μιά σχέση μέ τό μέγεθος καί τό σχῆμα του. Τό καθαρό χρωμάτισμα προσφέρει στό μάτι τήν ξεκούραση καί τή γαλήνη, πού σοῦ δίνει τό Ἑλληνικό τοπίο πού περιβάλλει, ἐνσωματώνει, καί ἐνσωματώνεται μέ τὰ

κτίσματα. Αὐτό εἶναι ὁλοφάνερο στό Ἅγιο Ὄρος.

Ἐδῶ θά ἤθελα νά διευκρινήσω μιά τυχόν ἀπορία πού μπορεῖ νά γεννηθεῖ καί πού στήν ἀρχή ἦταν καί δικιά μου.

Καλά μά σχεδόν σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα ὑπάρχει αὐτό τό χρώμα. Ὁ ἥλιος τό ἴδιο λάμπει καί τό Ἑλληνικό τοπίο ἔχει τὰ ἴδια προτερήματα ἀπ' ἄκρο σ' ἄκρο, γιατί ξεχωρίζει τό Ἅγιο Ὄρος; Σίγουρα τὰ παραπάνω ἰσχύουν, καί κάπου αὐτές οἱ παρατηρήσεις θά μπορούσαν νά εἶχαν γίνει σέ κάποιο ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδας καί γιά τὰ δικά του κτίσματα.

Μά στό Ἅγιο Ὄρος τό χρωμάτισμα τῶν κτισμάτων πού γιά μένα εἶναι καθαρή ζωγραφική, ἔχει κάτι τό ἰδιαίτερα ἐντονο. Μιλάει ξεκάθαρα, φωνάζει καί λέει τὰ πάντα χωρίς νά φοβάται. Αὐτός ὁ τύπος εἶναι ἡ χρυσή τομή πολλῶν χρυσῶν τομῶν.

Ἀμόλυντη φύση, καθαρό πνεῦμα συνεχῆς ἀγώνας γιά τή διατήρηση τοῦ μοναχισμοῦ, πού δημιουργήθηκε ἀπό ἀνθρώπους

ἀρνητές τῶν ἄλλων κοινωνικῶν συστημάτων, ἀγώνας πού διαρκεῖ πάνω ἀπό χίλια χρόνια γιά νά διατηρηθεῖ ἡ παράδοση κι ἡ θρησκεία. Εἶναι ἓνα συνταίριασμα πού πουθενά ἄλλου δέν ὑπάρχει. Τό χρώμα ἐδῶ τραγουδάει πάνω στά ξύλα καί τίς πέτρες, χωρίς τήν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπινου λόγου, προφορικοῦ ἢ γραπτοῦ.

Πάρα πολλά χρόνια οἱ σοφοί καί οἱ σπουδαγμένοι καλλιτέχνες προσπαθοῦν νά ἐπικοινωνήσουν μέ τήν ἀνθρώπινη ψυχή διά μέσου τοῦ ἔργου τους καί χωρίς τήν ἀνάγκη λαϊκῶν συμβόλων. Μά μέχρι αὐτήν τή στιγμή δέν ἔχει γίνει τίποτα.

Αὐτό συμβαίνει γιατί ὑπάρχει κενό στίς αἰσθήσεις φτώχημα τῆς ποιότητας τοῦ τρόπου ζωῆς ἀπό τήν ἑλλειψη παράδοσης, πού ἐξαφανίστηκε στό ὄνομα τῆς ὑλιστικῆς τεχνικῆς προόδου.

Καί σίγουρα θά χρειαστεῖ οἱ ἄνθρωποι νά συνεχίσουμε νά μιλάμε κι ἄλλο, ὥς τή στιγμή πού τὰ γεγονότα θά μᾶς ἐπιτρέψουν νά σωπάσουμε.

Ἱερὰ μονή Ἰβήρων Ἁγίου Ὄρους

ΛΥΚΕΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Τό Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων δέν εἶναι μόνον ἓνας Πανελλήνιος, Ζωντανός, Ὁργανισμός. Οἱ ρίζες του εἶναι ἀπλωμένες σ' ὅλον τόν Παγκόσμιο χῶρο. Σήμερα υπάρχουν 52 Λύκεια — Λέσχες. Στήν Εὐρώπη, στόν Καναδά, στήν Αὐστραλία, Νέα Ζηλανδία, πού ἔχουν μιά πλούσια Πνευματική Ἑθνική καί Κοινωνική δράση. Στήν Ἑλλάδα υπάρχουν 32 Λύκεια τό καθένα μέ τήν ἀνάλογη δραστηριότητά του. Ὅλα ὁμως διέπονται ἀπό τούς ἴδιους σκοπούς. Σκοποῦν μεγάλοι ξεκάθαροι: Ἑθνική Ἀναγέννηση, Δυνάμωμα τῆς Ἑθνικῆς μας ζωῆς, Ἑλληνικά ἦθη καί ἔθιμα, Ἑλληνικές παραδόσεις.

Ἡ Νάουσα τό μπαλκόνι τοῦ Βερμίου θά λέγαμε ἔτσι ἀλλά καί τῆς Μακεδονίας καλύτερα εἶχε ἀπό παλιά παράδοση στό χορό πού ἦταν αὐθόρμητος, πηγαῖος, αἰσθησιακός, λεβέντικος, γνήσιος, τεχνικός, ἐλεύθερος καί προπαντός ἱστορικός. Μ' αὐτά τά δεδομένα πρῶτον. Μέ ὁδηγό τό σοφό γνωμικό πού λέει: «Δεῖξε μου τήν παράδοσή σου γιά νά σοῦ πῶ ποιός λαός εἶσαι» δεύτερον καί τρίτον μέ βάση καί ὅπλο τήν πλούσια καί μεγάλη ἱστορία τῆς Νάουσας, ἰδρύθηκε τό 1968 τό ΛΥΚΕΙΟ τῶν ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ ὑπό τήν Προεδρία τῆς δίδος Καλλιρόης Πάζη καί μετά ὑπό τήν Προεδρία τῆς κ. Ἀνθούλας Πετρίδου οἱ ὁποῖες θέτουν τίς πρῶτες βάσεις στό Λαογραφικό Μουσεῖο καί μιᾶς ὁμάδας χορευτικοῦ συγκροτήματος. Ἡ σημερινή (Μάρτιος 1982) σύνθεση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἡ ἑξῆς: Καίτη Τσίτση Πρόεδρος, Στέλλα Τζαμπάζη Ἀντιπρόεδρος, Τασούλα Μόζα Α Γραμματεὺς, Βέττα Χωνοῦ Β Γραμματεὺς, Ἑλπίδα Κάψη Ταμία, Ἑλένη Κεφαλὰ Μέλος, Νίνα Θωμαΐδου Μέλος, Σάσα Μέσκου Μέλος, Μιμούλα Παπαφιλίππου Μέλος, Πέλλα Γεωργιάδου Μέλος, Ἑλπίδα Σαμαρά Μέλος, Αἰγλή Παυλίδου Μέλος, Εὐαγγελία Ἀραμπατζή Μέλος, Ρηνούλα Δεινοπούλου Μέλος, Νίκη Μπιγκάνου Μέλος, Μαίρη Πλαταρίου Μέλος, Καίτη Ζαφείρκου Δόκιμο Μέλος.

Αὐτό λοιπόν τό γυναικεῖο Δ.Σ. γιά νά φανεῖ ἀντάξιο τῶν προκατόχων του καί νά ἐπιτύχει στήν ἀποστολή του ἐπιδίδεται σ' ἓναν τιτάνιο ἀγώνα μέ ζήλο καί αὐτοθυσίαν ἔχοντας σάν σκοπό του δύο βασικούς στόχους:

Πρῶτον: Τήν ἀναζήτηση, τή συγκέντρωση, τήν ταξινόμηση καί τή συντήρηση παλιῶν πολυτίμων ἀντικειμένων ἀπό τή γνήσια πλούσια Ναουσαϊκή καί Ἑθνική κληρονομιά μέ τό Λαογραφικό του Μουσεῖο καί

Δεύτερον: Τή Διάσωση, τή διατήρηση καί τή συνέχιση τῆς πλούσιας Παράδοσης, Μουσικῆς, Τραγουδιοῦ, χοροῦ, ἐνδυμασίας μέ τό χορευτικό του συγκρότημα.

Καί ὡς πρός τόν πρῶτο στόχο Τό Δ.Σ. μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον καί προσοχή συγκέντρωσε καί συγκεντρώνει ἀκόμη /ἀπό δωρεές καί ἀγορές/ ἓνα πλούσιο λαογραφικό ὑλικό τό τοποθετεῖ σωστά, μέ τήν ὑπόδειξη φυσικά τῶν ἀρμοδίων, παραγγέλλει /7 μεγάλες καί 5 μικρές τοῦ τοίχου/ βιτρίνες, ἀγοράζει 7 κουκλές τίς ὁποῖες ντύνει μέ τίς πλούσιες στολές τῆς Νάουσας, ὑπερυψώνει ξύλινο δάπεδο γιά νά φιλοξενήσει τόν περιβόητο τότε «Νοντά» ἐκθέτει στίς 2 βιτρίνες ὅπλα μεγάλης ἀξίας, στήνει ἀργαλειό /τὴν πρώτη βιομηχανία τῆς Νάουσας/, στολίζει τόν ὑπόλοιπο χῶρο μέ τό πλούσιο λαογραφικό ὑλικό πού ἔχει συγκεντρώσει καί ἀποτελεῖώνει τό ψηφιδωτό πού λέγεται Λαογραφικό Μουσεῖο, μικρό μέν σέ ἔκταση, μεγάλο ὁμως σέ ἱστορία καί παράδοση καί πού εἶναι τό στολίδι στήν εἴσοδο τῆς πόλης μας. Ἡ ὑπαρξή του καί ἡ φήμη του εἶναι γνωστή ὄχι μόνο στά εἰδικά καί ἀρμόδια Ὑπουργεῖα πού τακτικά τό ἐνίσχυσαν καί τό ἐνισχύουν οἰκονομικά, ἀναγνωρίζοντας τήν προσπάθεια αὐτή ἀλλά καί σέ πάρα πολύ κόσμο ἀπό ὅλην τήν Ἑλλάδα πού κατά ἑκατοντάδες τό ἐπισκέφθηκαν μέχρι σήμερα.

Στήν προσπάθεια του αὐτή βρίσκει τό Δ.Σ. ἀνταπόκριση καί συμπαράσταση μεγάλη ἀπό τό Δήμαρχο καί τό Δημοτικό Συμβούλιο. Διότι ὡς εἶναι γνωστόν τό οἰκόπεδον καί τό κτίριο ἀνήκει ἐξ' ὁλοκλήρου στό Δήμο καί τό Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων ἔχει μόνο τή χρήση αὐτοῦ. Πρόσφατα ἀνακαινίσθηκε μέ ἔξοδα τοῦ Δήμου, ἀφοῦ προηγουμένως μεταφέρθηκε μέ πολύ προσοχή καί ὑπευθυνότητα ὅλο τό πλούσιο λαογραφικό ὑλικό σέ ἀσφαλές μέρος, μέ τή φροντίδα καί προσωπική ἐργασία ὁλοκλήρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Σήμερα στό μουσεῖο ἔχει ξανατοποθετηθεῖ ὅλο τό πλούσιο λαογραφικό ὑλικό καί δέχεται μέ χαρά τούς ξένους ἐπισκέπτες καί τούς ντόπιους Ναουσαίους. Ἐδῶ θά βρεῖ ὁ καθένας, τόν τότε τρόπο ζωῆς, Αὐθεντικές χρυσοκέντητες βαρύτιμες στολές, νά λένε τήν ἱστορία τους, τουφέκια τίς νίκες τους, ἐνῶ ὁ περίφημος Ναουσαϊκός «Νοντάς» /σαλόνι/ μέ τούς καναπέδες τήν Ναουσαῖα γυναῖκα νά δέχεται μέ γέλιο τούς ξένους, τήν κούνια μέ τό μωρό, τό τζάκι, τό μαγκάλι, τόν σοφρά καί τά κάδρα του, ὅλα αὐτά νά διηγοῦνται περασμένα ὥραϊα ἔθιμα. Τό ὄνειρο τοῦ

Δ.Σ. είναι να δει το Μουσείο να μεγαλώνει. Εύχης έργο θα ήταν για ολόκληρη την πόλη. Διότι υπάρχει τόσο υλικό με τις προσπάθειες που γίνονται, που αυτήν την στιγμή άνετα μπορούσε να καλύψει διπλάσιο χώρο απ' αυτόν που υπάρχει σήμερα. Το Δ.Σ. θα είναι πάντα ολοπρόθυμο να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για μία επέκταση αυτού για να σωθεί έτσι ο πλούσιος λαϊκός μας πολιτισμός.

Δεύτερος στόχος: Είναι τα χορευτικά συγκροτήματα. Κάλεσε τα νειάτα και τα παιδιά, τα μεγάλα και τα μικρά άνω των επτά ετών και το κάλεσμά του βρήκε άμεση ανταπόκριση, έτσι που σήμερα σφίζουν από ζωή πέντε χορευτικά συγκροτήματα /2 ομάδες μικρά/, /2 ομάδες μεσαία/ και ένα μεγάλο περίπου τὰ 100 εν όλω παιδιά που μετουσιώνουν σε πράξη ένα όνειρο, να τιμήσουν και να προβάλουν την Νάουσα στον Έλλαδικό και Εύρωπαϊκό χώρο. Με τη στενή συνεργασία των δύο παραγόντων: **Πρώτον:** Του Διοικητικού Συμβουλίου που προσέχει, παρακολουθεί και ντύνει τα παιδιά με στολές οι οποίες ράβονται και κεντιούνται από τις ίδιες κυρίες του Συμβουλίου και **Δεύτερον:** Με την αφιλοκερδή προσφορά των εκλεκτών παιδιών του, που το μεράκι τους, ο ζήλος και το έμφυτο ταλέντο τους αναδεικνύει από άπλους χορευτές σε χοροδιδασκάλους το συγκρότημα μετά από σκληρή και επίμονη δουλειά, αρχίζει την άνοδική του πορεία για να είναι σήμερα εις θέση να αντιπροσωπεύει τη Νάουσα και όλο το Νομό, όχι μόνον στο Φεστιβάλ μέσα στον έλλαδικό χώρο, αλλά και όλην την Ελλάδα στον Εύρωπαϊκό χώρο. Είναι πάρα πολλές οι συμμετοχές σε εκδηλώσεις και οι εμφανίσεις του, που δεν μας επιτρέπει ο χώρος να τις απαριθμήσουμε.

Σταχυολογούμε τις σπουδαιότερες.

Στόν Έλλαδικό χώρο: Λαμβάνει μέρος σε 5 φεστιβάλ και μετά από σκληρή μάχη με τα καλύτερα και αξιολογώτερα συγκροτήματα της χώρας μας, παίρνει με την αξία του και στά 5 πρώτα βραβεία. Στην Καλαμάτα αποσπᾶ με την Αη βράβευση στολών και μουσικής και 2 μικρούς χρυσούς άμφορες.

Τό μικρό μας συγκρότημα /που σήμερα είναι έφηβοι/ αποσπᾶ κι αυτό με μεγάλη άνεση τό **Πρώτο** ειδικό βραβείο ανοίγοντας για πρώτη φορά τα φτερά του και παίρνοντας μέρος σε παιδικό Φέστιβαλ ανάμεσα σε 18 παιδικά συγκροτήματα. Όλα αυτά τα βραβεία ανήκουν δικαιωματικά στα εκλεκτά παιδιά του /Μαθητές, Φοιτητές, Στρατιώτες, εργαζόμενοι/ που με τό πηγαίο και έμφυτο ταλέντο τους /ειδικά στον τόπο μας είναι ανεπτυγμένο/ δίδουν ολοπρόθυμα και αφιλοκερδῶς όλον τόν εαυτόν τους, για να

παρουσιάσουν με τις φορεσιές και τούς χορούς ζωντανή και όχι Μουσειακή την όμορφη και πλούσια Έλληνική μας παράδοση.

Στόν Εύρωπαϊκό χώρο: Αντιπροσωπεύει την Ελλάδα στην Όλλανδία κατά την Έλληνική έβδομάδα που γίνεται κάθε 5 χρόνια με τά ευμενέστερα σχόλια.

Δημιουργήθηκε έτσι ένα κλίμα φιλίας που αναnevνεται κάθε χρόνο με τις τακτικές τους επισκέψεις / παιδιών και καθηγητών. Τό καλοκαίρι που πέρασε δέχθηκε την έπιτροπή των Όλλανδών για να ξανακαλέσουν τό συγκρότημα για τόν Ιούνιο του 1982.

Στή Γαλλία: Καλείται 2 φορές. Μία στό Παρίσι στό Καρναβάλι των Καρναβαλιών, και μία στό Θέατρο «Όλυμπία».

Έκπροσωπεί την Ελλάδα στή Δαμασκό της Συρίας μαζί με τό Σύλλογο /Μπούλες Γιανίταροι/ και εκεί διακρίνεται.

Μεταφέρει τά μηνύματα, σφίγγει τούς δεσμούς που μᾶς δένουν με τούς ξενητεμένους μας αδελφούς και ζωντανεύει με την παρουσία του, τις αναμνήσεις και τή νοσταλγία της ιδιαίτερης πατρίδας μας στους Ναουσαίους της Βοστώνης.

Τό περασμένο καλοκαίρι επί δύο μήνες, δίδει παραστάσεις κάθε έβδομάδα στά συγκροτήματα του Καρρά στή Χαλκιδική σε συνέδρια και φιλοξενούμενους από όλον τόν Κόσμο. Η συνεργασία αυτή θα συνεχισθεί και για τό καλοκαίρι του 1982.

Έτσι του δίδεται ή εύκαιρία να παρουσιάσει στους ντόπιους και ξένους, τούς πανέμορφους χορούς της χώρας μας την πολιτιστική, Ηθική και Έθνική αυτή παρακαταθήκη ή όποία μᾶς συνδέει με τις ρίζες της φυλής μας και που ή άρχή της ιστορίας τους χάνεται στα βάθη των αιώνων. Τό καλοκαίρι του 1981 έδωσε δύωρη παράσταση στό Άρχαιο Θέατρο της Καβάλας μετά από πρόσκληση του εκεί Λυκείου των Έλληνίδων. Την παράσταση αυτή που είχε πολύ μεγάλη έπιτυχία, την παρακολούθησαν οι τοπικές άρχές, οι κάτοικοι της Καβάλας και πλήθος ξένων τουριστών.

Επίσης εμφανίσθηκε με πολύ μεγάλη έπιτυχία στις έορταστικές εκδηλώσεις της Έλευσίνας όπου και πάλι τό έχουν ξανακαλέσει για τό τέλος του Μαΐου. Στην Ηράκλεια Σερρών δίδει επίσης δύωρη παράσταση και αποθεώνεται. Όμως τό Λύκειο των Έλληνίδων δεν περιορίζεται μόνον σ' αυτόν τόν εκπολιτιστικό τομέα.

Με μία άμιλλα, υπέροχης αγάπης και προσφοράς δίδει όλόψυχα και ανεπιφύλακτα τό παρόν και

στον Ανθρωπιστικό καί Φιλανθρωπικό τομέα.

Εγγράφεται τό Διοικητικό Συμβούλιο στή δύναμη των Αίμοδοτών του Νοσοκομείου μας. Δίδει τό παρόν δύο φορές τό χρόνο στό Γηροκομείο τής Βεροίας μέ τό συγκρότημά του γιά ψυχαγωγία καί γεύμα γιά τούς συμπαθείς γέροντες.

Λαμβάνει ενεργό μέρος σ' όλες τίς έρανικές έπιτροπές γιά τόν συνάνθρωπό του. Έπισκέπτεται τούς πλημυροπαθείς των γειτονικών περιοχών καί δίδει σ' αυτούς χρηματική βοήθεια καί κουβέρτες /προσφορά του Δ.Σ./.

Στήν αρχική έκκληση γιά τά ειδικά παιδιά τής πόλης μας, συμπαρίσταται όλοπρόθυμα.

Στίς 2 Ιανουαρίου 1982 στό Δημοτικό Θέατρο τής πόλης μας δίδει παράσταση από τίς εισπράξεις τής όποίας μέρος συμπληρώνει τήν αρχική προσφορά στά ειδικά παιδιά.

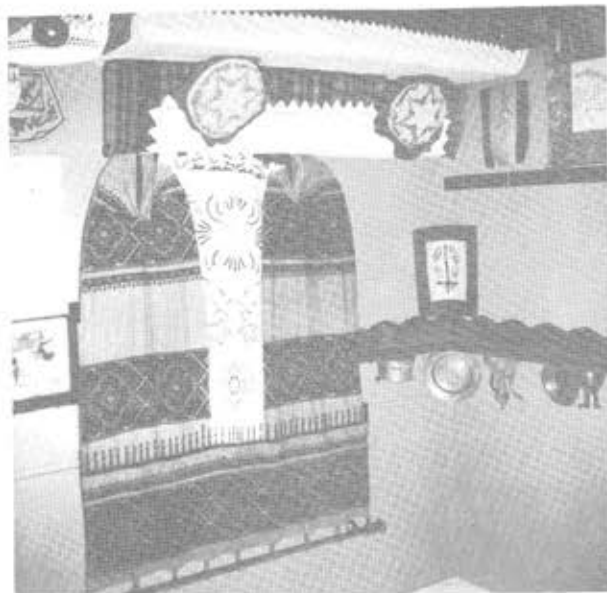
Στό προσκλητήριο τής 'Αγάπης καί τής 'Αλληλεγγύης πρός τούς αδελφούς μας Κυπρίους δέν μένει άμέτοχο.

Σάν πρώτη συμβολική βοήθεια στέλνει τό ποσό των 20.000 δρχ. προσφορά του Διοικητικού Συμβουλίου στό Λύκειο Έλληνίδων Αμμοχώστου. Εισπράξεις από καλλιτεχνική έκδήλωση διατίθενται άποκλειστικά γιά τόν δοκιμαζόμενο Κυπριακό Λαό.

Ένισχύει οικονομικά τό ώδεϊο Λεμεσού πού του τό ζήτησε καί παράλληλα δίδει καί πάλι μέ έξοδα του Διοικητικού Συμβουλίου τρεΐς χρονιές κατά σειρά ύποτροφία σέ άπορο παιδί, σπουδαστή του ίδιου

Στολές Ναουσαίου καί Ναουσαίας

Ό Νοντάς

ώδεϊου.

Τιμώντας όλ. αυτές τίς ενέργειες ό «Ροταριανός όμιλος» Θεσ/νίκης μέ εΐσήγηση του κ. Δημάρχου άπονέμει στό Λύκειό μας σέ ειδική καί πραγματικά συγκινητική τελετή στό θέατρο Μακεδονικών Σπουδών Χρυσό Μετάλιο μετ' έπαίνου γιά τήν όλη του έκπολιτιστική καί άνθρωπιστική αυτή δράση.

Έμεΐς όμως άν καί βαθειά συγκινημένες καί ένδόμυχα περήφανες γιά τήν άπονομή αυτή, νομίζουμε ότι ή διάκριση αυτή καί ή τιμή άνήκει σ' όλους όσους στάθηκαν κοντά στίς προσπάθειές μας καί από τούς όποιους άντλήσαμε δυνάμεις Οικονομικές αλλά καί ήθικές.

Θεωρούμε λοιπόν βαθύ χρέος νά ευχαριστήσουμε θερμά τά Έπουργεία τούς Βουλευτές τά έργοστάσια πού συνέβαλαν καί συμβάλλουν ουσιαστικά στην ύλοποίηση πολλών προσπαθειών μας, τήν τοπική αυτοδιοίκηση καί ειδικά τό Δήμαρχό μας πού έδειξε καί δείχνει κατανόηση καί άληθινό ένδιαφέρον στά τόσα προβλήματα καί όλους όσους μεμονωμένα καί ποικιλοτρόπως βοήθησαν νά πραγματοποιήσουμε τό έργο αυτό.

Τέλος τό Λύκειο των Έλληνίδων διαβεβαιώνει ότι μέ τέτοιου είδους συμπαραστάτας θά είναι πάντα πρόθυμο νά προσφέρει όλες του τίς δυνάμεις γιά κάθε τι ώραίο καί ευγενικό πού θά συντελέσει στή διάδοση του πλούσιου καί πηγαίου μας Λαϊκού Πολιτισμού.

Έκ του Δ.Ε.Ν.

Παρασκευή και είδη γιαουρτιού

A'

Τό γιαούρτι είναι ένα γαλακτοκομικό προϊόν που προέρχεται από την ζύμωση των μικροοργανισμών (μαγιά: στρεπτόκοκκος θερμόφιλος και θερμοπακτηρίδιο βουλγάρικο).

Τό γιαούρτι έχει πατρίδα την Βουλγαρία όπου παρασκευάζεται από πρόβειο γάλα. Στη χώρα μας παρασκευάζεται επίσης από πρόβειο ή αγελαδινό γάλα. Κύριο χαρακτηριστικό του γιαουρτιού είναι τό καλό δέσιμο (πήξιμο). Τά έργοστάσια και οί νοικοκυρές χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους παρασκευής.

1. Παραδοσιακό γιαούρτι

Παίρνουμε γάλα κατ' ευθείαν από τόν κτηνοτρόφο, καλά στραγγισμένο, καθαρό, τό βράζουμε και τό αφήνουμε νά κρυώσει στους 40 μέχρι 45 βαθμούς θερμοκρασία. Στη θερμοκρασία αυτή ρίχνουμε τήν μαγιά περίπου 2% μέχρι 3%. Προτιμάται ή μαγιά νά είναι από γιαούρτι παρά από σκόνη σέ φακελάκι. Τό σκευός που θά χρησιμοποιηθεί νά είναι κεσεδάκι πλαστικό ή κάτι που νά μήν χάνει εύκολα τήν θερμοκρασία. Ανακατώνουμε γιά λίγο τό μείγμα και διατηρούμε τήν θερμοκρασία σταθερή 2 μέχρι 3 ώρες. Χαρακτηριστικό πήξεως είναι τό σημείο, όταν γύρουμε τό κεσεδάκι νά μήν ξεκολλά τό γιαούρτι από τά τοιχώματά του. Μετά τοποθετούμε τό γιαούρτι στό ψυγείο.

2. Στραγγιστό γιαούρτι γιά τζατζίκι

Θερμαίνουμε τό γάλα στους 90 βαθμούς επί 20 λεπτά της ώρας. Μετά τό κρυώνουμε στους 42 μέχρι 45 βαθμούς. Στη θερμοκρασία αυτή ρίχνουμε τήν μαγιά 2%.

Η θερμοκρασία διατηρείται σταθερή επί 2 ώρες και 15 λεπτά. Μετά αναδεύουμε γιά λίγο. Δηλαδή γίνεται τό σπάσιμο. Έπειτα τοποθετούμε τό γιαούρτι στό ψυγείο μισή ώρα περίπου, ώστε ή θερμοκρασία νά κατεβεί στους 8 βαθμούς. Στη συνέχεια τοποθετείται σέ τζαντίλα και στό επάνω μέρος τής τζαντίλας τοποθετούμε ένα βάρος γιά νά γίνει καλύτερα ή στράγγιση. Τό γιαούρτι παραμένει 24 ώρες στό ψυγείο και μετά τό βγάζουμε από τήν τζαντίλα.

*Του Δημ. Μινόπουλου
Γεωπόνου — Τεχνολόγου
Πανεπιστημίου Βιέννης*

3. Γιαούρτι μέ φρούτα

Τό χρησιμοποιούμενο γάλα δέν πρέπει νά ξεπερνά τά 3,8% σέ λιπαρά. Δηλαδή πρέπει νά είναι αγελαδινό γάλα. Θερμαίνουμε τό γάλα στους 45 βαθμούς και ρίχνουμε μαγιά 2% μέχρι 3%. Ετοιμάζουμε καθαρά πλαστικά κεσεδάκια και τοποθετούμε σ' αυτά φρούτο άλεσμένο καλά μέ μίξερ (10% μέχρι 12% φρούτα). Προσθέτουμε στό κεσεδάκι τό πητιασμένο γάλα και τό διατηρούμε σέ σταθερή θερμοκρασία 42 μέχρι 45 βαθμούς επί 2 μέχρι 3 ώρες. Έφ' όσον γίνει γιαούρτι τοποθετείται στό ψυγείο.

B'

1. Χαρακτηριστικά καλής ποιότητας

Όπτική όψη του γιαουρτιού:
Η επιφάνεια του γιαουρτιού πρέπει νά είναι ομοιόμορφη και όταν παίρνουμε μέ τό κουτάλι νά σχη-

ματίζεται ένα ομοιόμορφο λεϊο κόψιμο χωρίς νά αφήνεται τυρόγαλο. Δέν πρέπει νά σχηματίζει στήν επιφάνεια φουσκάλες. Τό χρώμα νά είναι τό φυσικό του γάλατος. Νά είναι καθαρό σ' όλα τά σημεία.

Μυρωδιά: Καθαρή, άρωματική. Αυτή πρέπει νά αφήνει τό ειδικό χαρακτηριστικό τής ζυμώσεως.

Γεύση: Τό γιαούρτι πρέπει νά δίνει μία πλήρη γεύση στή γλώσσα, καθαρή, ύπόξινη, μ' ένα τυπικό άρωμα γιαουρτιού.

2. Αίτια χαρακτηριστικών κακής ποιότητας

Κατακάθισμα: Ξύνισμα του ώριμου γιαουρτιού, που όφείλεται σέ άργή ψύξη. Βιαστικοί χειρισμοί κατά τήν διάρκεια ώρίμανσης και άποθήκευσης. Δυνατή ανατάραξη κατά τήν μεταφορά. Έλλειψής ώρίμανσης κ.τ.λ.

Χωρίς άρωμα: Άδύνατη μαγιά. Έξέλιξη μόνο των στρεπτοκόκκων. Μικρή δόση μαγιάς. Σύντομη ώρίμανση. Χαμηλή θερμοκρασία. Η μαγιά δέν είναι καθαρή. Μόλυνση από τά μέσα χρησιμοποίησης.

Πικρό: Άκατάλληλο γάλα, Άνεπαρκές ξύνισμα, προερχόμενο πιθανόν από διάσπαση των πρωτεϊνών των σπόρων. Μολυσμένη μαγιά. Παλιά μαγιά. Η θερμοκρασία του γιαουρτιού ανέβηκε πολύ. Άργή ψύξη.

Φυσαλίδες — Άφρός: Δυνατό ανακάτωμα του γάλατος μετά τό μάγιασμα και πρόσληψη άέρα. Μόλυνση του γάλατος ή τής μαγιάς μέ αερώδη βακτηρίδια, όπως κολοβακτηρίδια. Άνεπαρκής καθαριότητα και μόλυνση όλης τής

συνέχεια στή σελίδα 38

ΤΟ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από το 1977 άρχισε στη χώρα μας μία νέα επανάσταση στην καλλιέργεια του καλαμποκιού με την απότομη αύξηση των στρεμματικών αποδόσεων που οφείλεται στην αντικατάσταση των διπλών υβριδίων από τα πολύ πιο αποδοτικά απλά υβρίδια. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, το καλαμπόκι επικράτησε στα γόνιμα και άρδευόμενα χωράφια και καθιερώθηκε ως μία δυναμική καλλιέργεια ανταγωνιζόμενη τις άλλες άρδευόμενες καλλιέργειες όπως το βαμβάκι, τα τεύτλα, τη μηδική κ.λ.π. Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν, όχι μόνο να σταματήσει η μείωση των καλλιεργουμένων με καλαμπόκι εκτάσεων που παρατηρήθηκε την τελευταία 30ετία εκτοπιζόμενο συνεχώς από τις άλλες ανταγωνιστικές καλλιέργειες αλλά, και να σημειώσει σημαντική αύξηση από το 1980. Για το λόγο αυτό το καλαμπόκι έγινε μία από τις πιο επίκαιρες και πολυσυζητημένες καλλιέργειες των τελευταίων τεσσάρων ετών. Επομένως, κρίνεται σκόπιμη μία σύντομη παρουσίαση, για τους αναγνώστες του περιοδικού «ΝΙΑΟΥ-ΣΤΑ», όσον αφορά τη γνωριμία με την εξέλιξη της καλλιέργειάς του στην Ελλάδα, τη χρησιμότητά του κ.λ.π.

Το καλαμπόκι ως γνωστό είναι φυτό της Αμερικής από όπου μεταφέρθηκε στην Ευρώπη από τον Κολόμβο στο πρώτο του ταξίδι το 1492. Πολύ γρήγορα διαδόθηκε σε όλη την Ευρώπη ώστε, ήδη το 1525 περιγράφεται σε ένα Ιταλικό βοτανολόγιο. Στην αρχή καλλιεργήθηκε σαν καλλωπιστικό φυτό λόγω της έντυπωσιακής εμφάνισής του. Σύντομα όμως αναγνωρίστηκε η μεγάλη θρεπτική

του αξία και άρχισε να καλλιεργείται για την παραγωγή σπόρου προς διατροφή τόσο του ανθρώπου όσο και των ζώων. Στόν υπόλοιπο κόσμο διαδόθηκε μέσα στον 16ο αιώνα κυρίως από τους Ισπανούς και Πορτογάλους θαλασσοπόρους στην Ασία και από τους Άραβες στη Β. Αφρική και Μέση Ανατολή. Στην Ελλάδα το καλαμπόκι μεταφέρθηκε γύρω στο 1600, από την Αίγυπτο γιαυτό πήρε και το όνομα άραβόσιτος (Άραβικός σίτος).

Του Δρ. Γ. Ν. Σφακιανάκη Γεωπόνου Ινστιτούτου Σιτηρών Θεσ/νίκης

Η λέξη άραβόσιτος δέ χρησιμοποιήθηκε από τους Έλληνες παραγωγούς παρά μόνο σε λίγες περιοχές και μάλιστα παραλλαγμένος ως «άραποσίτι». Στην καθομιλουμένη και σε ολόκληρη σχεδόν τη χώρα επικράτησε ο όρος καλαμπόκι. Η ετυμολογία της λέξης καλαμπόκι δεν είναι απόλυτα ξεακριβωμένη. Σύμφωνα με τον Ανδριώτη είναι Αλβανικής προελεύσεως ενώ κατά το λεξικό Πάπυρος — Λαρούς είναι Τουρκικής προελεύσεως. Φαίνεται όμως, ότι τουλάχιστον το πρώτο συνθετικό της λέξης προέρχεται από την Έλληνική λέξη καλάμι.

Η μεγάλη ικανότητα προσαρμογής του καλαμποκιού του έπείρεψε να εξαπλωθεί σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο και να δημιουργήσει πλήθος τύπων ανάλογα με το κλίμα κάθε περιοχής. Έ-

τσι, μπορούμε να συναντήσουμε τύπους καλαμποκιού στις τροπικές χώρες που χρειάζονται για να κλείσουν το βιολογικό τους κύκλο 12 μήνες και το ύψος τους, πολλές φορές, ξεπερνά τα έξι μέτρα μέχρι τους πολύ μικρόσωμους τύπους των όρεινων ψυχρών περιοχών που κλείνουν το βιολογικό τους κύκλο σε 60 ημέρες. Στην Ελλάδα, σε κάθε περιοχή, δημιουργήθηκε και ξεχωριστός πληθυσμός με όρισμένα γνωρίσματα ο καθένας. Οί διαφορές μεταξύ των πληθυσμών αυτών δεν είναι πολύ μεγάλες επειδή και οί διαφορές στο κλίμα από περιοχή σε περιοχή στη χώρα μας είναι μικρές. Όλοι οί ντόπιοι πληθυσμοί (περίπου 200) συγκεντρώθηκαν από το Ινστιτούτο Σιτηρών που είναι το υπεύθυνο ίδρυμα για τη βελτίωση του καλαμποκιού. Οί πληθυσμοί αυτοί χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία καθαρών σειρών και στη συνέχεια των πρώτων Έλληνικών υβριδίων και αποτελούν το βασικό γενετικό υλικό για το βελτιωτικό πρόγραμμα του Ινστιτούτου. Με την ευκαιρία αυτή θά αναφέρω ότι από το έτος αυτό οί πληθυσμοί θά φυλαχτούν στην Τράπεζα Γενετικού Υλικού, που άρχισε να λειτουργεί στην Ελλάδα με έδρα το Ινστιτούτο Σιτηρών Θεσσαλονίκης, όπου και θά μπορούν να διατηρηθούν οί σπόροι όχι μόνο των πληθυσμών ή καθαρών σειρών καλαμποκιού αλλά και οί ποικιλίες των άλλων φυτών κάτω από ειδικές συνθήκες ύγρασίας και χαμηλής θερμοκρασίας για πολλά χρόνια χωρίς να χάνουν τη βλαστική τους ικανότητα. Από την Τράπεζα αυτή θά μπορεί ο κάθε έρευνήτης να προμηθεύεται την ποικιλία που χρειάζεται για το έ-

ρευνητικό το πρόγραμμα.

Οι σημαντικότερες όμως διαφορές μεταξύ των ποικιλιών καλαμποκιού παρατηρούνται στα χαρακτηριστικά του σπόρου. Έτσι, ανάλογα με την εμφάνιση και τη σκληρότητα του ένδοσπερμιου διακρίνουμε διαφόρους τύπους. Κυριώτεροι από αυτούς είναι ο όδοντόμορφος (DENT) και ο σκληρός τύπος (FLINT). Στόν όδοντόμορφο τύπο ανήκουν όλα σχεδόν τα υβρίδια που καλλιεργούνται στη χώρα μας γιατί είναι ο πιο παραγωγικός. Τό ένδοσπέρμιο του τύπου αυτού είναι μαλακό (άλευρώδες) και όταν στεγνώσει ο σπόρος συρρικνώνεται στην κορυφή και σχηματίζει μικρό βαθούλωμα έτσι ώστε να μοιάζει με δόντι γιαυτό πήρε και τό όνομα όδοντόμορφος. Στο σκληρό τύπο τό ένδοσπέρμιο είναι σκληρό μέ υαλώδη τομή και ή επιφάνεια του σπόρου είναι λεία. Ο σκληρός τύπος προτιμήθηκε πολύ σέ περιοχές που τό καλαμπόκι χρησιμοποιήθηκε γιά τή διατροφή του ανθρώπου επειδή είναι πιο κατάλληλος γιά τό σκοπό αυτό από τόν όδοντόμορφο. Στη χώρα μας χρησιμοποιήθηκε πολύ τό καλαμπόκι στη διατροφή του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως σέ περιοχές που δέν υπήρχε σιτάρι. Γιά τό λόγο αυτό στην Ελλάδα επικράτησαν πληθυσμοί που ανήκαν στό σκληρό τύπο. Επίσης, και τά πρώτα Έλληνικά υβρίδια, που δημιουργήθηκαν από τό Ίνστιτούτο Σιτηρών, ήταν του τύπου αυτού. Στην Αμερική, πριν από την ανακάλυψή της από τόν Κολόμβο, οι Ινδιάνοι καλλιεργούσαν τό σκληρό τύπο αφού καλλιεργούσαν τό καλαμπόκι γιά τή διατροφή τους και όχι γιά τή διατροφή των ζώων. Φαίνεται πως και τό πρώτο καλαμπόκι που μεταφέρθηκε στην Ευρώπη ανήκε στό σκληρό τύπο.

Αξίζει νά αναφέρουμε ακόμη δύο τύπους αν και δέν καλλιεργούνται στην Ελλάδα σέ μεγάλη έκταση. Πρόκειται γιά τό μικρόκοκκο, τό γνωστό μας POP CORN, και τό γλυκό καλαμπόκι. Και οι δύο αυτοί τύποι καλλιεργούνται κυρίως στην Αμερική και καταναλώνονται αποκλειστικά από τόν άνθρωπο. Θά ήταν ενδιαφέρουσα ή εισαγωγή της καλλιέργειας των δύο αυτών τύπων στην Ελλάδα και κυρίως του γλυκού καλαμποκιού.

Τό πρόγραμμα γιά τή βελτίωση της καλλιέργειας του καλαμποκιού στην Ελλάδα άρχισε λίγο πριν τό Β παγκόσμιο πόλεμο στό Ίνστιτούτο Καλυτερεύσεως Φυτών Θεσσαλονίκης τό σημερινό Ίνστιτούτο Σιτηρών. Η προσπάθεια αυτή σταμάτησε στη διάρκεια της κατοχής γιά νά αρχίσει πάλι μετά τόν πόλεμο μέ την εισαγωγή πρώτα διαφόρων Αμερικανικών υβριδίων όπως τό WISC. 355, τό MIN. 607, τό WISC. 641Α κ.ά. και στη συνέχεια μέ τή δημιουργία των πρώτων Ελληνικών διπλών υβριδίων (ΙΣ-20, ΙΣ-400, ΙΣ-228 κ.λ.π.).

Τά υβρίδια αυτά άρχισαν σιγά — σιγά νά μπαίνουν στην καλλιέργεια και νά έκτοπίζουν τους πληθυσμούς. Αποτέλεσμα της αλλαγής αυτής, παράλληλα μέ τή βελτίωση της τεχνικής καλλιέργειας, ήταν ή αύξηση των αποδόσεων. Έτσι, ενώ τό 1950 ή απόδοση ήταν γύρω στά 100 κιλά τό στρέμμα τό 1955, που τά υβρίδια καταλάμβαναν τό 3,1% της καλλιεργούμενης μέ καλαμπόκι έκτασεως, ή απόδοση έφθασε τά 125 κιλά τό στρέμμα, τό 1965 μέ ποσοστό διπλών υβριδίων 28,9% ή απόδοση έφθασε τά 203 κιλά τό στρέμμα και τό 1975 που τά διπλά υβρίδια είχαν έκτοπίσει τελείως τους πληθυσμούς ή απόδοση ήταν

401 κιλά τό στρέμμα. Τέλος, τό 1981 που τά απλά υβρίδια αντικατάστησαν πλήρως τά διπλά ή απόδοση ήταν 800 κιλά τό στρέμμα που είναι και ή μεγαλύτερη μέση απόδοση σέ όλο τόν κόσμο. Περισσότερες λεπτομέρειες δείτε στόν παρακάτω πίνακα.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ
ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΙΚΕΣ
ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
1950-1981**

Έτος	Έκταση στρ.	Απόδοση κιλά/στρ.
1950	2.660.000	100
1955	2.280.000	125
1960	2.104.000	137
1965	1.466.000	203
1970	1.612.000	328
1975	1.346.000	401
1979	1.050.000	655
1980	1.500.000	710
1981	1.500.000	800

Στό σημείο αυτό μπορούμε νά παρατηρήσουμε την ριζική αλλαγή της νοοτροπίας των γεωργών μας τά τελευταία 30 χρόνια. Ένώ, ή πρώτη αλλαγή δηλαδή ή αντικατάσταση των ντόπιων πληθυσμών μέ διπλά υβρίδια, χρειάστηκε γιά νά ολοκληρωθεί περίπου 25 χρόνια, ή δεύτερη αλλαγή, δηλαδή ή αντικατάσταση των διπλών υβριδίων από τά απλά, χρειάστηκε μόνο τέσσερα χρόνια γιά την ολοκλήρωσή της.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ή καλλιεργούμενη μέ καλαμπόκι έκταση παρουσίασε συνεχή μείωση τά τελευταία 30 χρόνια. Από τά 2.660.000 στρέμματα που καλλιεργήθηκαν μέ καλαμπόκι τό 1950, τό 1979 καλλιεργήθηκαν μόνο 1.050.000 στρέμματα. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην εγκατάλειψη της ξηρικής καλλιέργειας καλαμποκιού. Η ξηρική καλλιέργεια του καλαμπο-

κιού στη χώρα μας κρίνεται τελείως ασύμφορη γιατί οι απαιτήσεις του καλαμποκιού σε νερό είναι μεγάλες και οι βροχοπτώσεις κατά τη βλαστική του περίοδο είναι ανεπαρκείς για να καλύψουν τις ανάγκες του.

Με τη χρησιμοποίηση όμως των πολύ αποδοτικών άπλων υβριδίων ή καλλιέργεια του καλαμποκιού έγινε ανταγωνιστική των άλλων καλλιεργειών με αποτέλεσμα την επέκταση της καλλιέργειάς του σε άρδευόμενα χωράφια φθάνοντας τα 1.500.000 στρέμματα το 1980 και το 1981.

Σήμερα η καλλιέργεια του καλαμποκιού συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πιο προσοδοφόρες καλλιέργειες και μάλιστα είναι ολοκληρωτικά εκμηχανισμένη. Το εύνοικό κλίμα της χώρας μας (με-

γάλη ηλιοφάνεια και μεγάλη διάρκεια του καλοκαιριού) επιτρέπει την καλλιέργεια υβριδίων μεγάλου βιολογικού κύκλου, που απαιτούν για να ωριμάσουν πάνω από 130 ημέρες, τα οποία είναι και αποδοτικότερα. Η δυνατότητα αυτή καλλιέργειας πολύ αποδοτικών υβριδίων σε συνδυασμό με τη μικρή ανάγκη σε εργατικά χέρια καθιστούν την καλλιέργεια του καλαμποκιού μία από τις πιο ενδιαφέρουσες καλλιέργειες. Η παραπέρα αύξηση των αποδόσεων με τη δημιουργία ακόμη πιο αποδοτικών άπλων υβριδίων και τη βελτίωση της τεχνικής καλλιέργειάς του σε συνδυασμό με πιθανή μικρή αύξηση των καλλιεργουμένων εκτάσεων σε περιοχές με φτηνό νερό αρδεύσεως ίσως μας επιτρέψουν σύντομα να καλύψουμε

τις ανάγκες μας σε καλαμπόκι και να μην εισάγουμε από το εξωτερικό γεγονός που πριν μόλις 10 χρόνια φαινόταν αδιανόητο.

Η αύξηση της παραγωγής και η κάλυψη των αναγκών της χώρας μας είναι μεγάλης σημασίας αφού το καλαμπόκι αποτελεί το σπουδαιότερο κτηνοτροφικό φυτό. Πολύ μεγάλη είναι και η βιομηχανική του χρήση ως ή εξαγωγή κυτταρίνης και σακχάρου από τα στελέχη, λαδιού από τα έμβρυα και φουρφουρόλης από τους άξονες (κοτσάνι). Οι σπόροι του καλαμποκιού χρησιμοποιούνται για την παρασκευή πλήθους τροφών για τον άνθρωπο, στην κατασκευή των φίλμ και πλαστικών φύλλων και για την εξαγωγή αμύλου, γλυκόζης και οίνοπνεύματος.

συνέχεια από τη σελίδα 25

χουν πολλοί άνθρωποι που προ του γάμου διαιωνίζουν ένα σύνδεσμό τους. Η διαιώνιση ενός δεσμού, αλλά και η επί μακρό χρόνο διάρκεια του άρραβώνα δεν είναι ποτέ μία καλή, μία σταθερή βάση επάνω στην οποία μπορεί να στηριχθεί και να οικοδομηθεί ένας γάμος. Η διαιώνιση εκδικείται συνειδητά ή ασυνειδητά.

συνέχεια από τη σελίδα 28

BRIAND, Μαντζόνι...

Απέναντι σ' αυτόν τον ρομαντισμό υπάρχει ένας άλλος φιλελεύθερου και επαναστατικού τύπου, που αντί να βλέπει το παρελθόν με συντηρητικό πνεύμα, φιλοδοξεί να δημιουργήσει μία νέα κουλτούρα, κάνοντας TABULA RASA τις ιδέες της ιεραρχίας, της θρησκευτικότητας και

της παράδοσης σ' αυτό οφείλεται ο σκεπτικιστικός και ο λυσσαλέος ύποκειμενισμός του. Σ' αυτόν ανήκουν οι BYRON, HUGO, LEO PARDI...

Εξάλλου, η ρομαντική λογοτεχνία δεν προσέφερε τον ίδιο τόνο σ' όλες τις χώρες, γιατί ενώ οι αγγλοσάξωνες — Γερμανία, Αγγλία — ενδιαφέρονται πριν από όλα για τον κόσμο του εσώτερου — ιδέες, συγκινήσεις... — και δίνουν στα έργα τους κάποια άοριστία ποιητική, οι λατίνοι — Γαλλία, Ισπανία — ξεχωρίζουν κατά προτίμηση τις αίσθητες αξίες — μουσική, χρώμα —, σύμφωνα με τις παραδοσιακές τάσεις της μεσογειακής τέχνης.

συνέχεια από τη σελίδα 35

Καμμένο: Περισσότερη θερμανση στο έξω γάλα. Ψηλή πυκνότητα του γάλατος. Διαρκής

βρασμός. Πρόσθεση σκόνης γάλατος (απαγορεύεται αυστηρά) ή συμπυκνωμένο γάλα.

Ανοστό: Αδύνατη μαγιά. Μικρή δόση μαγιάς. Χαμηλή θερμοκρασία κατά το μάγιασμα. Εξέλιξη μόνο των στρεπτοκόκκων.

Γεύση σαπίλας: Δεν έχει γεύση του γάλατος. Επίδραση τροφών. Έλλειψη καθαριότητας στην εγκατάσταση. Ακάθαρτο νερό. Υπολείμματα στις σωληνώσεις.

Γεύση μετάλλου: Είσοδος μετάλλων π.χ. σιδήρου, χαλκού στο γάλα ή στο γιαούρτι. Χρησιμοποιήθηκαν ακάθαρτα σκεύη, σωληνώσεις, άντλίες. Χρησιμοποιήθηκε νερό με περιεκτικότητα σιδήρου.

Τυρόγαλο: Μόλυνση του γάλατος ή της μαγιάς με άλλους μικροοργανισμούς. Δυνατό κούνημα κατά την μεταφορά. Ξύνισμα λόγω της άργης ψύξης. Ανεπαρκής ώριμανση και ξύνισμα. Ακάθαρτα κεσεδάκια.

ΠΡΟΩΘΟΥΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΤΕ ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ ΕΙΔΗ ΣΤΟ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Γ'

5. GOLDEN DELICIOUS

Προφορά: (Γκόλντεν Ντελίτσιους)

Προέλευση: Προέρχεται από επιλογή σπορόφυτου που έγινε στην VIRGINIA (Η.Π.Α.) τό έτος 1890. Έμπορικά διαδόθηκε από τους αδελφούς STARK NUSSE-RIES τό 1916.

ΔΕΝΔΡΟ: Τό δένδρο είναι μέσης ζωηρότητας, ανοικτόκλαδο, μπαίνει γρήγορα (πρώιμα) σέ καρποφορία. Είναι ευαίσθητο στό ωίδιο καί λιγώτερο στό φουζικλάδι. Ευαίσθητο στό χειμερινό ψύχος αλλά ανθεκτικό στους ανοιξιάτικους παγετούς. Καρποφορεί σέ μικτούς βλαστούς καί λεπτοκλάδια. Τό δέσιμο των άνθων είναι καλό καί ή παραγωγή ικανοποιητική. Παρουσιάζει τάση γιά παρειαυτοφορία.

ΒΛΑΣΤΟΙ: Οί βλαστοί είναι λίγο χνουδάτοι, χρώματος καφέ καμιά φορά έλαφρώς κοκκινωποί. Τά μεσογονάτια διαστήματα είναι μέσου μεγέθους μέ πολλά ευδιάκριτα στρογγυλά έλλειπτικά φακίδια. Τά φύλλα στίς λαμβούρδες είναι πιό μικρά.

ΦΥΛΛΑ: Τά φύλλα είναι μέσου έως μεγάλου μεγέθους, μέ όδοντωτή περιφέρεια.

ΑΝΘΟΣ: Τά άνθη είναι ένωμένα κατά μέσο όρο ανά 5 κατά κόρυμβο. Έ ή άνθοφορία είναι ένδιάμεση καί κλιμακωμένη.

ΚΑΡΠΟΣ: Ό καρπός είναι μέσου έως μεγάλου μεγέθους, σχήματος σφαιροειδούς συμμετρικού, έλαφρώς επιμήκης καί καμιά

φορά έλαφρώς πεπιεσμένος στους πόλους. Έ ή κοιλότητα του ποδίσκου είναι μεγάλη καί βαθειά καί πολλές φορές σκωριόχρους. Έ ή επιδερμίδα του είναι λεία, λίγο κηρώδης, χρώματος κιτρίνου — κιτρινο — πρασίνου καί σέ πλήρη ώριμανση όμοιόμορφο έντονο κίτρινο χρώμα. Στά ήλιαζόμενα μέρος παίρνει έλαφρώς κοκκινωπό χρώμα. Τά φακίδια φαίνονται καλύτερα στό κάτω άκρο του καρπού. Έ ή σάρκα του είναι λευκή — λευκοκίτρινη, συνεκτική, τραγανή, χυμώδης, έλαφρώς υπόξυνη,

Του Άναστασίου Γάλλη Γεωπόνου — Δενδροκόμου

άρωματική, αρκετά γλυκειά. Σέ όρισμένα μή ιδανικά περιβάλλοντα ό καρπός γίνεται σκωριόχρους. Τό ίδιο συμβαίνει μέ την χρήση όρισμένων φαρμάκων. Διατηρείται καλά στό ψυγείο, έχει όμως ευαισθησία στίς φυσιολογικές ασθένειες. Στό ψυγείο διατηρείται μέχρι τέλος Φεβρουαρίου χωρίς προβλήματα. Σέ έλεγχόμενη ατμόσφαιρα καί σέ σάκκους πολυαιθυλενίου διατηρείται μέχρι τόν Μάιο.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: 20 10ήμερο Σεπτεμβρίου (Στό Ίνστιτούτο Δενδροκομίας Ναούσης 6/9-16/9.) Καρπική περίοδος 150-155 ήμέρες.

ΕΠΙΚΟΝΙΑΣΤΕΣ: Όλες οί κόκκινες DELICIOUS, GRANNY

SMITH, IDARED, JONATHAN.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Είναι ποικιλία που εύδοκιμεί σέ διάφορα περιβάλλοντα καλύτερα όμως άποτελέσματα δίδει όταν καλλιεργείται στους λόφους καί τά όρεινά μέρη. Σήμερα διαδίδονται διάφοροι κλώνοι της GOLDEN DELICIOUS, άπαλλαγμένοι ιώσεων, όπως: GOLDEN A, GOLDEN B, GOLDEN EMLA, GOLDEN X972.

Τέλος λόγω της σπουδαιότητάς της περιγράφουμε καί την GRANNY SMITH που όμως προς τό παρόν δέν προωθείται ούτε δανειοδοτείται στό Νομό Ήμαθίας.

8. GRANNY SMITH

Προφορά: (Γκράννυ Σμίθ)

Προέλευση: Προέρχεται από την Αύστραλία (PARAMADA RIVER WALLS) πιθανόν από σπόρο της «FRENCK CRAB». Διαδίδεται από τό 1868.

ΔΕΝΔΡΟ: Τό δένδρο είναι ζωηρό, πλαγιόκλαδο, μέ περιορισμένες ανάγκες σέ χαμηλές θερμοκρασίες, ευαίσθητο στό ωίδιο καί ανθεκτικό στό φουζικλάδι. Μπαίνει σχετικά νωρίς σέ καρποφορία καί ή παραγωγή του είναι πολύ καλή καί σταθερή. Καρποφορεί καί σέ λεπτοκλάδια.

ΒΛΑΣΤΟΙ: Οί βλαστοί είναι μάλλον χνουδάτοι, χρώματος καφέ — ανοικτού κόκκινου. Τά μεσογονάτια διαστήματα είναι κοντά καί λεπτά μέ άραιά φακίδια. Τά φύλλα στίς λαμβούρδες είναι

πιο μικρά.

ΦΥΛΛΑ: Τά φύλλα είναι μέσου έως μεγάλο μεγέθους.

ΑΝΘΟΣ: Τά άνθη είναι ένωμένα κατά μέσο όρο ανά 6 κατά κόρυμβο. Ή ανθοφορία είναι ενδιάμεση καί κλιμακωμένη.

ΚΑΡΠΟΣ: Ή καρπός είναι μεγάλου μεγέθους, συμμετρικός σφαιρικοκωνικός. Ή κοιλότητα του ποδίσκου έχει ενδιάμεσο βάθος καί χωρίς σκουριά. Ή επιδερμίδα του είναι κηρώδης, λιπαρή στην αφή, χρώματος πράσινου έντονα πού σέ πλήρη ώριμανση γίνεται πρασινοκίτρινη καί καμιά φορά κιτρινωπή όταν ήλιάζεται. Τά φακίδια είναι πολυάριθμα έμφανή καί ανοικτού χρώματος. Ή σάρκα είναι λευκή — λευκοπράσινη πολύ συνεκτική, πολύ χυμώδης, λίγο υπόξηνη, μέ λίγα σάκχαρα καί λίγο άρωματική. Ή άντοχή της είναι ύψηλή καί διατηρείται επί μακρόν τόσο εκτός ψυγείου όσο καί έντός ψυγείου επί μακρότερον μέχρι Ιουνίου. Ή καρπός παρουσιάζει σχετική εύαισθησία στό SCALD ιδίως όταν μαζεύεται πρώιμα.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: 40-50 ήμέρες μετά από την GOLDEN DELICIOUS (Ίνστιτούτο Δενδροκομίας Ναούσης 25/10-10/11). Καρπική περίοδος 180-200 ήμέρες.

ΕΠΙΚΟΝΙΑΣΤΕΣ: Όλες οί κόκκινες DELICIOUS, GOLDEN DELICIOUS, JONATHAN.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Οί άμβολίες ως πρós την παραγωγικό-

τητα της πού δημιουργήθηκαν στην Ίταλία (EMILIA ROMAGNA) γιά την ποικιλία αυτή κατά μεγάλο ποσοστό έπαψαν νά υπάρχουν μέ την χρησιμοποίηση των ύποκειμένων MM 106, M 9 MM 111 καί εφαρμόζοντας όρισμένη τεχνική κατά την διαμόρφωση των δένδρων: κάμψη βραχιόνων, πρόσθεση καί θερινό κλάδεμα. Τά καλύτερα άποτελέσματα έχουν έπιτευχθεί μέ την χρήση του ύποκειμένου MM 106 καί την SPUR μετάλλαξη της.

ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΑΧΛΑΔΙΑΣ

1. DR. JULES GUYOT

Προφορά: (Ντοκτέρ Ζιούλ Γκιγιό)

Προέλευση: Προέρχεται από την Γαλλία. Έμπορικά διαδόθηκε από τό έτος 1870.

ΔΕΝΔΡΟ: Είναι δένδρο μέσης ζωηρότητας μέ ύψηλή παραγωγή.

ΚΑΡΠΟΣ: Ή καρπός είναι μέσου μεγέθους, άχλαδόμορφος μέ βασικό χρώμα κίτρινο — κιτρινοπράσινο μέ κόκκινο χρώμα στά ήλιαζόμενα σημεία. Τό χρώμα της σάρκας είναι λευκό — λευκοκίτρινο καί έχει μέση άνθεκτικότητα καί καλή γεύση.

ΕΠΟΧΗ ΑΝΘΟΦΟΡΙΑΣ: Ένδιάμεση.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: 8 ήμέρες πρίν από την WILLIAMS (6/8-12/8 Ίνστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Ναούσης).

συνέχεια στό επόμενο τεύχος

ΕΠΙΚΟΝΙΑΣΤΕΣ: WILLIAMS, DECANA DEL COMIZIO, CONFERENCE, KAISER.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τά τελευταία χρόνια αύξήθηκε ή παραγωγή της στην Γαλλία καί Ίταλία. Παράγει πολύ ωραίους καί εύγεστους καρπούς. Δέν έχει καλή συγγένεια μέ την κυδωνιά.

2. ABATE FETEL

Προφορά: (Άμπάτε φέτελ)

Προέλευση: Προέρχεται από την Γαλλία καί διαδόθηκε έμπορικά από τό έτος 1876.

ΔΕΝΔΡΟ: Τό δένδρο είναι μειωμένης ζωηρότητας αλλά ύψηλής παραγωγής. Δέν έχει καλή συμφωνία μέ την κυδωνιά.

ΚΑΡΠΟΣ: Ή καρπός είναι μεγάλου μεγέθους σχήματος κωνικού επιμήκους, μέ βασικό χρώμα κίτρινο — κιτρινοπράσινο κοκκινωπό στό ήλιαζόμενο μέρος. Ή σάρκα είναι λευκή, άνθεκτική, καλής γεύσης καί άρωματώδης.

ΕΠΟΧΗ ΑΝΘΟΦΟΡΙΑΣ: Ένδιάμεση.

ΕΠΟΧΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ: 28 ήμέρες μετά την WILLIAMS.

ΕΠΙΚΟΝΙΑΣΤΕΣ: PASSA CRASSANA, WILLIAMS, COSCIA.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Είναι εύαισθητη στά χαλκούχα φάρμακα. Είναι πολύ διαδεδομένη ποικιλία στό έξωτερικό. Στην Ελλάδα συνήθως χρησιμοποιείται ως επικονιαστής της PASSA CRASSANA.

τίωση της διδασκαλίας καί της μάθησης (π.χ. η προφορική εξέταση ή καί σύντομα & συχνά τέστς μπορούν να έχουν αυτόν τον χαρακτηριστήρα).

συνέχεια από τή σελίδα 29

Απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι να έχει το εκπαιδευτικό σύστημα την αναγκαία ευελιξία καί να δίνεται η δυ-

νατότητα στους εκπαιδευτικούς για ενημέρωση καί συνεχή επιμόρφωση στον τομέα της σύγχρονης διδακτικής καί της αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης.

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΡΠΟΚΑΨΑΣ ΤΗΣ ΜΗΛΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Ο πρώτος ψεκασμός —
λίγοι καί επίκαιροι ψεκασμοί

Η καρπόκαψα της μηλιάς (Laspeyresia — (Carpocapsa) Pomonella L) είναι ο σοβαρότερος εχθρός των γιγαρτοκάρπων. Είναι γνωστές οι ζημιές που προξενεί η προνύμφη της καρπόκαψας (σκουλήκι) στα μήλα αχλάδια καρύδια καί κυδώνια, όταν δεν γίνουν οι αναγκαίοι ψεκασμοί προστασίας της παραγωγής. Η αντιμετώπιση της καρπόκαψας παλαιότερα, όταν δεν είχε μελετηθεί η βιολογία της, γινόταν με ψεκασμούς που κάλυπταν συνεχώς τους καρπούς από τον σχηματισμό τους ως την συγκομιδή. Η μέθοδος αυτή είναι δαπανηρή καί απαιτεί πολλές επεμβάσεις, κάθε 10-15-20 μέρες ανάλογα με την αποτελεσματικότητα του φαρμάκου.

Τελευταία, σ' όλες τις προηγμένες χώρες εφαρμόζεται η μέθοδος των αγροτικών προειδοποιήσεων. Με την μέθοδο αυτή οι ψεκασμοί γίνονται στην κατάλληλη εποχή καί ύστερα από πρόγνωση του κινδύνου προσβολής από την προνύμφη (σκουλήκι). Με τους ψεκασμούς αυτούς, οι καρποί δεν καλύπτονται συνεχώς με το έντομοκτόνο παρά μόνο επί όσο χρόνο υπάρχει κίνδυνος προσβολής. Λίγοι λοιπόν ψεκασμοί, αλλά αποτελεσματικοί.

Η καρπόκαψα της μηλιάς μελετήθηκε αρκετά από το Ι.Φ.Δ. καί το Ι.Π.Φ. Θεσσαλονίκης. Διαπιστώθηκε ότι στις πεδιάδες εμφανίζει τρεις γενεές καί στά όρει-

νά δύο γενεές.

Ας αναφέρουμε λίγα στοιχεία σχετικά με την βιολογία της καρπόκαψας τά όποια κρίνονται απαραίτητα γιά την καλύτερη ενημέρωση των αναγνωστών της «Νιάουστας»: Πότε δηλαδή εμφανίζονται τά διάφορα διαδοχικά στάδια του βιολογικού κύκλου του εντόμου (πεταλούδα — αυγό — προνύμφη (σκουλήκι) — νύμφη (χρυσалиδα) — πεταλούδα). Ας πάρουμε τά πράγματα με τή σειρά. Την περίοδο του χειμώνα την

Του Όδ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

καρπόκαψα την βρίσκει κανείς πάντοτε υπό μορφή προνύμφης (σκουλήκι), στο λαιμό των δένδρων κάτω από τις φλούδες σέ διάφορα καταφύγια ή καί στο έδαφος. Η προνύμφη ύφαινει ένα βομβύκιο αρκετά ανθεκτικό καί μέσα σ' αυτό περνάει την δύσκολη περίοδο του χειμώνα. Την άνοιξη, με τις πρώτες ζέστες σταματάει ή διάπαυση της προνύμφης καί εξελίσσεται μεταμορφούμενη σέ νύμφη (χρυσалиδα). Ακολουθεί τό στάδιο του άκμαίου εντόμου (πεταλούδα). Η εμφάνιση των άκμαίων ή πιό σωστά ή έξοδος των άκμαίων από τά διαχειμαστήρια, πραγματοποιείται στην περιοχή του Ι.Φ.Δ. σέ γενικές γραμμές κατ'ά τον μήνα Μάιο.

Από πολυτεείς παρατηρή-

σεις που πραγματοποιήθηκαν στα άγροκτήματα του Ι.Φ.Δ. διαπιστώθηκε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των έξερχομένων άκμαίων (διαχειμάζουσα πρώτη γενεά) εμφανίζεται στο διάστημα μεταξύ 20-25 Μαΐου. Όσον αφορά τις ήμιορεινές καί όρεινές περιοχές ή εμφάνιση των έξερχομένων άκμαίων της διαχειμάζουσας γενεάς καθυστερεί σημαντικά.

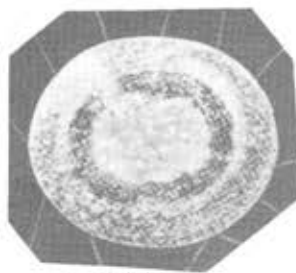
Τά θηλυκά άκμαία μετά τό ζευγάρισμα γεννούν τά αυγά τους από ένα σέ κάθε καρπίδιο ή στα φύλλα που είναι κοντά στα καρπίδια. Η ώοτοκία διαρκεί μερικές μέρες. Από τά αυγά θά εξέλθουν οι προνύμφες της καρπόκαψας (σκουλήκι) οι όποιες τρυπούν τους καρπούς. Οι προνύμφες τρώγοντας καί μεγαλώνοντας φθάνουν ως τό κέντρο του καρπού στον χώρο των σπερμάτων.

Η προστασία των καρπών συνίσταται στην κάλυψή τους με κάποιο κατάλληλο έντομοκτόνο την περίοδο που προβλέπουμε την προσβολή. Είναι αυτονόητο όσες προνύμφες δέ δήλητηριαστούν, θά τρυπίσουν τον καρπό καί θά συνεχίσουν τό φθοροποιό τους έργο τρώγοντας την σάρκα του καρπού. Όταν οι προνύμφες ολοκληρώσουν την ανάπτυξή τους βγαίνουν από τον καρπό καί προοδευτικά φθάνουν στο λαιμό του δένδρου, όπου κάτω από τις φλούδες φτιάχνουν τό βομβύκιο κ.λ.π. Ύστερα από την ίδια διαδικασία των μεταμορφώσεων που αναφέραμε προηγουμένως θά εμφανισθούν τά άκμαία (πεταλούδες)

1. Πεταλούδα

2. Αυγό

(σέ μεγέθυνση)

3. Προνύμφη

της επόμενης γενεάς (δεύτερη). Τα πρώτα άκμαία της δεύτερης γενεάς (τά πιο πρώιμα) εμφανίζονται από τα τέλη Ιουνίου ή αρχές Ιουλίου στην περιοχή του Ι.Φ.Δ.

Υπολογισμός του πρώτου ψεκασμού

Υστερα από έρευνα διαπιστώθηκε ότι ένας ψεκασμός θεωρείται αρκετός για την καταπολέμηση της πρώτης γενεάς (διαχειμάζουσα). Ο ψεκασμός αυτός φέρνει ικανοποιητικά αποτελέσματα αρκεί να πραγματοποιηθεί στην κατάλληλη ήμερομηνία και τοποθετείται στην περίοδο που εμφανίζονται οι περισσότερες πεταλούδες της καρπόκαψας (20-25 Μαΐου περίπου για το Ι.Φ.Δ.) Είναι εύκολο να προσδιορίσει κανείς την ήμερομηνία επεμβάσεως σε μία περιοχή, αν λάβει υπ' όψη το μέγεθος των καρπιδίων των ποικιλιών Golden Delicious (Γκόλντεν Ντελίτσιους) και Starking Delicious (Στάρκιν). Ψεκάει κανείς στην συγκεκριμένη περιοχή όταν τα καρπίδια των αναφερομένων ποι-

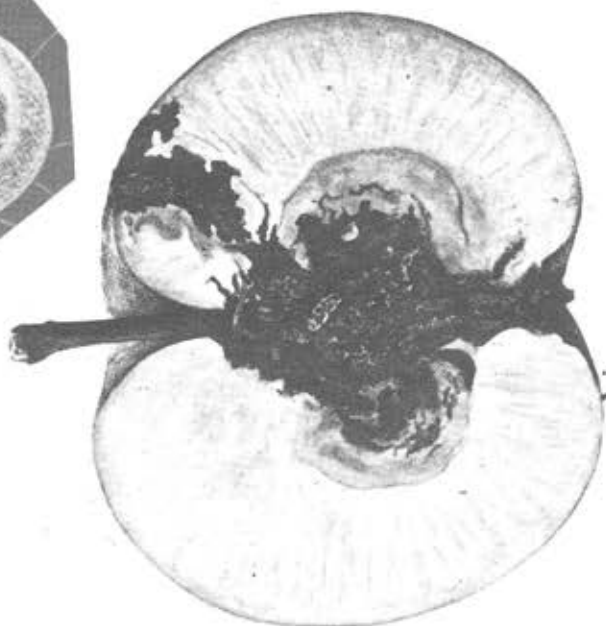
κιλιών αποκτήσουν το μέγεθος του μικρού καρυδιού. Ο ψεκασμός φυσικά θα περιλάβει όλες τις ποικιλίες άχλαδιάς και μηλιάς που έχουν καρπό.

Οι επόμενοι ψεκασμοί

Στην περιοχή του Ι.Φ.Δ. διαπιστώθηκε σε γενικές γραμμές ότι ο μήνας Ιούνιος μπορεί να περάσει άψεκαστος. Η εξήγηση είναι απλή. Τόν μήνα αυτό δεν παρατηρείται εμφάνιση νέων άκμαίων ούτε και ώοτοκίες φρέσκες και κατά συνέπεια δεν αναμένονται προσβολές σημαντικές. Τόν μήνα αυτό όσες καρπόκαψες διασώθηκαν από τα φάρμακα, άλλες βρίσκονται κάτω στις φλούδες του δένδρου ή σ' άλλα καταφύγια και έχουν σχηματίσει τα βομβύκιά τους (οι πιο πρώιμες), και άλλες βρίσκονται μέσα στον καρπό (οι πιο όψιμες). Ο ψεκασμός κατά τόν Ιούνιο δεν έχει νόημα. Αυτά ισχύουν για την περιοχή του Ι.Φ.Δ. ή σε άλλες περιοχές που έχουν παρόμοιες κλιματικές συνθήκες.

Εάν η χρονιά είναι πρώιμη μπορεί ο δεύτερος ψεκασμός να

4. Προσβλημένος καρπός από καρπόκαψα

πραγματοποιηθεί και τέλος του Ιουνίου. Είναι αυτόνοητο ότι για τις άλλες περιοχές το άψεκαστο διάστημα μετατοπίζεται.

Από τόν δεύτερο ψεκασμό ως τή συγκομιδή επιβάλλεται συνεχής κάλυψη των καρπών.

Στίς πεδιάδες το έντομο εμφανίζει τρεις γενεές. Στίς ήμιορεινές περιοχές δύο γενεές.

Υπάρχουν πάρα πολλά έντομοκτόνα. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά γνωστά ZOLONE (Ζολόν), HOSTATHION (Χοσταθίο ή Προθείο), AZINRHOS — METHYL (Αζινφός — Μεθύλ), DIMILIN (Ντιμιλίν) κ.λ.π. Τίς πυρεθρίνες τίς αποφεύγουμε κατά τό θέρρος διότι δημιουργούν προβλήματα τετρανύχων. Εάν είναι άνάγκη να πραγματοποιηθεί ψεκασμός λίγο πριν από τήν συγκομιδή, συνιστάται ή χρησιμοποίηση πυρεθρινών λόγω τής μικρής υπολειμματικής δράσης τους.

Σημ. 1: Ι.Φ.Δ. = Ίνστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων

Σημ. 2: Ι.Π.Φ. = Ίνστιτούτο Προστασίας Φυτών

κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο

Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό μέ χρωματιστές εικόνες

Τί είναι τά κοκκοειδη (ψῶρες) καί πῶς καταπολεμοῦνται

Δέν πρέπει νά λείψει ἀπό κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορεῖτε νά τό προμηθευτεῖτε ἀπό τά γραφεῖα

τοῦ Ἀγροτικοῦ Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

Έκδοση συλλόγου «Μποῦλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Βασιλέως Κωνσταντίνου (Νέα διεύθυνση)

NTIMILIN

**"Ένα νέο επαναστατικό έντομοκτόνο
τῆς Ζωοτεχνικῆς**

ΤΟ ΝΤΙΜΙΛΙΝ

**Καταπολεμεί αποτελεσματικά
καί συγχρόνως πολλούς ἐχθρούς τῶν ὀπωροφόρων**

ΤΟ ΝΤΙΜΙΛΙΝ

**"Έχει διάρκεια 30-35 μέρες
καί ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν βλαβερῶν ἐντόμων βιολογικά**

ΤΟ ΝΤΙΜΙΛΙΝ

**Μπορεῖτε νά τό βρεῖτε
στά καταστήματα γεωργικῶν φαρμάκων**

Ζωοτεχνική τηλ. 532517 Θεσ/νίκη